

STRATEJİK BAKIŞ

AREL USAM | E-Dergi

Ocak 2026 | CİLT: 3 SAYI: 12
ISSN: 2822-3845

TÜRK VE DÜNYA EDEBİYATINDA SEÇME ESER ÖZETLERİ

Uzun romanların kısa hafızası: Klasiklerin içinde derinliğe sadık bir yolculuk.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	3
Ağrı Dağı Efsanesi	4
Bereketli Topraklar Üzerinde	8
Dokuzuncu Hariciye Koğuşu	10
Esir Şehrin İnsanları	12
Gazap Üzümleri	14
Goriot Baba	16
İki Şehrin Hikayesi	22
Kuyucaklı Yusuf	24
Madam Bovary	28
Monte Kristo Kontu	32
Vadideki Zambak	35
Notre-Dame'ın Kamburu	36
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	39
Sinekli Bakkal	40
Veba	44
Yaban	46

STRATEJİK BAKIŞ

Arel USAM Dergi
Cilt: 3, Sayı: 12
Yayın Tarihi: Ocak 2026

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Nurdan ÇOLAKOĞLU
Prof. Dr. C. Uğur ÖZGÖKER
Doç. Dr. Bülent DURGUN
Doç. Dr. Aylin ERDOĞDU
Dr. Öğr. Üyesi Selma
ŞEKERCİOĞLU BOZACIOĞLU

Sorumlu Müdür ve Editör

Doç. Dr. Bülent DURGUN

Sayı Editörü

Prof. Dr. Oktay BİNGÖL

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Kadir Mert MENTEŞE

Yasal Uyarı

Dergide yer alan makaleler yazarların şahsi görüşlerini içermekte olup, hiç bir kurum ve kuruluşu veya çalışanlarını bağlamaz. Dergide yayınlanan makalelerin her hakkı mahfuz olup, eğitim ve öğretim amacıyla uygun atıf/ gönderme kuralları çerçevesinde kullanılabilir.

Sunuş

Saygıdeğer Okuyucular,

Arel USAM Stratejik Bakış dergisinin, genç akademisyenlerimizin katkılarıyla hazırlanan bu sayısını sizlerle buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Edebiyatın bireysel deneyimi aşarak toplumsal, tarihsel ve düşünsel süreçleri anlama imkânı sunduğu gerçeğinden hareketle hazırlanan bu sayı, Türk ve dünya edebiyatının seçkin romanlarını çok katmanlı bir perspektifle ele almaktadır. İnsanın kendisiyle, toplumla ve çağla kurduğu ilişkinin en güçlü anlatı alanlarından biri olarak romanların çok boyutlu incelemesi bu sayının temel eksenini oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, Türk edebiyatının farklı dönem ve yönelimlerini temsil eden eserlerle dünya edebiyatının klasikleşmiş metinleri bir araya getirilmiş; anlatı yapısı, tarihsel bağlam, karakter inşası ve tematik derinlikler üzerinden karşılaştırmalı okumalar yapılmıştır. Yaşar Kemal'den Ahmet Hamdi Tanpınar'a, Peyami Safa'dan Yakup Kadri'ye uzanan yerli roman geleneği; Hugo, Flaubert, Dickens, Steinbeck ve Camus gibi dünya edebiyatının önemli isimleriyle aynı düşünsel zeminde değerlendirilmiştir. Böylece romanın evrensel bir anlatı dili olduğu kadar, ait olduğu toplumun hafızasını da taşıyan güçlü bir düşünce alanı olduğu bir kez daha ortaya konmuştur.

Bu sayıda yer alan çalışmalar, yalnızca edebi metinlerin içeriklerine odaklanmakla kalmayıp, aynı zamanda bu metinlerin ortaya çıktığı tarihsel ve toplumsal koşulları da dikkate alan bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Birey-toplum çatışması, modernleşme sancıları, adalet arayışı, yabancılaşma ve ahlaki sorgulamalar gibi temalar, farklı coğrafya ve dönemlerde yazılmış romanlar aracılığıyla yeniden düşünülmektedir. Bu yönüyle dergimizin bu sayısı, edebiyatın eleştirel düşünceyi besleyen ve disiplinlerarası tartışmalara alan açan yönünü vurgulamayı amaçlamaktadır.

Bu sayının hazırlanmasında emeği geçen akademisyenlerimiz Ahmet Alişan ALCAN, Asena Nur ÇALIŞKAN, Barış YÜKSEL, Buğra Alemşah ERTUĞRUL, Deniz KAYNAK, Elif ÜÇERLİ, Emrullah AYDIN, Eray KARA, Meriç ALTAYLI, Miray Gizem TOP, Mustafa Akif ASLAN, Oğuzhan GÜNEŞ, Rümeyza ŞENASLAN, Safiye TARHAN, Selin KORKMAZ ve Taygun ABİRİ'ye katkılarından dolayı teşekkür ediyor; dergimizin akademik niteliğini ve entelektüel çeşitliliğini ileriye taşıyacak çalışmalara ev sahipliği yapmaya devam edeceğimizi özellikle belirtmek istiyorum. Okuyucularımızın bu sayıyı, Türk ve dünya edebiyatının sunduğu zengin düşünsel imkânlar eşliğinde ilgiyle takip edeceklerine inanıyorum.

Saygılarımızla,
Doç. Dr. Bülent DURGUN
ArelUSAM Müdürü

AĞRI DAĞI EFSANESİ

Yaşar KEMAL

Özetleyen: *Buğra Alemşah ERTUĞRUL*

Yaşar Kemal (1923-2015), Türk edebiyatının en önemli yazarlarından biridir. Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli olan yazar, Çukurova bölgesinde doğmuş ve eserlerinde bu coğrafyanın insanlarını, doğasını ve toplumsal yapısını ustalıkla işlemiştir. Yaşar Kemal, Toplumcu Gerçekçi Edebiyat akımının en önemli temsilcilerindendir. Eserlerinde toplumsal gerçekçiliği ön plana çıkarmış, Anadolu insanının mücadelesini destansı bir dille anlatmıştır. Halk anlatıları, masallar, destanlar ve mitolojiden yararlanarak zengin bir anlatım oluşturmuştur. Doğa tasvirleri ve güçlü karakter betimlemeleriyle dikkat çeker. Eserlerinde özellikle ezilen insanların sesi olmuş, eşitsizlik, feodal yapı ve adaletsizlik gibi konuları işlemiştir.

En ünlü eseri İnce Memed, yazarın hem Türkiye’de hem de dünyada tanınmasını sağlamıştır. 1955 yılında yayımlanan bu eser, haksızlıklara başkaldıran bir halk kahramanını anlatır ve Türk edebiyatının en önemli eserlerinden biri kabul edilir. Bunun dışında Yer Demir Gök Bakır, Orta Direk, Ölmez Otu, Binboğalar Efsanesi gibi pek çok eseri bulunmaktadır.

Yaşar Kemal, Türk edebiyatında köy romanı geleneğinin en önemli temsilcilerinden biri olmuş, eserleri pek çok dile çevrilerek uluslararası alanda büyük ilgi görmüştür. Toplumsal sorunlara duyarlılığı, ezilen kesimlerin hikâyelerini destansı bir dille anlatması, onu sadece bir yazar değil, aynı zamanda bir halk anlatıcısı konumuna getirmiştir.

Türkiye’de modern romanın gelişimine önemli katkılar sağlamış, edebi üslubu ve anlatım gücüyle birçok yazarı etkilemiştir.

Yaşar Kemal’in “Ağrı Dağı Efsanesi” romanının ana teması aşk, kahramanlık ve toplumsal geleneklerdir. Roman, bireyin kaderine karşı verdiği mücadeleyi, aşkın ve gururun çatışmasını ele alır. Ayrıca, toplumsal düzen, feodal yapı, otorite ve bireysel özgürlük arasındaki çatışma da önemli bir temadır.

Romanın konusu, Beyazıt Paşası Mahmut Han’ın atını sahiplenen Ahmet’in, bu nedenle otoriteyle yaşadığı mücadeleyi anlatır. Mahmut Han, Ahmet’ten atı geri ister, ancak Ahmet, atın kendisine Hak’tan bir armağan olarak geldiğine inanarak bunu reddeder. Bu olay, Ahmet’in hem otoriteyle hem de toplumun gelenekleriyle mücadelesinin başlangıcı olur. Ahmet’in yaşadığı zorluklar sırasında Han’ın kızı Gülbahar ona âşık olur. Hem Ahmet hem Gülbahar aşkı uğruna büyük bir fedakârlıklar yapar, ancak sonunda trajik bir sonla karşılaşılır.

Roman, bireyin gelenekler ve otorite karşısında verdiği mücadelenin yanı sıra, insanın gururunun, aşkın ve inancın nasıl büyük fedakârlıklara ve trajedilere yol açabileceğini vurgular. Yaşar Kemal, sözlü edebiyatın mitolojik ve destansı unsurlarını modern bir anlatıyla birleştirerek, aşkın, cesaretin ve özgürlüğün değerini ön plana çıkarır. Ayrıca, doğa, kültür ve insan ilişkilerinin birbirine nasıl derinden bağlı olduğunu gösterir.

Roman Küp Gölü’nün etrafındaki doğa betimlemeleriyle başlar. Ahmet’in evinin önüne bir kır at gelir. Geleneklere göre sahipsiz bir at üç kez yola bırakılır, ancak at her seferinde geri döner. Ahmet, atın Hak’tan bir armağan olduğuna inanarak ona sahip çıkar.

Altı ay sonra, Beyazıt Paşası Mahmut Han’ın atının kaybolduğu ve bu atın ona ait olduğu ortaya çıkar. Han, Ahmet’e haber göndererek atı geri ister, ancak Ahmet bunu reddeder. Han, Ahmet’i cezalandırmaya karar verir ve askerlerini yollar. Ahmet, köylülerle birlikte kaçır, sadece Sofi geride kalır. Sofi yakalanır ve zindana atılır. Sofi, zindanda Han’ın kızı Gülbahar’a kaval çalar. Mahmut Han, Ahmet’in saraya gelmesine yardım eden Musa Bey’i ve Ahmet’i zindana attırır. Gülbahar, zindanda gizlice izlediği Ahmet’e âşık olur. Gülbahar, Ahmet’e aşkını itiraf eder ve onu kurtarmak için çareler arar. Demirci Hüso ve Kervan Şeyhi’nden yardım ister. Zindancıbaşı Memo, Gülbahar’a olan aşkıdan dolayı dayanamaz bir tutam saç karşılığında Ahmet’in kaçmasına yardım eder ve daha sonra intihar eder. Ahmet ve Gülbahar kaçır, ancak Ahmet Gülbahar’a karşı soğuk davranır. Mahmut Han, Ahmet’i affetmek için bir şart koyar. Ahmet, Ağrı Dağı’nın zirvesinde bir ateş yakabilirse, Han inadından vazgeçecektir. Ahmet, büyük bir mücadele vererek Ağrı Dağı’nda ateşi yakar. Ahmet geri döner ve Gülbahar’ı yanına alarak Küp Gölü yakınlarındaki mağaraya götürür. Ahmet, Gülbahar’a onu serbest bırakan Memo’ya ne verdiğini sorar.

Gülbahar hiçbir şey vermediğini söyler, ancak Ahmet inanmaz. Ahmet, sabahleyin Küp Gölü'ne doğru gider ve kendini suya bırakarak intihar eder.

Ahmet, Romanın başkahramanıdır. Cesur, inatçı ve onurlu bir gençtir. Beyazıt Paşası Mahmut Han'ın atını Hak'tan bir armağan olarak gördüğü için geri vermeyi reddeder ve bu nedenle zorlu bir mücadeleden içine girer. Geleneklere bağlılığı, gururu ve aşkı arasındaki çatışma onun trajik sonunu hazırlar. Gülbahar'a olan sevgisine rağmen, geleneklere bağlılığı ve gururunun aşkının önüne geçmesi sonucunda intihar eder.

Mahmut Han, Beyazıt Paşası ve Gülbahar'ın babasıdır. Otoriteyi temsil eden güçlü bir figürdür. Babasının aksine, halkın geleneklerini umursamaz ve otoritesine karşı gelenleri acımasızca cezalandırır. Ahmet'in atını geri vermemesini bir güç ve gurur meselesi hâline getirir.

Gülbahar, Mahmut Han'ın kızıdır. Güçlü, cesur ve fedakâr bir kadın olarak tasvir edilir. Ahmet'e âşık olur ve onun için büyük riskler alır. Geleneksel kadın karakterlerden farklı olarak, pasif bir figür değil, sevdiği adam için mücadele eden ve zorluklara göğüs geren bir kahramandır.

Ancak Ahmet'in zindandan kurtuluşu sonucunda Gülbahar'a olan güvensizliği, aşklarının trajik bir şekilde sonlanmasına neden olur.

Sofî, Bilge bir karakterdir ve gelenekleri, halkın değerlerini temsil eder. Ahmet'in akıl hocaları ve destekçisidir. Gelenekleri iyi bilen, olaylara bilgelikle yaklaşan bir karakterdir. Ahmet'in kararlarını şekillendiren önemli figürlerden biridir.

Olaylar, ağırlıklı olarak Ağrı Dağı ve çevresinde geçer. Romanın en önemli sembolik mekânıdır. Mitolojik ve destansı bir atmosfer yaratır. Bunun yanı sıra Mahmut Han'ın sarayının bulunduğu yer olan Beyazıt Kalesi ve çevresi de önemli mekânlardır. Mitolojik ve destansı anlatım nedeniyle zaman belirsizdir. Belirli bir tarih verilmemekle birlikte, Osmanlı döneminde geçtiği anlaşılmaktadır.

Ağrı Dağı Efsanesinde anlatıcı çoğunlukla hâkim (ilahî) bakış açısını kullanarak olayları sunar. Tarafsız gibi görünse de, kahramanları ve olayları betimleme biçimi, okuyucunun belirli bir bakış açısına yönlendirilmesine neden olabilir. Yazarın düşünce dünyasıyla anlatıcının bakış açısı büyük ölçüde örtüşmektedir. Destansı anlatım, anlatıcının tarafsız gözlemci olmasını zorlaştırır da doğrudan bir yargılama yerine olayların ve karakterlerin okuyucuya dolaylı yoldan sunulmasını sağlar.

Öyküleme, Romanın temel anlatım biçimidir. Olaylar birbiri ardına sıralanarak zamansal bir akış içinde anlatılır. Ahmet'in atı sahiplenmesi, Mahmut Han ile çatışması, Gülbahar'ın aşkı ve Ahmet'in intiharı gibi olaylar sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlanarak sunulur. Betimleme ise, Yaşar Kemal'in güçlü doğa tasvirleri romanda önemli bir yer tutar. Küp Gölü, Ağrı Dağı, Beyazıt'ın sarayı ve zindan gibi mekânlar detaylı betimlenir. Özellikle Ağrı Dağı'nın mitolojik ve büyüleyici atmosferi sık sık vurgulanır. Kırat'ın tasviri de onun sıradan bir hayvan olmadığını, kaderin bir işareti olduğunu hissettirecek şekilde yapılır. Ayrıca Açıklama anlatım biçimi ile destansı anlatımın gereği olarak gelenekler, inançlar ve halk kültürüne dair bilgiler açıklayıcı bir üslupla verilir. Örneğin, atın üç kez yola bırakılması ve geri dönmesi gibi geleneklerin anlamı açıklanır.

Arel USAM Stratejik Bakış

Roman boyunca karakterler arasında güçlü diyaloglar bulunur. Özellikle Ahmet ve Gülbahar'ın konuşmaları, aşk ve güven temalarını işler. Sofi ve Ahmet arasındaki konuşmalar, bilgelik ve gelenekler üzerine önemli fikirler sunar. Mahmut Han ve çevresindeki diyaloglar, otoritenin dilini ve baskıcı yapısını gösterir. Karakterlerin iç dünyalarını ve çelişkilerini aktarmak için iç konuşmalara yer verilir. Ahmet'in Gülbahar'a olan güven eksikliği ve kendi onuruyla aşkı arasındaki çatışmaları iç konuşmalarıyla verilir. Gülbahar'ın Ahmet'e duyduğu aşk, korku ve özlem, iç konuşmalarıyla güçlendirilir.

Roman, halk destanlarından beslenen epik bir anlatıma sahiptir. Kahramanlık, doğaüstü olaylar, mitolojik öğeler ve büyüleyici atmosfer epik anlatımı destekler. Ahmet'in Ağrı Dağı'na çıkışı ve ateşi yakması, klasik destan kahramanlarının sınavlarını andırır. Roman boyunca Türk mitolojisi, halk anlatıları ve destanlardan beslenen birçok unsur bulunur. Ağrı Dağı'nın kutsallığı, atın Hak'tan bir armağan olması, kaderin belirlenmiş olduğu hissi gibi unsurlar mitolojik anlatımı destekler. Küp Gölü, kırat, Ağrı Dağı, ateş ve üç sayısı roman boyunca tekrar eden motiflerdir. Bu motifler, romanın mistik atmosferini güçlendirmek ve destansı yapıyı pekiştirmek için kullanılmıştır.

Yaşar Kemal, Ağrı Dağı Efsanesinde halk destanlarından ve mitolojiden beslenen epik (destansı) bir üslup kullanır. Roman boyunca kısa, vurucu cümleler ve ritmik tekrarlar sıkça kullanılır. Kahramanların cesareti, doğa ile iç içe yaşamları ve mücadeleleri masalsı bir atmosferde anlatılır. Romanın dili, halk diline yakın, sıcak ve samimidir. Yaşar Kemal'in üslubunda doğa tasvirleri büyük bir yer tutar. Ağrı Dağı'nın heybeti, Küp Gölü'nün dinginliği, kıratın ihtişamı detaylı betimlemelerle aktarılır. Doğa tasvirleri ve kahramanların ruh hâllerini anlatırken bolca mecaz ve benzetmeye yer verilir. Örneğin, Ahmet'in dağa çıkışı kahramanın sınavı, Gülbahar'ın saçı aşkın fedakârlık ölçüsü olarak sunulur. Sade, anlaşılır bir dil kullanılır, ancak derin anlamlar içerir. Cümleler genellikle kısa ve etkilidir. Konuşma dili ve diyaloglar doğal ve içtendir.

Ağrı Dağı Efsanesi, 1970'lerin Türkiye'sinde yaşanan toplumsal adaletsizlikleri, feodal düzenin baskısını, bireyin otoriteyle mücadelesini ve halk kültürünün modernleşme sürecindeki yerini ele alan bir romandır. Yaşar Kemal, dönemin gerçekliğini doğrudan

anlatmak yerine mitolojik ve destansı bir çerçevede sunarak, halk anlatılarıyla toplumsal meseleleri harmanlamıştır. Roman, hem tarihsel hem de toplumsal olarak dönemin ruhunu yansıtan güçlü bir eserdir.

Yaşar Kemal'in Ağrı Dağı Efsanesi, destansı anlatımı, doğa tasvirlerinin gücü ve karakterlerin iç çatışmaları ile etkileyici bir örneğidir. Roman, otoriteye karşı direnişi, aynı zamanda bir aşk hikâyesini, toplumsal baskıları ve insanın kaderle mücadelesini ele alan derin bir yapıta sahip. Öncelikle, roman boyunca doğa adeta canlı bir karakter gibi hissettiriliyor. Ağrı Dağı'nın ihtişamı, Küp Gölü'nün huzur veren ama trajik sona zemin hazırlayan atmosferi, Yaşar Kemal'in anlatım gücünü bir kez daha kanıtıyor. Doğa tasvirleri, karakterlerin ruh hallerini tamamlayan birer yansıma olarak kullanılmış. Ahmet'in ateşi yakması gibi sahneler, sadece bir olay değil bir halk efsanesinin yaratılma süreci gibi hissettiriyor.

Karakterler açısından, Ahmet'in gururu ve inançları ile aşkı arasındaki çatışması önemli bir nokta. Ahmet, başından beri otoriteye başkaldıran, inançları uğruna savaşan biri olarak karşımıza çıkıyor. Ancak Gülbahar'ın onu nasıl kurtardığına dair şüphesi, sevgisine rağmen ona güvenmemesine neden oluyor ve onun trajedisini hazırlıyor. Bu durum, insanın en büyük savaşının bazen dış dünyayla değil, kendi içindeki gelişmelerle olduğunu gösteriyor. Gülbahar ise güçlü, fedakâr ve cesur bir kadın karakter olarak öne çıkıyor. Onun aşkı, Ahmet'in tereddütlü ve gururlu, inançlı duruşuna kıyasla çok daha net ve güçlü. Geleneksel kadın karakterlerin aksine pasif değil, aksine mücadele eden ve kendi kaderini belirlemeye çalışan bir figür.

Romanın en etkileyici yönlerinden biri de, halk efsanelerini modern anlatımla birleştirmesi. Okurken, sanki bir destan anlatıcısından bir efsane dinliyormuş gibi hissettiriyor. Yaşar Kemal, halk kültürünü, mitolojik öğeleri ve sözlü edebiyat geleneğini romana ustalıkla entegre etmiş ve bu yönüyle kitap sadece bir kurgu değil, aynı zamanda Anadolu'nun kültürel mirasını yaşatan bir eser niteliği gösteriyor.

Ancak, romanın bazı noktalarında tekrarlayan betimlemeler ve destansı anlatımın yoğunluğu, olay örgüsünün ilerleyişini yavaşlatabiliyor. Bazı okuyucular için anlatımın büyüleyici olması kadar, zaman zaman detayların uzun tutulması yorucu olabilir.

BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE

Orhan KEMAL

Özetleyen: Mustafa Akif ASLAN

Adana'nın Çukurova bölgesinde doğan Orhan Kemal, genç yaşlarında işçi sınıfının çalışma koşulları ve şartlarını yakından gözlemlene imkânına sahip olmuştur. Eserlerinde de işçi sınıfının çalıştırılma koşullarına yönelik eleştirilerini ortaya koymuş, emekçi sınıfın çalışma koşullarını sosyal adalet yapısına uygun olmadığını gözlemlemiştir. Yazar genç yaşlarında fabrikada çalışırken Nazım Hikmet'in şiirleriyle tanışır ve edebi tarafa olan yönelimini güçlendirir. Politik düşüncelerini paylaşmaktan çekinmeyen Orhan Kemal, bu düşüncelerini özgür bir şekilde ifade edebilmenin ödülü olarak hapse girer. Hapis dönemi, edebi yanı için gerçekten de bir ödül olmuş; burada Nazım Hikmet'le tanışmıştır. Yaşanan bu süreçler Orhan Kemal'in yazar tarafını derinden etkilemiştir.

Bereketli Topraklar Üzerinde, kırsal alandaki halkın ekonomik koşullarındaki yetersizliklerin sebep olmasıyla birlikte, sermaye sahipleri ve toprak ağalarının bulunduğu bölgelere göç ederek, işgücü kesiminin çalışma koşulları ve yaşam mücadelelerindeki zorlukları konu edinmektedir. Roman, Çukurova'da çiftliklerde çalışan işçilerin emeğinin sömürülmesini, dayanışma eksikliğinin yarattığı sorunları ve insanın daha iyi bir yaşam umuduyla çıktığı yolculuğun trajedisini anlatır. Sosyal devlet anlayışına uygun olmayan çalışma koşullarıyla emeğin değerinin bilinmediği ve sosyal adaletin önemi üzerinde yoğunlaşmıştır.

Romanın merkezinde, Hasan, İbrahim ve Yusuf adlı üç köylü gencin daha iyi bir hayat umuduy-la Çukurova'ya gitmesi yer alır.

Çukurova'ya ulaştıklarında, yolculukları boyunca bekledikleri ve hayal ettikleri çalışma şartlarının çok ötesinde bir manzara ile karşılaşır. Emeklerinin karşılığı olarak aldıkları ücretlerin beklentilerinin çok altında olması, çalışma koşullarının ağır ve işçi haklarının olmaması bu üç arkadaşı hayal kırıklığına uğratmıştır. Süreç içerisinde birbirinden kopan bu üç dost farklı yerlerde iş bulur, ancak hiçbirisi mutlu bir sonla karşılaşmaz. Roman boyunca, insan emeğinin sömürülmesi ve dayanışma eksikliğinin yarattığı trajik sonuçlar öne çıkar.

Romanın ana kahramanları Hasan, Ali ve Yusuf'tur. Hasan, pratik zekaya sahip ve çalışkan bir kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Süreç boyunca tecrübe ettikleri ekonomik şartlara daha hızlı uyum sağlamıştır. Ali arkadaşlarına kıyasla daha duygusal bir karakteri yansıtmaktadır. Pehlivan Ali olarak bilinen bu karakter, güçlü ve ağır koşullarda çalışmaktan çekinmeyen bir yapıya sahiptir. Yusuf ise hayalperest ve sorunlara karşı daha iyimser bir hava çizen tarafıyla bizleri karışılmaktadır. Yan karakterler arasında ağa, usta ve çalışan işçiler bulunur. Bu karakterler, toplumsal rollerine uygun davranışlarıyla romanda tipik örnekler sunar.

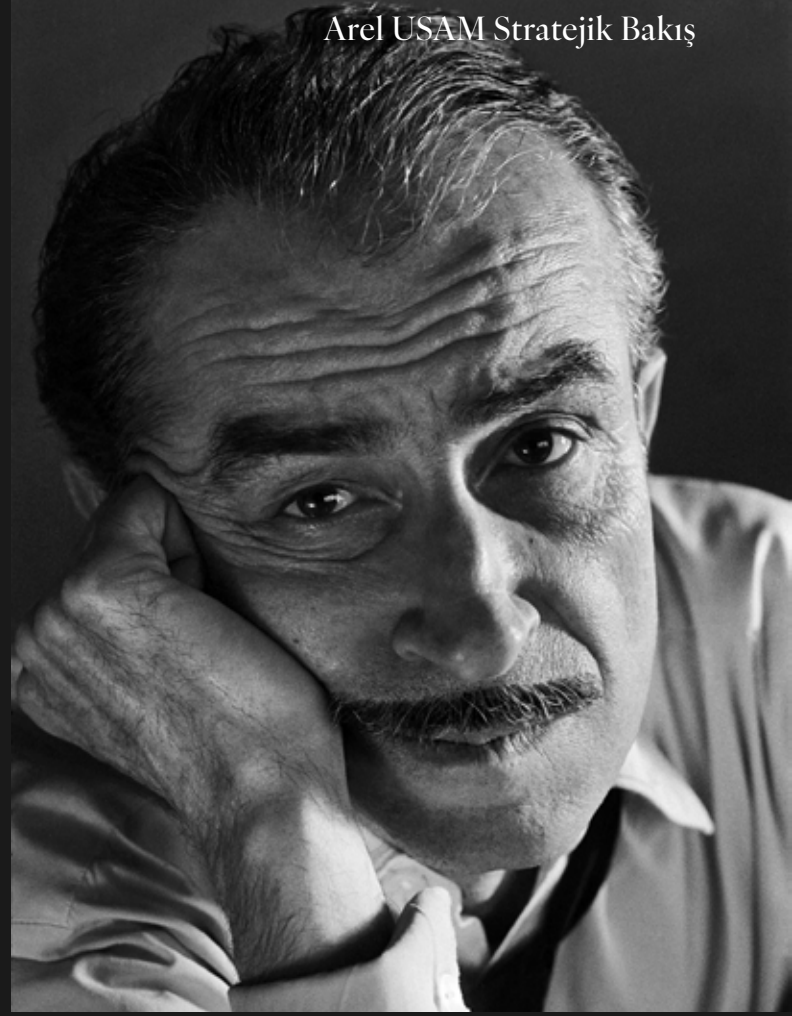
1950'lerin Türkiye'sindeki tarımsal üretim ve sanayileşmenin önemli bölgelerinden biri olan Çukurova'da geçmektedir. Verimli topraklara sahip olan bu bölge, ekonomik potansiyeliyle Türkiye'ye katma değer oluşturmaya açısından dikkat çekmektedir. Karakterlerin yoğunluklu olarak bulundukları yerler, pamuk tarlaları ve fabrikalardır. Roman, 1950'lerin Türkiye'sindeki sanayileşme ve göç süreçlerine odaklanılmıştır.

Roman, genellikle bütüncül bir bakış açısıyla, yazarın yorumunu da içeren üçüncü kişi anlatımla yazılmıştır. Anlatıcı, olaylara tarafsız gibi görünse de, emeğin sömürülmesi ve dayanışma eksikliğinin eleştirisinde yazarın görüşlerini yansıtmaktadır.

Romanda betimleme ve öyküleme teknikleri yoğun olarak kullanılmıştır. Yer yer iç monologlara ve karakterlerin çatışmasına yer verilmiştir. Diyaloglar, karakterlerin duygu ve düşüncelerini ortaya koymada önemli bir rol oynamıştır.

Orhan Kemal, sade ve akıcı bir dille yazmıştır. Halkın günlük yaşamındaki ifadelerini yansıtmaktadır. Roman, 1950'lerin Türkiye'sindeki ekonomik ve toplumsal dönüşüm sürecini yansıtır. Sanayileşmenin emekçiler üzerindeki etkileri ve köyden kente göçün yarattığı sorunlar, dönemin önemli toplumsal meselelerindendir.

Bereketli Topraklar Üzerinde, emeğin sömürülmesi ve dayanışma eksikliğinin yarattığı sorunları vurgulayan etkileyici bir eserdir. Roman, okuru duygusal olarak etkilerken toplumsal bilinç oluşturma konusunda da mesajlar vermektedir. Dünya'da oluşan ekonomik dönüşüm Türkiye'de de etkilerini hissettirmiş sanayileşmeyle birlikte, sanayi yoğun bölgelere göçler hızlanmış, emek gücünün temsilcileri yüksek ücret getirisi hedefiyle uzun mesailere razı olmuştur. Bu süreçte, hedefledikleri kazanımları sadece sermaye sahipleri elde etmiş, adil gelir dağılımını negatif etkileyen süreçleri beraberinde getirmiştir.

Orhan Kemal'in yalın anlatımı, romanın hem kolay okunmasını hem de okurun olaylara empatiyle yaklaşmasını sağlamaktadır. Köyden kente göç eden bireylerin dramını gerçekçi bir şekilde sunan bu roman, hem edebî hem de toplumsal konulara değinen bir yapıt olarak düşünülmelidir.

DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU

Peyami SAFA

Özetleyen: Oğuzhan GÜNEŞ

Yazarın hayatı, sanatı ve eserleri hakkında kısa bilgi: Peyami Safa (1899-1961), çocukluğundan itibaren zor bir hayat yaşamış, köklü bir edebiyat ailesine mensup olmasına rağmen kendi emeğiyle ün kazanıp edebiyatımızın önemli yazarlarından biri olmuştur. Sağlık problemleri nedeniyle düzensiz bir öğrenim hayatı geçirmiş, bu süreçte edindiği yaşam deneyimleri edebi eserlerinde etkili olmuştur. Özellikle ruhsal analizlere dayalı, bireyin iç dünyasını ele alan eserleriyle öne çıkmıştır. Peyami Safa, Cumhuriyet döneminde roman, öykü ve makale türünde birçok eser kaleme alarak edebiyatımızı zenginleştirmiştir. Önemli eserleri arasında "Fatih-Harbiye", "Sözde Kızlar" ve "Yalnızız" yer alır. Yazar, bireyin çelişkileri, toplumsal değişim ve batılılaşma gibi konuları ustaca ele almıştır.

Romanın temasını "hastalıkla mücadele", "yalnızlık", "umutsuzluk" ve "yaşam döngüsü içerisinde kendine ait bir anlam arayışı" oluşturur. Peyami Safa'nın bu eserinde, 15 yaşında olan ve ayağında 7 senedir var olan hastalıkla mücadele eden genç bir çocuğun bu süreç içerisinde yaşamış olduğu fiziksel ve ruhsal acıları, genç hastanın tüm umutsuzluk ve umutsuzluklara rağmen yaşama karşı mücadele etme isteğini anlatmıştır. Roman, insanın yapısının sahip olduğu karmaşık duygu durumlarına ve her şeye rağmen dayanma gücünün kaynağına dair etkili mesajlar verir.

Ana olay, henüz 15 yaşında olan ve 7 senedir ayağıyla ilgili ciddi sağlık sorunlarıyla uğraşan ana karakterin bu süreçte yaşamış olduğu fiziksel ve duygusal acı-

ları kapsamaktadır. Bu süreç zarfında ana karakterin hiç umudu olmamasına karşın sağlığına kavuşmayı arzuladığı karmaşık bir duygu durumu söz konusudur. İlâveten uzaktan akrabası olan ve kendisinden 4 yaş büyük olan Paşa kızı Nüzhet'e karşı hislerine de şüpheyle yaklaşmaktadır. Olay döngüsü içerisinde duygusal olarak gelgitler yaşayan ana karakter karşılıksız duygularını Nüzhet'e açamaz. Ancak zaman zaman ikili arasında anlamsız şekilde yakınlaşmalar olur. Bu durum Nüzhet'in ana karakterle olan karmaşık ilişkisini gözler önüne sermektedir. Ana karakterin hasta ve yaşının çok küçük olması, uzaktan akraba olan Paşa'nın bu ikili arasındaki ilişkiyi kardeşlik olarak tanımlaması ve Nüzhet'in doktor bir talibinin ortaya çıkması ikili arasındaki ilişkinin keskin sınırlarını oluşturmaktadır. Ana karakter başlarda kendi içinde bir mücadeleye içerisinde yer almış olsa da zaman içerisinde fiziksel ve duygusal acılara karşı kabulleniş hâkim olmuştur. Hayatının önemli bir kısmı hastalıkla uğraşmakla geçen ve duygusal olarak da yıpranan ana karakterin yaşamış olduğu acılarla beraber olgunlaştığı ve köklü bir değişime hazır olduğu vurgulanmaktadır.

Romanda ismi geçmeyen ana karakter çevresinde gerçekleşen olaylara karşı oldukça hassas bir yapıya sahiptir. Aynı zamanda çelişkili duygular içerisinde bulunan ve derin düşünceler arasında gidip gelen henüz 15 yaşında genç bir hastadır. Ana karakterle karmaşık bir ilişkiye sahip olan Nüzhet, cesur davranışlarıyla ana karakteri kışkırtarak duygusal olarak gelgitler yaşamasına sebep olan kişi. Ne istediğini ve ne hissettiğini hiçbir zaman açık bir şekilde ifade etmeyen Nüzhet romanın kapalı kutusu konumunda

yer almaktadır. Ana karakterin zamanının ciddi bir kısmını geçirdiği hastanelerdeki doktorlar ve hastane personelleri, yine ana karakter tarafından dikkatli bir şekilde takip edilen kişilerdir. Ana karakter, hastalığına çözüm bulunamaması sebebiyle sürekli olarak farklı hastane ve doktorlarla görüşmektedir. Romanda yer alan doktorlar ve hastane personelleri ana karakterin hastalığı hakkında sürekli bilgi akışı sunmaktadırlar. Ana karakterin sağlığına kavuşması için elinden geleni yapan ve onunla çok sık vakit geçiren uzaktan akraba Paşa karakteri. Tek istediği ana karakterin bir an önce sağlığına kavuşması. Kızı Nüzhet ve ana karakter arasındaki ilişkiden şüphelenmiş olsa gerek bir süre sonra Nüzhet ve ana karaktere kardeş olduklarını hatırlatma ihtiyacı duymuştur. Romanda kendisine çok yer verilmeyen anne karakteri ana karakter için en önemli figürdür.

Anne karakteri ile ilgili detaylı bilgi verilmemekle birlikte ana karakterin dert ortağı olduğu anlaşılmaktadır. Paşa'nın eşi olan yenge, kızının ana karakterle olan yakınlığından şikayetçidir. Ana karakterin hastalığının bulaşıcı olmasından korkan yenge kızını ondan uzaklaştırarak Nüzhet'ten 16 yaş büyük olan Doktor Ragıp Bey ile evlenmesi için baskı kurmaktadır.

Roman İstanbul Erenköy başta olmak üzere hastane, hastane bahçeleri ve ev ortamı gibi kapalı alanlarda geçmektedir. Mekân seçinin bu yönde belirlenmedeki temel amaçlardan biri mekanların ana karakterin olay döngüsü içerisinde yaşamış olduğu duygusal ve ruhsal yapısını destekleyen özelliklere sahip olmasıdır. Roman zaman olarak 20.yy ilk yarısında Türkiye İstanbul'da geçmektedir.

Roman ana karakterin ağzından anlatılmaktadır. Roman boyunca duygusal ve fiziksel acılarla boğuşan ana karakter yaşamış olduğu karmaşık duyguları ve hastane bahçelerinde kısır döngü halinde geçen yaşamını kimi zaman eleştirel kimi zaman ise bu durumu kabullenmiş bir şekilde aktarmaktadır.

Romanda, öyküleme ve betimleme teknikleri ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Yazar, kahramanın içsel düşüncelerini ve ruhsal durumunu aktarırken iç konuşma ve iç çözümleme tekniklerine de sıkça başvurur. Diyaloglar sınırlıdır; daha çok bireyin kendi iç dünyasına dair çözümlemeler ön plandadır. Ayrıca roman, atmosfer oluşturma amacıyla detaylı mekân betimlemelerine yer verir.

Peyami Safa'nın dil ve üslubu, edebi bir derinliğe ve akıcılığa sahiptir. Eski Türkçe ifadelerle sıklıkla yer

veren yazar kimi zaman okuyucuların anlamakta zorlanacağı tıbbi terimlere de yer vermiştir. Yazar dilinin orta ağırlıkta olduğunu söylemekle birlikte akıcı bir şekilde üslubu sebebiyle okuyucuyu bir an olsun romandan uzaklaştırmıyor. Romanda yer alan betimleyici ifadeler psikolojik ve duygusal çözümlemelerle birleşerek güçlü bir atmosfer yaratmasına sebep olmuştur. Romanda anlam karmaşası bulunmayıp duruluk hakimdir. Bu durum okuyucuların romandaki olayı karakterlerle birlikte yaşamasına imkân sağlamıştır.

"Dokuzuncu Hariciye Koğuşu", 1910'lu yılların Türkiye'sindeki mevcut toplumsal yapıyı ve bireylerin bu yapı içerisindeki konumunu yansıtmaktadır. Sağlık hizmetlerinin yetersiz kalması sebebiyle çaresiz insanların kısır döngü halinde hastane bahçelerinde ömürlerini geçirmelerini ve bu süreçte bireylerin umutsuzluğunu ve çaresizliğini ön plana çıkarmaktadır. İlaveten roman dönem içerisindeki aile yapıları hakkında ipuçları vermektedir. Evliliklerin ve insan ilişkilerinin unvan ve güçle belirlendiği bu dönemde zayıf insanların toplum içerisindeki yeri net bir şekilde vurgulanmıştır.

Roman, okuru derinden etkileyen, duygusal bir anlatıya sahiptir. Bireyin varoluşsal sorgulamaları, hastalıkla mücadelenin fiziksel ve ruhsal boyutları, okuyucuyu kahramanın yaşadığı zorluklara ortak eder. Peyami Safa, sade dili ve güçlü betimlemeleriyle okuyucuyu adeta romanın içine çeker. Roman, bireyin kendi iç dünyasına dair bir yolculuğa çıkmasını sağlarken, yaşamın anlamına dair önemli sorular sorar. Bu yönüyle eser hem edebi hem de psikolojik açıdan oldukça başarılı bir yapıttır.

ESİR ŞEHRİN İNSANLARI

Kemal TÂHİR

Özetleyen: Safiye TARHAN

Kemal Tahir (1910-1973), Türk edebiyatının önemli romancılarından biridir. Asıl adı İsmail Kemalettin Demir'dir. Cezaevi yıllarında tanıklık ettiği olaylar ve halkın yaşamını gözlemleme fırsatı, eserlerine toplumsal gerçekçi bir bakış açısı kazandırmıştır. Romanlarında tarihsel olayları, birey-toplum ilişkilerini ve sosyal çatışmaları irdelemiştir. En bilinen eserlerinden bazıları "Devlet Ana", "Yorgun Savaşçı" ve "Rahmet Yolları Kesti"dir. "Esir Şehrin İnsanları" romanı, yazarın üslubunu ve tarih anlayışını yansıtan en önemli eserlerinden biridir ve Türk edebiyatında işgal altındaki İstanbul'un görüntüsünü çizmesiyle dikkat çeker.

İşgal altındaki İstanbul'da Kamil Bey'in yeniden bir hayat kurmaya çalışmasıdır. Bu süreçte, işbirlikçilerle, direnişçilerle ve farklı ideallere sahip kişilerle ilişkiler kurar. Olaylar, Kamil Bey'in içsel çatışmaları, toplumsal ahlaksızlıklar ve direnişe katılım süreçleri etrafında gelişir. Roman, kronolojik bir yapı izlerken, karakterlerin geçmişine dair geriye dönüşlere de yer verir.

Kişiler:

• **Kamil Bey:** Romanın ana karakteri. Genç yaşta büyük bir mirasa konmuş, Batı'da eğitim almış, sanat ve felsefeyle ilgilenen bir paşa çocuğudur. Başlangıçta edilgen bir tutum sergilese de roman boyunca Milli Mücadele'ye katılarak bir direnişçiye dönüşür.

• **Nermin Hanım:** Kamil Bey'in eşi. Milli Mücadele'ye karşı şiddetli olmayan bir muhalif tutum sergiler. Paşa ailesine mensuptur.

• **Hala Hanım ve Sabriye:** İşgal dönemindeki İstanbul aydınlarının

manda yanlısı yaşam tarzını temsil ederler. Hala Hanım'ın kızı Sabriye, ihtirasları nedeniyle ahlaki çöküntünün simgesi olarak öne çıkar.

• **Fuat Bey:** Kamil Bey'in dostlarından biridir. Acılarını unutmak için tarikatlara yönelmiş, ancak sonrasında Kuva-yi Milliye'ye katılmıştır. Kamil Bey'in bilinçaltındaki korkuları yansıtır.

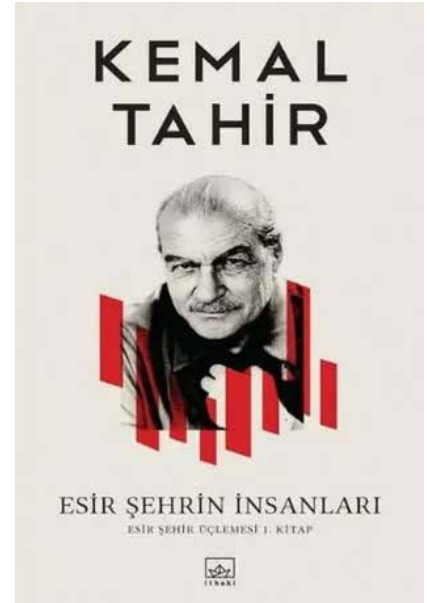
• **Niyazi Bey, İhsan Bey ve Ahmet Bey:** Bu karakterler, işgal dönemindeki toplumsal ve ahlaki çöküş ile mücadele örneklerini sergiler. Niyazi Bey ihanetin, İhsan Bey ise cesur gazeteciliğin simgesidir. Ahmet Bey'in intiharı, dönemin sosyal ve bireysel bunalımlarını yansıtır.

• **Nedime Hanım:** İhsan Bey'in karısı. Gazeteyi devralarak Milli Mücadele'ye destek vermiş, Halide Edip ve Fatma Seher gibi kahraman kadınların ruhunu yansıtan bir figürdür.

Romanın geniş ve zengin karakter kadrosu, işgal altındaki İstanbul'un toplumsal yapısını ve bireylerin farklı tepkilerini tüm yönleriyle yansıtarak dönemi derinlemesine anlamamıza olanak tanır.

Mekân ve Zaman: Romanın ana mekânı işgal altındaki İstanbul'dur. İstanbul'un sokakları, kahvehaneleri, konakları ve resmi kurumları, işgalin getirdiği ahlaki ve toplumsal çöküntüyü yansıtır. Zaman, Kurtuluş Savaşı yıllarını kapsar.

Anlatıcının bakış açısı: Roman, üçüncü tekil şahıs bakış açısıyla anlatılır. Anlatıcı, olaylara tarafsız gibi görünse de karakterlerin iç dünyasına inerek onların çatışmalarını ve düşüncelerini yansıtır. Bu da okuyucuyu karakterlerle özdeşleşmeye teşvik eder.

Anlatım biçimleri ve teknikleri:

Romanda öyküleme ve betimleme teknikleri ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Ayrıca diyaloglar, iç çözümleme ve iç konuşmalarla karakterlerin düşünce dünyaları derinleştirilmiştir.

Dil ve üslup özellikleri: Kemal Tahir'in dili, dönemin Osmanlı Türkçesi ile halk dilini birleştirir. Betimlemelerde zengin bir üslup ve gerçekçi bir ton hâkimdir. Anlatım, akıcı ve sürükleyicidir.

Romanın yazıldığı dönemle ilişkisi:

Roman, Kurtuluş Savaşı yıllarını konu alırken dönemin gerçekliğini yansıtır. İşgal altındaki İstanbul'un sosyal yapısı, ahlaki çöküşü ve bağımsızlık mücadelesi, dönemin ruhunu başarılı bir şekilde betimler.

Esir Şehrin İnsanları, bağımsızlık mücadelesinin birey üzerindeki etkilerini başarıyla yansıtan bir romandır. Kamil Bey'in memleketin işgaline üzülen ama çaresiz, edilgen bir vatandaştan bir direnişçiye dönüşümünü adım adım izlemek, romanın etkileyici yönlerinden biridir. Günümüz gençlerinin de memleket meselelerine duyarsız kalmamaları ve bireysel sorumluluklarını hatırlamaları açısından ilham vericidir. Roman boyunca Kamil Bey'in içsel çatışmaları ve bu çatışmaların sonucunda cesaret bulması, okuyucuyu derin bir özdeşleşmeye iter.

Ayrıca Kemal Tahir'in gerçekçi üslubu ve dönemsel detaylara verdiği önem, romanın kalıcılığını artırmaktadır. Tarihsel olayları bir kurgu içerisinde bu kadar yalın ve gerçekçi bir şekilde sunması, "Esir Şehrin İnsanları"nı Türk edebiyatının başyapıtlarından biri haline getiriyor. Roman, Milli Mücadelenin yalnızca cephe hattını değil, arka plandaki insan hikâyelerini de etkileyici bir şekilde yansıtmaktadır.

Kamil Bey'in dönüşümü ve toplumsal yapının derinliklerine inen anlatımı, okuyucuyu geçmişle yüzleştiren, günümüzle de bağ kurmasını sağlıyor. Özellikle işgal altındaki İstanbul'un atmosferi, toplumsal ayrılmalar ve insanların yaşadığı psikolojik gerilim, her yönüyle çarpıcı bir şekilde betimlenmiş. Milli Mücadelenin arka cephesine dair geniş bir perspektif sunan bu eseri okumak, tarihi anlamının yanında bireyin toplumsal sorumluluğunu da hatırlatan bir deneyim sunmaktadır.

GAZAP ÜZÜMLERİ

John STEINBECK

Özetleyen: Deniz KAYNAK

Romanın yazarı John Steinbeck (1902-1968), 20. yüzyıl Amerikan edebiyatının önde gelen yazarlarından biridir. Kaliforniya'da doğan Steinbeck, eserlerinde Amerikan toplumunun alt sınıflarını, işçi yaşamını, toplumsal sorunları başarıyla anlatmıştır. Çocukluk yaşamının geçtiği yerler eserlerinde ele aldığı mekanların da belirleyicisi olmuştur. Gazap Üzümleri romanı Büyük Buhran dönemindeki ekonomik kriz ve sosyal adaletsizlikleri konu alarak Steinbeck'in Pulitzer Ödülü ile Ulusal Kitap Ödülü'nü kazanmasını sağlamıştır. Ayrıca 1962 yılında Steinbeck Nobel Edebiyat Ödülü'nü de kazanmıştır. Eserleri genellikle realizm ve natüralizm etkisi taşır. Toplumdaki sınıf çatışmalarını ve insan doğasına dair evrensel temaları işler. Fareler ve İnsanlar, Cennet Çayırları, Bitmeyen Kavgı, İnci yazarın diğer önemli eserleridir.

Joad ailesi, 1930'lar Amerika'sında Büyük Buhran döneminde yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle Oklahoma'dan Kaliforniya'ya göç etmek zorunda kalır. Roman, bu yolculuk sürecinde yaşanan zorlukları, insanlık onurunu ve dayanışmayı konu alır. Sosyal adaletsizlikler karşısında direnenlerin hikayesi, tüm insanlığa önemli bir mesajdır.

Roman, ana karakteri Tom Joad'ın, bir kavgada adam öldürdüğü için dört yıl hapis yattıktan sonra tahliye edilmesiyle başlar. Tom, ailesinin yanına dönmek üzere yola çıkar. Bu yolculuk sırasında, eski bir vaiz olan Jim Casy ile karşılaşır. Casy, dini inançlarını sorgulamış ve toplumsal dayanışmaya odaklanmış bir kişidir. Bu ikili, Joad ailesinin çiftliğine gider.

Joad ailesi, Oklahoma'da kuraklık ve ekonomik kriz nedeniyle topraklarını kaybetmiştir. Büyük toprak sahipleri ve bankalar, ailelerin mülklerine el koyarak onları göçe zorlamıştır. Joad ailesi, artık yaşanmaz hale gelen Oklahoma'yı terk ederek, Kaliforniya'da iş ve daha iyi bir yaşam umuduyla yola çıkmaya karar verir.

Aile, eski ve bakımsız bir kamyonetle Route 66 üzerinden Kaliforniya'ya doğru yola çıkar. Yolculuk sırasında birçok zorlukla karşılaşır. Kendileri gibi pek çok göçmen bulunmaktadır. Kaliforniya'ya vardıklarında beklediklerinden çok farklı bir tabloyla karşılaşır. Kötü ücretler, kalabalık, göçmenleri bekleyen kötü yaşam koşulları bunlardan bazılarıdır. Aile, diğer göçmenlerle birlikte Hooverville kamplarında yaşamaya başlar. Burada toprak sahiplerinin adamları göçmenlere baskı yapması göçmenler için orada yaşamı güç hale getirmektedir. Jim Casy, işçilerin haklarını savunmaya çalışır ve bir grev organize etmeye kalkışır. Ancak bu çabaları nedeniyle tutuklanır. Jim Casy, grev liderliği yaptığı sırada öldürülür. Tom, bu cinayete tanık olur ve öfkeyle bir polisi öldürür. Artık kaçak durumuna düşen Tom, ailesini korumak için saklanmak zorunda kalır. Jim Casy'nin fedakârlığı, Tom'un toplumsal adalet mücadelesine adanmasına neden olur. Aile, ekonomik ve sosyal baskılar altında yavaş yavaş dağılmaya başlar. Roman, Joad ailesinin bir ahırda barınmaya çalıştığı etkileyici bir sahneyle sona erer. Aile, açlıktan ölmek üzere olan bir adamla karşılaşır. Hamile olan Rose of Sharon, ölü doğan bebeğinin ardından, bu yabancı adamın hayatta kalmasını sağlar. Bu sahne, insanlığın dayanışma ruhunu ve fedakârlığın en saf halini temsil eder.

Gazap Üzümleri, ekonomik kriz, insan hakları, göç ve dayanışma gibi temaları güçlü bir şekilde işleyen bir romandır. Joad ailesinin hikâyesi, göçmenlerin evrensel mücadelesinin sembolü haline gelir. Kurgu, bireylerin mücadelesini toplumsal bir bağlama oturarak okuyucuyu hem duygusal hem de düşünsel olarak etkiler. Roman, bireysel trajedilerin ötesine geçerek insani dayanışmanın önemine vurgu yapar.

Tom Joad romanın baş karakteridir. Hapisten çıkan Tom, başlangıçta yalnızca ailesini korumayı amaçlarken, Jim Casy'nin ölümünden sonra toplumsal adalet mücadelesine katılır. Steinbeck, Tom'un karakter gelişimiyle bireysel çıkarların toplumsal dayanışmaya dönüşümünü vurgular. Jim Casy eski bir vaiz olarak, dini inançları sorgular ve insanlığa hizmet etmeyi yeni bir inanç biçimi olarak benimser. İsa'ya yapılan göndermelerle, Casy'nin fedakârlığı toplumsal direnişin sembolü haline gelir. Onun ölümü, Tom'un mücadeleye katılmasını tetikleyen dönüm noktasıdır. Rose of Sharon Tom Joad'ın kardeşidir. Bu karakter, hikâyenin sonunda bir sembole dönüşür. Bebeğini kaybettikten sonra ölmek üzere olan bir yabancıya sütünü vermesi ile umudun simgesi olmuştur.

Roman, Oklahoma'dan Kaliforniya'ya göçü ele aldığından; Amerika'nın Oklahoma, Route 66 ve Kaliforniya bölgelerinde geçer. Mekânlar, karakterlerin yaşadığı sosyal ve ekonomik sıkıntıları yansıtacak şekilde seçilmiştir. Olaylar 1930'larda, Büyük Buhran döneminde gerçekleşir. Zaman, toplumun kriz anlarını ve insani dayanışmanın zorunluluğunu göstermekte önemli bir rol oynar.

Roman, genellikle üçüncü tekil şahıs anlatıcı tarafından, çok yönlü bir bakış açısıyla anlatılır. Anlatıcı tarafsız bir tutum halindedir. Öte yandan anlatıcı özellikle işçi sınıfının yaşadığı adaletsizlikleri vurgulayarak, yazarın toplumsal eleştirilerini yansıtır. Romandaki mekanlar da yine yazarın çocukluğunun geçtiği yerlerden esinlenilerek oluşturulduğundan yazar kişisel yaşamından romanda aktarımda bulunmaktadır.

Romanda öyküleme ve özellikle betimleme oldukça belirgindir. Betimlemeler oldukça gerçekçi ve olabildiğince uzundur. Yazar betimleme biçiminin özelliğine uygun olarak; betimlediği nesneyi sanki okuyucunun gözünün önündeymiş gibi hissettirir, okuyucu betimlenen şeyi her yönüyle tanıyor hale gelmektedir. Ayrıca öyküleme ile diyaloglar ve iç konuşmalar kullanılmıştır.

Steinbeck'in dili sade ve akıcıdır. Halkın konuşma dilini, özellikle göçmenlerin şivelerini yansıtarak gerçekçiliği artırır. Betimlemeler zengin ve çarpıcıdır. Sosyal eleştiriler genellikle metne yayılmış şekilde sunulur.

Roman, 1930'ların Büyük Buhran döneminin ekonomik ve sosyal sıkıntılarını gerçekçi bir şekilde yansıtır. Kapitalizmin yarattığı eşitsizlikler, işçilerin sömürülmesi ve göçmen işçilerin yaşadığı trajediler, dönemin Amerikasına ayna tutar. Toprakların endüstriyel çiftçiliğe açılması, küçük çiftçilerin yok olmasına neden olmuş, binlerce insanı yerinden etmiştir. Göçmenlerin sömürülmesi ve kapitalist düzenin insana zarar veren yönleri, Steinbeck'in güçlü bir eleştiri aracına dönüşmüştür. Dönemin yıkıcı etkileri bir ailenin göç öyküsü üzerinden gerçekçi bir dille sunulmuştur.

Steinbeck hayat öyküsüyle paralel olarak Gazap Üzümleri'nde pek çok bileşeni bir arada yansıtmıştır. Bu roman özellikle derin betimlemelerle okuyucuyu kendine hayran bırakıyor. Betimlemeler öyle güçlü sunulmuş ki, yazarın sayfalarca betimlediği o araba her şeyiyle okuyucunun gözünün önündedir, okuyucu sayfalarca betimlenen o aksamaların her birini tanır ve o arabayı söküp yeniden birleştirebilecek denli her bir parçasına aşinadır. Yazarın bu güçlü betimlemeleri, yazın alanının belki de en güzel yönünü; 'gerçekliği' ortaya koymaktadır.

Dönemin ekonomik sorunlarını, bir ailenin göç hikayesi üzerinden akıcı, sade ve gerçekçi bir dille yansıtan bu eser geçmişte kalmış bir hikâyeden oluşmamaktadır. Eserin temaları bugünün insanlığını da ilgilendiren, bugünün dünyası ve insanının da gündeminde olan temalardır. Bu anlamda romanı zamansız kılan bir akış söz konusudur. Gazap Üzümleri, güçlü bir toplumsal eleştiri sunmakla birlikte göç, insanlık ve dayanışma temalarını etkileyici bir şekilde işlemiştir. Roman yukarıda anlatılan tüm sebeplerle birlikte edebiyat alanının unutulmaz bir eseri olarak karşımıza çıkmaktadır.

GORIOT BABA

Honore De BALZAC

Özetleyen: Emrullah AYDIN

Honore de Balzac, 1799 - 1850 yılları arasında yaşamış, önde gelen Fransız yazarlardan biridir.

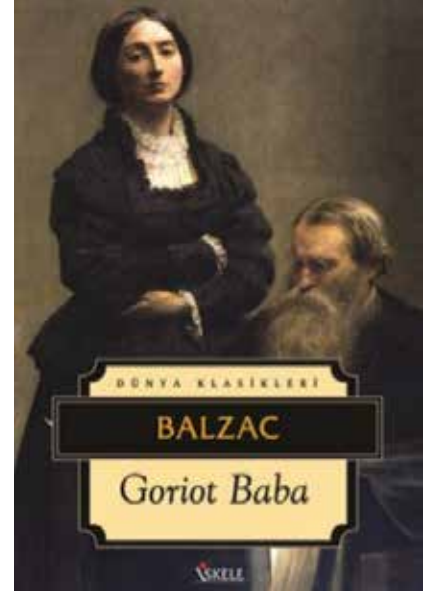
Paris'in güneybatısında yer alan Tours şehrine yakın bir köyde dünyaya geldiği bilinmektedir. 1814 yılında Napolyon'un devrilmesinden sonra ailesiyle Paris'e taşınmıştır. Eğitim hayatına Tours'ta başlamış, Paris'te Hukuk eğitimi gördükten sonra 3 yıl boyunca bir avukatlık ofisinde çalışmıştır. Ancak okul çağlarından itibaren edebiyata ilgisi olan Balzac, avukatlık yapmamış edebiyata yönelmiştir. İlk eseri 1819 yılında yayımlanan "Cromwell" adlı bir tragedya denemesidir. Ancak bu denemesi yakınları ve bazı eleştirmenler tarafından başarısız bulunmuş, kendisine edebiyatla ilgilenmemesi dahi tavsiye edilmiştir. Bu ilk başarısız denemenin sonra Balzac, roman türüne yönelmiştir. Edebiyat çevrelerinde tanınırlığını sağlayan ilk eseri 1829 yılında yayımlanan "Les Chouans" adlı tarihi roman türündeki kitabıdır. Maddi getiri sağlamak amacıyla farklı adlarla gotik ya da mizahi türde romanlar da yazmıştır. Yazdığı kitapların büyük çoğunluğu 1840 yılında "İnsanlık Komedyası" adıyla 17 ciltlik eserde bir araya getirilmiştir.

Balzac, edebiyatta Realizm akımının öncüsü kabul edilmektedir. Realizm anlayışıyla yazılan romanlarda gerçeğin olduğu gibi yansıtılması ve okuyucuda gerçeklik duygusunun oluşturulması aslo-landır. Goriot Baba romanı, Realizm anlayışıyla yazılmış ilk eser olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla yazarın en önemli eserlerinden biridir. Aynı zamanda İnsanlık Komedyası'nın ilk eseridir.

Goriot Baba romanında Realizm akımına uygun olarak oldukça gerçekçi karakterler ve mekânlar bulunmaktadır. Uzun ve detaylı tasvirler, okuyucunun romanın geçtiği mekânları gözünde canlandırmasına katkı sağlamakta aynı zamanda yazarın gözlem yeteneğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde karakter tasvirleri de oldukça detaylı ve gerçekçidir. Yazar romanda Paris şehrinin hem getto olarak nitelendirilebilecek arka sokaklarını hem de burjuva sınıfının yaşadığı muhitle-ri tüm çıplaklığıyla betimlemiştir. Betimlemekle kalmayıp sınıflar arası farklılıkları da ortaya koymuştur. Dolayısıyla yazar, dışarıdan bir gözlemci olarak Realist bir anlayışla eseri kaleme alırken aynı zamanda toplumsal meselelere değinmiş ve karakterler üzerinden bazı psikolojik tahliller de yapmıştır.

Romanın temasını büyük ölçüde fedakârlık, vefasızlık ve hırs duyguları oluşturmaktadır. Fedakârlık teması, Goriot Baba'nın kızlarına karşı duyduğu ölçüsüz sevgide kendini göstermektedir. Vefasızlık teması, kızlarının Goriot Baba'ya olan davranışlarıyla ortaya konulmaktadır. Hırs duygusu ise Goriot Baba'nın kızlarının maddi menfaatlere bağlılığı ve romanın Goriot Baba'yla birlikte en önemli karakteri olan Eugene'nin "seçkin çevre"ye girmedeki istekliliğiyle işlenmiştir.

Roman temelde; 1813-1820 yılları arasında Paris'in arka sokaklarındaki fakir, sıradan ve köhne bir pansiyonda yaşayan Goriot Baba'nın kızlarına duyduğu aşırı sevgi ve özlemi, kızlarının mutluluğu için yaptıkları ve kızlarının fedakâr babalarına karşı takındıkları çıkarıcı tutumlarını anlatmaktadır. Goriot Baba, eşi öldükten sonra

kendisini kızlarına adanmış, hayatı boyunca onların mutluluğu için çabalamış zengin bir tüccardır. Evlendikleri döneme kadar kızları ne istediye yapmış, kızlarının yoksulluk çekmemeleri için varlıklı kimselerle evlenmelerini sağlamış ve kızlarına evliliklerinden önce oldukça büyük servet aktarmıştır. Ancak kızları evlendikten sonra babalarının bu fedakârlıklarına ve sevgisine kayıtsız kalmışlardır.

Goriot Baba'nın kızlarıyla olan ilişkisi yanında kendisinin pansiyondaki oda komşusu olan Eugene'nin, Paris'in seçkin zümresinde yer edinme hırsı, romanda ele alınan diğer konudur. Öyle ki romanın ana karakterinin Eugene olduğunu söylemek çok da yanıltıcı olmayacaktır. Kitabın hacim olarak büyük çoğunluğu Eugene'nin günlük maceralarından oluşmaktadır. Eugene ya da tam adıyla Eugene de Rastignac, Fransa'nın taşrasından en büyük şehri olan Paris'e gelmiş, hayat tecrübesi olmayan genç bir hukuk öğrencisidir. 21 yaşındaki hukuk öğrencisi Eugene'nin ait olduğu sınıftan seçkinler sınıfına geçme çabası, bu süreçte yaşadığı içsel gelişmeler, seçkinler sınıfının kendi içerisindeki yozlaşmışlığına olan şahitliği ve Goriot Baba'nın kızlarıyla (özellikle küçük kızı Delphine) olan münasebeti, yazarın okuyucuya vermek istediği mesajı üzerine inşa ettiği konulardır. Goriot Baba ve Eugene'nin yanında

pansiyonda yaşayan diğer karakterlerin yaşadıkları ile seçkinler sınıfının kendi içerisindeki mücadeleler, romanın yan konularıdır.

Balzac; Realizm akımının ilk örneği olarak nitelendirilebilecek Goriot Baba romanında okuyucuya aile bağlarının önemini vurgularken toplumsal yozlaşma karşısında koşulsuz ve ölçüsüz sevginin bile yeterli gelmeyeceği iletilisini vermeye çalışmıştır. Aynı zamanda para ve statünün ahlaki duygulardan çok daha önemli görüldüğünü ortaya koyarak toplumda söz konusu ahlaki çöküntüyü vurgulamayı amaçlamıştır. Eugene karakteri üzerinden de yükselme hirsinin yaşatacağı ahlaki ikilemlerle, bu yolda hangi bedellerin ödenebileceğini göstermiştir. Son olarak doğrudan vurgulamasa da sevginin bir ölçüsü olması gerektiğini ve bireylerin önce kendilerini sevmeleri gerektiğini okuyucuya düşündürmüştür.

Romandaki ana olay; eski bir makarna ustası olan Goriot Baba'nın kızları için yaptığı fedakârlıklar ve genç bir hukuk öğrencisi olan Eugene'nin seçkinler sınıfına girme çabalarıdır. Roman, Paris'in yoksul arka sokaklarında yer alan Madam Vauquer adındaki dul bir kadına ait pansiyonun detaylı tasviriyle başlamaktadır. Romanda pansiyonun fiziksel tasviri yapıldığı gibi pansiyonda sürekli misafirler olan yan karakterlerin tasviri de yapılmaktadır. Diyalogların büyük çoğunluğu ve olayların bir kısmı pansiyonda geçmektedir. Goriot Baba, pansiyonun en eski ve yaşlı (1817 yılında 69 yaşında) sabit müşterisidir. Pansiyon sakinleri ilk başlarda -kim olduğu hakkında detaylı fikirleri olmadığı için- Goriot Baba'yı hor görmektedirler.

Romanın ilk bölümünde Goriot Baba pansiyondakilere nispetle yüksek bir gelire sahip olmasına karşın oldukça yoksul bir hayat sürmektedir. Hatta pansiyondaki ilk yılında, yıllık 1200 Frank olan odada kalırken ikinci yılında 900 Franklık odaya geçiş yapmış, üçüncü yıldan itibaren ise yıllık 540 Frank olan odada kalmaya başlamıştır. Yine ilk bölümde pansiyon sakinleri, Goriot Baba'yı farklı zamanlarda, zengin ve güzel görünümlü kızların birbirilerinden ayrı olarak ziyaret ettiğine şahit olmuşlardır. Bu ziyaretlerden hareketle Goriot Baba'nın eğlence düşkünü ve çapkın biri olduğu kanaatine varmışlardır. Ancak söz konusu kızların Goriot Baba'nın öz kızları olduğu ilerleyen bölümlerde ortaya çıkmıştır.

Eugene'nin, Goriot Baba'nın kızları ile tanışması ve seçkinler sınıfına girme çabası, bir pansiyon sakini olan Vautrin'in iddialarından sonra başlamaktadır. Vautrin'in iddiasına göre Goriot Baba, Kontes de Restaud (Goriot Baba'nın büyük kızı) adlı bir kadına para yollamıştır. O kadın da aldığı parayla tefeciye olan borcunu ödemiştir. Böylelikle bahsi geçen iddianın doğruluğunu araştırmaya başlayan Eugene'nin yolu, Goriot Baba'nın büyük kızı olan Anastasia (kitap boyunca kendisinden Anastasia, Restaud, Kontes de Restaud, Madam de Restaud, Nastia v.s. farklı hitaplarla bahsedilmektedir) ile kesişmiştir. Eugene, Anastasia'nın evine gitmiş ve orada Goriot Baba ile karşılaşmıştır. Eugene seçkinler sınıfına yakından

tanıklık ettikten sonra bu sınıfa dâhil olmaya yönelik hevesi daha da artmıştır. Kısa yoldan zenginliğe ulaşmak için seçkinler sınıfındaki orta yaşlı kadınlarla münasebet kurması gerektiğini düşünmüştür.

Eugene, seçkinler sınıfıyla irtibat kurmak ve Anastasia'yı daha yakından tanımak için akrabası olan ve seçkinler sınıfı içinde saygın bir konumu bulunan Madam Beausant'ın yanına gitmiştir. Beausant'ı ziyareti ve akrabasının Eugene'deki çekiciliği fark etmesi, Eugene'ye seçkinler çevresinin kapılarını aralamıştır. Eugene bir gün Madam Beausant'ın evindeki baloda Kontes de Restaud ve eşiyle tanışmıştır. Ancak herkesin içinde Goriot Baba'nın kapı komşusu olduğunu söylemesi nedeniyle Restaud ailesi, Eugene ile aralarına mesafe koymuşlar ve bir daha kendisine randevu vermemişlerdir. Bu arada şaşırtıcı bir şekilde; seçkinler sınıfındaki kadın ve erkeklerin her birinin eşleri dışında sevgilileri bulunmaktadır. Bir erkek, karısının sevgilisi olduğunu bilse de bunu bilmezlikten gelmektedir. Benzer şey kadınlar için de geçerlidir. Eugene başlarda Madam de Restaud'un sevgilisi

Maxime'yi kendisine rakip olarak görmektedir.

Romanda olay örgüsü kronolojik bir sıralama takip etmemektedir. Yazar, ara ara geriye dönük yeni bilgiler vermektedir. Örneğin; Goriot Baba'nın mesleği ve nasıl zengin olduğu ile ilgili bilgiler ilk bölümün sonlarında anlatılmaktadır. Buna göre Goriot Baba, Fransız İhtilali öncesi basit bir işçiymiş 1789 yılında çalıştığı iş yerini patronundan satın almıştır. Daha sonra bulunduğu bölgenin temsilcisi olmuştur. Tahıl fiyatlarının aşırı yükseldiği bir dönemde de fırsattan istifade ederek zengin olmuştur. Karısının zengin bir

çiftçi kızı olduğu, Goriot Baba ile evlendikten 7 yıl sonra vefat ettiği ve bundan sonra Goriot Baba'nın kendisini kızlarına adadığı bu bölümde anlatılmaktadır.

Eugene, Madam de Restaud ile istediği yakınlığı kuramayınca akrabası Madam Beusant, Eugene'ye Goriot Baba'nın küçük kızı Delphine ile tanışmasını önermiştir. Eugene ile Delphine arasındaki yakınlık bundan sonra başlamıştır. Tabii Eugene'nin seçkinler çevresine girmek için yeterli maddi gücü yoktur. Yalnızca ailesinden gelen yıllık 1200 Frank geliri bulunmaktadır. Ancak seçkin çevreye girmek için lüks kıyafetlere ve aksesuarlara ihtiyacı bulunmaktadır. Bu nedenle annesinden ve kız kardeşinden maddi yardım talebinde bulunmuştur. İkinci bölümün başında -oldukça yoksul ve muhtaç olmalarına rağmen- annesi ve kız kardeşleri Eugene'ye istediği parayı yollamışlardır.

Eugene, Delphine ile yakınlık kurmaya çalışırken pansiyonun esrarengiz misafirlerinden biri olan Vautrin, Eugene'ye çeşitli tavsiyelerde bulunmaktadır. Kısaca Eugene'ye pansiyondaki yoksul bir genç kız olan Victorine ile evlenmesini tavsiye etmektedir. Esasında Victorine'nin babası Paris'in ileri gelenlerinden oldukça zengin bir iş adamıdır. Ancak bütün servetini oğluna vermekte, kızı ise Madam Vauquer'in pansiyonunda sefalet içerisinde hayatını sürdürmektedir. Vautrin de Eugene'ye, önce Victorine ile evlenip sonra Victorine'nin erkek kardeşini saf dışı bırakarak Victorine'nin babasının mirasına konmasını tavsiye etmektedir. İlerleyen bölümlerde Eugene bu öneriyi reddetmiştir. Ancak Victorine'nin erkek kardeşi bir düelloda hayatını kaybetmiş ve Victorine babasının servetinin tek sahibi olmuştur.

İkinci bölümün ortalarında Eugene, akrabası Madam Beusant ile çeşitli balolara ve davetlere katılmaktadır. Aldığı yeni kıyafetler ve pahalı saatler sayesinde zamanla seçkin çevreye kendisini -Beusant'ın akrabası olarak- kabul ettirmeye başlamıştır. Delphine ile de bu balolarda tanışmış ve zamanla yakınlık kurmuştur. İlerleyen zamanlarda Eugene sık sık Delphine'nin (ya da Barones de Nucigen=Madam de Nucigen) evine yemeğe gitmeye başlamıştır. Bir gün Delphine, Eugene'ye 100 Frank vermiş ve bunu kumarda "ya 6000 Frank yapmasını ya da kaybetmesini" istemiştir. Şansı yolunda giden Eugene de 100 Frank ile girdiği kumar salonundan 7200 Frank ile çıkmıştır. Bundan sonra Delphine, kocasının bütün servetine çöktüğünü, kendisinin masraflarını karşılamakla birlikte bunun dışında kendisine hiç para vermediğini Eugene'ye anlatmıştır. Bu olay aralarındaki duygusal bağı kuvvetlenmiş ve tabiri caizse Eugene ile Delphine sevgili olmuşlardır.

Goriot Baba, kızlarından daha fazla haber alabileceği için oda komşusu Eugene'nin seçkinler çevresine girmesinden ve kızıyla sevgili olmasından memnundur. İkinci bölümün sonlarına doğru artık Eugene tüm davetlere ve balolara Delphine ile gitmeye başlamıştır. Ancak başlangıçta zengin olmak için seçkinler sınıfına yavaşan Eugene, Delphine'den parasal bir menfaat sağlayamadığı gibi maddi açıdan zorlanmış ve çokça borçlanmıştır. Bu sırada Vautrin, senet karşılığında Eugene'ye 3200 Frank borç vermiştir. Victorine'nin 1 milyon Franklık servetine konarsa %20'sini komisyon olarak kendisine vermesini istemiştir.

Eugene, Delphine ile yakınlaştıktan sonra aralarında sürekli rekabet olan kız kardeşi Anastasia da Eugene ile daha fazla görüşmeye ve onu evine davet etmeye başlamıştır. Anastasia'nın evindeki bir kumar davetinde Eugene, 5000 Frank civarında bir para kazanarak borçlarını ödemiştir.

Üçüncü bölümün başında polisler pansiyona gelerek "Azrail Çatlatan" lakabıyla bilinen bir suçlunun peşinde olduklarını ve o kişinin Vautrin olabileceğini öne sürmektedirler. Söylentilere göre Azrail Çatlatan, Paris'in ünlü hapishanelerindeki pek çok mahkûmun paralarını ve servetlerini yöneten kişidir. Pansiyonun sürekli misafirlerinden eski bir memur olan Poiret ile yaşlı bir kadın olan Matmazel Michonneau, para ödülü için Vautrin'in yakalanmasına yardımcı olmuşlardır. Polislerin gelmesiyle gerçekten de Azrail Çatlatan'ın Vautrin olduğu ortaya çıkmış ve Vautrin tutuklanarak hapse atılmıştır. Vautrin tutuklanırken pansiyon sahiplerine "zavallısınız" mealinde uzun bir nutuk çekmiştir.

Pansiyonda çeşitli olaylar olurken Goriot Baba, Eugene'ye cazip bir teklifle gelmiştir. Paris'te bir ev kiralayıp içini döşedikten sonra Eugene'nin kızı Delphine ile o evde yaşamasını istemektedir. Kendisi de aynı binanın en üstündeki çatı katında yaşamayı planlamaktadır. Eugene başlangıçta bu karşılıksız iyiliği kabul etmeye yanaşmasa da sonrasında kabul

etmiştir.

Son bölümde Eugene ile Goriot Baba dairelerine taşınmak için hazırlık yapmaya başlamış ve pansiyonun sahibi Madam Vauquer'e pansiyondan ayrılacaklarını bildirmişlerdir. Aynı zamanda Goriot Baba, kızı Delphine'nin kocasının el koyduğu servete nasıl tekrar sahip olabileceğine dair planlar yapmış ve kızına bir avukat tutmuştur. Delphine, kocasının karşısına çıkıp servetini istemiştir. Ancak kocası Delphine'ye ellerindeki paralarla yatırım yaptığını, 1 sene sabrederse Delphine'ye servetiyle birlikte kârını da verebileceğini söylemiştir. Daha sonra Delphine'nin kocasının bir dolandırıcı olduğu ortaya çıkmıştır.

Bir gün Delphine'nin pansiyonda Goriot Baba'ya kocasının dolandırıcı olduğunu anlattığı sırada kardeşi Anastasia da pansiyona gelmiş ve dertlerini anlatmaya başlamıştır. Anastasia, sevgilisinin (kocasının değil) 100 bin Frank borcu olduğundan ve paraya ihtiyaç duyduğundan söz etmiştir. Bu esnada kızlarına elindeki bütün imkânları sunmasına rağmen artık maddi olarak yetmediğini anlayan Goriot Baba kahrolmakta, kızlarına destek olacak serveti kalmadığı için üzülmektedir. Babalarını ziyarete geldikleri pansiyonda Goriot Baba'nın kızları, babalarının odasında ve onun gözleri önünde hararetili şekilde tartışmışlardır. Bu durum babalarını daha da üzmüştür. Bu sırada Eugene, Anastasia'ya ihtiyacı olan 12000 Frank'ı bir senede yazıp vermiştir. Esasında bu para ile Anastasia sevgilisinin kumar borcunu kapatacaktır.

Kızlarının hâlini gördükten sonra ziyadesiyle üzgün bir ruh hâline bürünen Goriot Baba hastalanmaya başlamıştır. Bu sırada kızları, 2 gün sonra Eugene'nin yakın akrabası Madam Beausant'ın evinde yapılacak önemli davete katılmak için hazırlık yapmaktadırlar. Anastasia, uşağını göndererek ağır hasta olan babasından elbisesi için ihtiyacı olan 1000 Frank'ı istemiştir. Babası da hasta yatağından kalkıp elinde kalan son gümüş sofra takımlarını satarak kızına elbise parasını ulaştırmıştır. Pansiyonun sürekli misafirlerinden olan tıp öğrencisi Bianchon, Goriot Baba'yı önce kendisi muayene etmiş, daha sonra Hocasına muayene ettirmiştir. Bianchon balonun yapılacağı günün önceki akşamı Eugene'ye Goriot Baba'nın çok fazla vakti kalmadığını bildirmiştir. Eugene de balo öncesi Goriot Baba'nın kızlarına ulaşarak durumu bildirmeye çalışmıştır. Ancak her ikisi de çeşitli bahaneler öne sürerek ölüm döşeğindeki babalarını ziyaret etmeyi reddetmişlerdir.

Madam Beausant tarafından düzenlenen önemli baloya Anastasia eşyle, Delphine de Eugene ile katılmıştır. Delphine balodan sonra babasını ziyaret edeceğini söylemiş ancak bunu yapmamıştır. Balodan sonraki günde -Goriot Baba'nın bilincini yitirmesinden birkaç saat önce- Eugene, hem Anastasia'ya hem de Delphine'ye giderek babalarını ziyaret etmeleri gerektiğini söylemek istemiştir. Ancak ikisiyle de görüşmemiştir (Anastasia'nın kocası izin vermemiş, Delphine de uyumuştur). Goriot Baba bilincini kay-

bettikten sonra -ölmeden kısa süre önce- Anastasia, babasının yanına gelmiştir ancak artık her şey için çok geçtir. Bu arada Goriot Baba ölüm döşeğinde iken günlerce kızlarını sayıklamış, onların ziyaretine gelmesini istemiş, onlar için yaptığı fedakârlıklardan bahsetmiş, bu derece ölçsüz sevgisinden pişman olmuş, kızlarının vefasızlıklarından dert yanmış ve nankör olduklarını söylemiştir. Son anına kadar kızlarını beklemiş ancak ölmeden kısa süre önce nihayet ümidini kesmiş ve sonra da hayatını kaybetmiştir. Ağrılı ve sancılı geçen son günlerinde kendisine bakan Eugene ve Bianchon, Goriot Baba'nın durumuna ziyadesiyle üzülmüşlerdir. Goriot Baba vefat ettikten sonra Eugene ve Bianchon, Goriot Baba'nın cenazesini kaldırmak için gerekli parayı damatlarından istemiştir. Ancak damatları destek olmayınca ceplerindeki son parayla ve aldıkları borçlarla hem Goriot Baba'nın cenazesini kaldırmış hem de pansiyona olan borcunu ödemişlerdir. Goriot Baba'nın mezar taşına da "“Burada Kontes de Restaud ve Barones de Nucingen'in iki üniversite öğrencisinin parasıyla gömülen babaları Mösyö Goriot yatar.” şeklinde bir not düşmüşlerdir. Roman, Goriot Baba'nın mezarı başındaki Eugene'nin Paris'e meydana okuması ile bitmiştir.

Yukarıda değinildiği gibi olaylar kronolojik ilerlemese de sırayla şu kurgunun takip edildiği söylenebilir: 1) Vauquer Pansiyonu'nun tanıtımı, 2) Eugene'nin hikâyesi, 3) Goriot Baba'nın hikâyesi, 4) Eugene'nin seçkin çevreye adım atması, 5) Vautrin'in Planları, 6) Eugene'nin seçkin çevrede kabul görmesi, 7) Goriot Baba'nın kızlarının sorunlarının zirveye çıkması, 8) Goriot Baba'nın hastalığı ve ölümü.

Romandaki asıl kahramanlar Goriot Baba ve Eugene'dir. İkisi aynı zamanda karakter özelliği göstermektedirler. Çok sayıda yardımcı kahraman olmasına karşın başlıcaları; Delphine, Anastasia, Vautrin, Madam Beausant, Madam Vauquer ve Bianchon'dur. Bunlar aynı zamanda tip özelliği göstermektedirler.

Goriot Baba, romanın merkezindeki trajik hayatı olan kahramandır. Kızlarına duyduğu ölçsüz sevgi uğruna tüm servetini harcayan ancak sonunda kızları tarafından yalnız bırakılan bir babadır. Kızlarına olan takıntı düzeyindeki bağlılığı ve onların mutluluğunu kendi yaşamından değerli görmesi psikolojik açıdan sorunludur. Kızlarına karşı sevgisi onu ahlaken yüceltmekle birlikte aynı zamanda bu zayıflığı kendisini Yaratıcıya karşı bir isyana sevk etmiştir. Önceleri toplumsal açıdan kabul gören zengin bir tüccarken servetini yitirdikten sonra zavallı bir yaşlıya dönüşmüştür.

Eugene, toplumsal yükselme hırsıyla Paris'e gelen genç bir hukuk öğrencisidir. Goriot Baba'nın yaşadığı trajediyi gözlemleyerek toplumsal gerçekliklerle yüzleşmiştir. Hırslı, dikkat çekici ancak kararsız biridir. Zengin, güçlü ve statü sahibi olma isteğiyle ahlaki değerleri arasında içsel çatışmalar yaşamaktadır. Ahlaki açıdan başlangıçta düzgün taşralı bir öğrenci iken seçkinler sınıfıyla tanıştıktan sonra Paris'in yozlaşmış sosyal yapısına kısmen uyum sağla-

maya başlamıştır. Neredeyse bütün amacı toplumsal statüsünü yükseltmek ve taşralı yoksul bir gençten, Paris'in dikkat çeken zengin delikanlısı konumuna terfi etmektir.

Delphine, Goriot Baba'nın küçük kızı ve aynı zamanda Eugene'nin sevgilisidir. Çekici, zarif ve güzel bir kadındır. Bu özellikleriyle seçkinler sınıfına uygun bir görüntüye sahiptir. Bencil ve duygusal olarak dengelessiz bir ruh hâline sahiptir. Şahsî menfaatleri her şeyden önce gelmektedir. Babasının ölümü sürecine duysarsız kalmıştır. Çıkarıcı bir yapıya sahip olması, Eugene'nin için bazı soru işaretleri doğurmaktadır. Ancak Eugene'ye olan sevgisi bazı insanî özelliklerini tekrar hatırlamasını sağlamıştır. Toplumsal açıdan görünürde iyi bir statüye sahiptir. Zengin bir bankacının eşidir. Ancak gerçekte kocasının baskısından ve Delphine'nin kendi servetini kendisinden esirgemesinden son derece rahatsızdır. Zengin bir yaşamı içinde olsa da şahsî serveti açısından yoksulluk çekmektedir.

Anastasia, Goriot Baba'nın büyük kızıdır. Toplumsal statüsünü korumak için maddi bir menfaati olmadıkça babasını görmezden gelmekte, babasının varlığının bilinmesini istememektedir. Paris'in seçkin çevresinde dikkat çeken zarif bir kadın olmasına karşın o da maddi yokluk çekmektedir. Sevgilisinin kumar düşkünlüğü nedeniyle kocasından gizli olarak büyük miktarlarda borçlanmıştır. Tıpkı kardeşi gibi varlık içinde yokluk çekmektedir.

Vautrin, pansiyonun gizemli ve karanlık kahramanıdır. Eugene'ye kısa yoldan zenginliğin yollarını göstermeye çalışmaktadır. Güçlü ve sert bir yapıya sahiptir. Kurnaz ve acımasızdır. Aynı zamanda iyi bir hitabete sahip olduğu ve tabiri caizse ağız iyi laf yaptığı için manipülatif bir yönü bulunmaktadır. Ancak derinlerinde bir yerlerde adalet duygusuna sahip olduğu anlaşılmakta, bu dünyanın herkese adil davranmadığını vurgulamaya çalışmaktadır. Kendi gerçeklerini tüm çıplaklığıyla dışa vurma cesaretine sahiptir. Toplumsal açıdan kendisini yüksek bir statüde göstermeye çalışsa da gerçekte suç geçmiş olan ve toplumun alt kademesine mensup biridir.

Madam Vauquer, pansiyonun sahibi dul bir kadındır. Dedikoducu, çıkarıcı ve meraklıdır. Ölüm döşeğindeki Goriot Baba'dan alacağını tahsil etmeye çalışan ve karşılıksız olarak pansiyonunun nevrresimini bile vermeyen acımasız biridir.

Bianchon, genç bir tıp öğrencisidir. Eugene'nin yakın arkadaşıdır. Ölüm döşeğindeki Goriot Baba'ya karşılıksız olarak pek çok yardımda bulunmuştur. Tedavisini ve bakıcılığını yapmıştır.

Realizm akımının ilk örneği olmasından da anlaşılacağı üzere genel olarak romanındaki kahramanlar son derece gerçekçidir. Romanın geçtiği dönemde günlük hayatta herkesin karşılaşabileceği kahramanlardır. Doğaüstü güçleri yoktur. Hepsî insana özgü duygulara sahiptir.

Olayların bir kısmı Paris'in yoksul arka sokaklarındaki eski ve ucuz pansiyonda, diğer bir kısmı ise seçkinler sınıfının yaşadığı villalarda, balo salonlarında lüks mekânlarda geçmektedir. Romanda mekânlar yalnızca fiziksel birer sahne değildir, romanın temaları ve karakterleriyle ilişkili anlamlar ifade etmektedir. Yine mekânlar, olayların geçtiği dönemin toplumsal yapısını ve karakterlerin psikolojik durumlarını da yansıtmaktadır. Madam Vauquer'in pansiyonu ile seçkin zümrenin lüks villaları, sınıf çatışmasını ve sınıflar arası uçurumu temsil etmektedir. Dolayısıyla yazarın mekân tasvirleri, Realizm akımıyla yazılan sonraki romanlar için ilham kaynağı olmuştur.

Daha önce de değinildiği gibi Goriot Baba, Realist akımı temsil eden bir roman olduğu için olaylar çoğunlukla resmedilir şekilde aktarılmaktadır. Dolayısıyla yazar dışarıdan bir gözlemci olarak romanı anlatmaktadır. Aynı zamanda karşılıklı diyalogların olduğu gibi aktarılması da sıkça başvurulan bir yöntem olmuştur. Bunların yanında yazar zaman zaman; okuyucuyu karakterler ve olaylar üzerine düşünmeye sevk eden, toplumsal eleştirilerde bulunan, karakterlerin iç sesine kulak veren bir konumda da olmuştur. Yazar açık bir yönlendirme yapmasa da sınıf çatışması konusunda olaylara yoksul sınıf açısından bakmaktadır. Goriot Baba'nın kızlarıyla yaşadıklarını ise büyük ölçüde Goriot Baba cephesinden aktarmaktadır. Dolayısıyla yazar, üstü örtülü bir şekilde alt sınıfa taraftır. Aynı zamanda olayları büyük ölçüde Goriot Baba ve Eugene'nin bakış açısıyla okuyucuya aktarmaktadır.

Romanda en çok ön plana çıkan anlatım biçimi betimlemedir. Bunun yanında öyküleme ve açıklama biçimlerinden de yararlanılmıştır. Anlatım tekniği olarak ön plana çıkan ise diyalogtur. Yanı sıra bazı bölümlerde özetleme, iç konuşma ve iç çözümleme gibi tekniklerden de yararlanılmıştır. Eugene'nin toplumdaki statüsünü yükseltme arzusu ile ahlaki değerlerinden ödün verme kaygısı iç çözümleme tekniği ile verilmiştir. Olay akışını hızlandırmak ve önemsiz detayları geçmek için özetleme tekniği kullanılmıştır.

Romanın çeviri nüshasında ağdalı bir dil yoktur. Genel olarak yalın bir anlatım benimsenmiştir. Ancak açıklık ve akıcılık açısından aynı şey geçerli değildir. Tek bir kahraman için çok fazla sayıda tanımlayıcı ad kullanması, bir olayı anlatırken peşine ilgisiz başka bir olayı anlatmaya başlaması açıklığa ve anlaşılabilirliğe sekte vurmaktadır. Olay örgüsünü kavrayabilmek için roman dikkatle okunmalıdır. Hatta bazı bölümler iki kere okunmalıdır. Akıcılık konusunda da benzer hususlar geçerlidir. Uzun ve detaylı tasvirler, bazen sayfalar süren iç muhakemeler akıcılığın önüne geçmektedir.

Roman yazıldığı dönemin gerçekliğini tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Romanın kapsadığı ve olayların yaşandığı tarihler büyük ölçüde 1817-1820 yılları arasındadır. Romandaki mekân, sosyal sınıf ve insan tasvirleri ilgili dönemi olduğu gibi anlatmaktadır. Fransız İhtilali, Napolyon'un tahttan inışı gibi tarihi olaylar da zaman zaman referans noktası olarak

kullanılmıştır. Dolayısıyla roman yazıldığı dönemin gerçekliğiyle doğrudan ilişkilidir ve o dönemi yansıtmaktadır. Şehirleşme çabaları, toplumdaki sınıf çatışmaları ve kapitalist topluma geçiş süreci romanın değindiği konulardır.

Okuyucu olarak Goriot Baba romanı ile ilgili yorum yapabilmek için Balzac'ın hayatı hakkında bilgi sahibi olmak önemlidir. Esasen roman, Balzac'ın hayatından önemli izler taşımaktadır. Romanın ana kahramanlarından Eugene ile Balzac'ın hayatı arasında ciddi benzerlikler bulunmaktadır. Romanın geçtiği 1817-1820 yıllarında Eugene Paris'te genç bir hukuk öğrencisidir. Bu yıllar Balzac'ın gerçek hayatında Paris'te hukuk okuduğu yıllara karşılık gelmektedir. Dolayısıyla muhtemelen Balzac, Eugene karakteriyle kısmen kendisini anlatmak istemiştir.

Gerçek hayatında Balzac da Eugene gibi kısa yoldan şöhrete kavuşma ve zengin olma hayali kurmaktadır. Yine Balzac kendi hayatında, Eugene gibi kendisinden büyük ve zengin kadınlara ilgi duymaktadır. Bunun nedeninin Balzac'ın küçük yaşlardan itibaren ailesinden ayrı, anne

sevgisine mahkûm olarak yetişmesi olduğu öne sürülmektedir. Balzac, -ailesi yoksul olmamasına rağmen- küçük yaşta kendisine bakılması için başka bir aileye verilmiştir. Daha sonra yatılı okullarda okumuştur. Ailesi ile yaşadığı sürenin tüm hayatında yaklaşık 2 yıl olduğu tahmin edilmektedir. Aynı zamanda Balzac'ın annesi, oğlunun yazar olmasına da karşı çıkmaktadır. Dolayısıyla Balzac'ın annesinden göremediği destek ve sevgiyi orta yaşlı kadınlarda aradığı düşünülmektedir. Bu arayış Eugene karakterinde de kendini göstermektedir. Ek olarak Balzac, İnsanlık Komedyası serisinde Eugene karakterine Goriot Baba'dan sonra 18 kitapta daha yer vermiştir.

Lafını esirgemeyen ve acımasız Vautrin karakterinin de Balzac'ın iç sesi ya da vicdanı olması muhtemeldir. Çünkü Eugene'ye kendince mantıklı önerilerde bulunan odur. Yanı sıra toplumsal adaletsizliğe ve sınıf farklılıklarına yönelik isyan da Vautrin üzerinden ortaya konulmaktadır.

Yazarın romanda kendi hayatından izlere yer verdiği- ne ilişkin farklı örnekler bulunmaktadır. Biyografisinde Balzac'ın Goriot Baba romanını Paris'teki köhne bir otelde iki ayda yazdığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu otelin, Madam Vauquer'in pansiyonu olabileceği öne sürülmektedir. Son olarak rivayete göre Balzac, gerçek hayatında ölmeden kısa süre önce Doktor Bianchon'un kendisini tedavi etmesi için gelmesini istemiştir. Kendi yazmış olduğu romandaki karakteri gerçek hayatına entegre etmiş olması romanlarıyla adeta bütünleştiğine işaret etmektedir.

Kitap bittikten sonra kitabın adının "Niçin Goriot Baba?" konulduğu sorusu okuyucunun aklına gelmektedir. Kitapta "Goriot Baba" adı 227 kez geçerken "Eugene" adı 427 kez geçmektedir. Dolayısıyla kitabın adının Eugene ile ilgili olmasının daha mantıklı olduğu herkesin aklına gelmektedir. Araştırıldığında, Balzac'ın kitabın adını "Pansiyon" koymak istediği ancak yayınevinin pazarlama kaygılarıyla kitabı "Goriot Baba" adıyla yayımladığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Nihayetinde roman ölçsüz sevginin zararlarını ortaya koymaktadır. Uzun betimlemeler bazı zamanlar okuyucuyu sıkırsa da romanın içinde geçtiği dünyayı tanıtmaya açısından oldukça faydalıdır. Tek düze bir olay örgüsünün olmayışı, olaylar arasındaki bağlantının anlaşılabilmesi için okuyucunun ilave gayret göstermesini gerektirmektedir. Bu ise okuyucuyu yorabilmektedir. Değindiği temalar ve alanında ilk olması gibi özellikleri nedeniyle son derece akılda kalıcı bir roman olduğunu söylemek mümkündür. Kitabın farklı mütercimler tarafından tercüme edilmiş farklı nüshalarını okumanın kitabın anlaşılabilirliği açısından ve bazı alt mesajların/detaayların kavranabilmesi açısından faydalı olabileceği kanaatindeyim.

İKİ ŞEHRİN HİKAYESİ

Charles DICKENS

Özetleyen: Barış YÜKSEL

İki Şehrin Hikayesi adlı roman, İngiliz yazar Charles Dickens tarafından 1859 yılında yazılmıştır. Charles Dickens, 7 Şubat 1812'de İngiltere'nin Portsmouth kentinde doğmuş ve 9 Haziran 1870'te ölmüştür. Döneminin en önemli yazarlarından biri olan Dickens, eserlerinde toplumsal eşitsizlikleri, yoksulluğu ve ahlaki çöküşü ele almıştır. Çocuk yaşta çalışmak zorunda kalan Dickens, bu deneyimlerini yazılarına yansıtmış ve özellikle yoksulların yaşamını gerçekçi bir şekilde anlatmıştır. Dickens'in romanları; detaylı betimlemeleri, güçlü karakter analizleri ve toplumsal eleştirileriyle tanınır. İki Şehrin Hikayesi dışında Oliver Twist, David Copperfield ve Büyük Umudlar gibi eserleri de dünya çapında ünlüdür. İki Şehrin Hikayesi, tarihsel roman türünde yazılmıştır ve Fransız Devrimi'nin kaotik ortamında bireylerin fedakârlıklarını ve insanlık durumunu gözler önüne sermektedir.

Romanın ana teması, fedakârlık ve adalettir. İki Şehrin Hikayesi, Fransız Devrimi sırasında Londra ve Paris'te geçen olayları anlatmaktadır. Hikâye, soylu sınıfı ve halk arasındaki derin uçurumları ve devrimin getirdiği yıkıcı sonuçları gözler önüne sererken, bireysel fedakârlıkların önemini de vurgular. Roman, kişisel kurtuluşun ve sevginin insanlık için ne kadar güçlü bir araç olduğunu göstermektedir.

Roman, Fransız Devrimi'nin çalkantılı döneminde Londra ve Paris'te geçen olayları anlatmaktadır. Hikâye, üç ana eksen etrafında gelişir: Dr. Manette'in kurtuluşu, Charles Darnay'ın geçmişiyle yüzleşmesi ve Sydney Carton'ın fedakârlığı.

Hikâye, Dr. Manette'in Bastille Hapishanesi'nden kurtarılmasıyla başlar. Dr. Manette, 18 yıl boyunca haksız yere hapsedilmiş, bu süreçte fiziksel ve zihinsel olarak büyük zarar görmüştür. Hapishaneden kurtarıldığında, eski bir dostu olan Mr. Lorry ve kızı Lucie,

onun hayatını yeniden inşa etmesine yardımcı olur. Dr. Manette'in hapiste geçirdiği süre, devrimin nedenlerini ve toplumsal adaletsizliği sembolize etmektedir.

Charles Darnay, Fransız aristokrat bir aileden (Evrémonde ailesi) gelmektedir. Ancak ailesinin zalim geçmişinden utanmakta ve bu nedenle İngiltere'ye yerleşerek yeni bir hayat kurmaya çalışmaktadır. Dr. Manette'in kızı Lucie Manette ile evlenir ve bir aile kurar. Ancak Fransız Devrimi sırasında Darnay, Fransa'ya dönmek zorunda kalır ve burada soylu geçmişi nedeniyle devrimciler tarafından tutuklanır.

Sydney Carton, hayatında anlam arayan, kendini değersiz gören bir avukattır. Lucie'ye derin bir sevgi besler ancak bu sevgiyi karşılıksız bir şekilde yaşar. Darnay'ın tutuklanması ve idama mahkûm edilmesiyle Carton, sevdiği kadın ve ailesi için büyük bir fedakârlık yapar. Fiziksel olarak Darnay'a benzeyen Carton, onun yerine geçer ve idama gider. Roman, Carton'ın bu fedakârlığıyla doruk noktasına ulaşır. Onun ölmenden önceki sözleri, romanın unutulmaz bir sahnesini oluşturur: "Bugüne dek yaptığım en iyi şey bu. Yakında kavuşacağım huzurun bugüne dek yaşadıklarımın en iyisi olacağını biliyorum."

Roman boyunca olaylar, tarihsel gerçekliklerle bireysel hikâyelerin iç içe geçtiği bir yapıda kurgulanmıştır. Dickens, hem devrimin yıkıcı etkilerini hem de bireylerin ahlaki değerlerini ve fedakârlıklarını okuyucuya ustalıkla hissettirmektedir. Romandaki başlıca karakterler şunlardır: Dr. Alexandre Manette, Lucie Manette, Charles Darnay, Sydney Carton, Therese Defarge, Ernest Defarge, Jarvis Lorry, John Barsad, Roger Cly, Marquis St. Evrémonde.

Dr. Alexandre Manette, Bastille Hapishanesi'nde 18 yıl boyunca haksız yere tutulmuş eski bir doktordur. Zihinsel

olarak yıpranmış, ancak kızı Lucie'nin sevgisiyle hayata yeniden tutunmuştur. Dr. Manette, hem devrim öncesi dönemin adaletsizliğinin bir kurbanı hem de devrim sürecindeki yeniden doğuşun bir örneğidir.

Lucie Manette; Dr. Manette'in kızı, şefkatli, sevgi dolu ve fedakâr bir karakterdir. Babasının iyileşmesinde önemli bir rol oynar. Lucie, roman boyunca sevginin ve insan ilişkilerinin iyileştirici gücünü temsil eder.

Charles Darnay, Fransız aristokrat Evrémonde ailesinin bir üyesidir. Ailesinin zalim geçmişinden uzaklaşmak için İngiltere'ye yerleşmiştir. Lucie ile evlenir ve ailesi için fedakârlık yapmaya hazır bir karakterdir. Ancak geçmiş, Fransız Devrimi sırasında peşini bırakmaz.

Sydney Carton, romanın en karmaşık ve trajik kahramanı. Başlarda sorumsuz ve alkolik bir avukat olarak tanıtılsa da Lucie'ye duyduğu karşılıksız aşk, onun en büyük değişimini sağlar.

Carton, romanın sonunda Charles Darnay'ın yerine geçerek idama gider ve büyük bir fedakârlık yapar. Bu, onun karakterinin ahlaki derinliğini ve dönüşümünü gösterir.

Therese Defarge, devrimin en karanlık yüzlerinden birini temsil eden intikamcı bir karakterdir. Evrémonde ailesinin geçmişte ailesine verdiği zararlardan dolayı kin besler ve devrim sırasında bu intikamı almak için büyük bir çaba harcar.

Ernest Defarge, Therese Defarge'in kocasıdır ve daha ılımlı bir devrimcidir. Dr. Manette'in eski hizmetkârıdır ve devrime bağlılığına rağmen daha insancıl bir yaklaşım sergiler.

Jarvis Lorry, Manette ailesinin sadık dostudur. Roman boyunca güvenilir ve yardımsever bir karakter olarak öne çıkar.

John Barsad ve Roger Cly, romanın yan karakterlerinden olan bu iki isim, entrikacı ve ikiyüzlü kişilikleriyle olayların gidişatını etkiler. Barsad, Carton'ın planını gerçekleştirmesinden önemli bir rol oynar.

Marquis St. Evrémonde, Charles Darnay'ın amcası ve Fransız aristokrasisinin zalim yüzünü temsil eden bir karakterdir. Halkın acılarını görmezden gelir ve bu tavrı devrimin nedenlerinden biri olarak sunulur.

Roman, 18. yüzyılın sonlarında Londra ve Paris'te geçer. Londra, güvenli ve düzenli bir yer olarak tasvir edilirken, Paris kaosun ve devrimin merkezi olarak anlatılır. Zaman ve mekân, devrimin etkilerini ve bireylerin yaşadığı çatışmaları yansıtmak için etkili bir şekilde kullanılmıştır.

Roman, üçüncü tekil kişi anlatıcısı tarafından anlatılmaktadır. Anlatıcı, genellikle tarafsız bir gözlemci gibi davranmaktadır, ancak bazı yerlerde toplumsal eleştirilerde bulunur. Bu da yazarın düşünce ve duygularını dolaylı yoldan aktarmasını sağlar.

Romanda öyküleme ve betimleme teknikleri sıkça kullanılır. Ayrıca diyaloglar ve iç konuşmalar, karakterlerin psikolojik durumlarını anlamak için önemlidir.

Dickens'in dili akıcı, betimlemeleri ise güçlüdür. Roman, zaman zaman uzun cümleler ve karmaşık yapılar içerse de genel olarak anlaşılır ve etkileyicidir. Yazar, dönemin toplumsal gerçekliklerini anlatırken çarpıcı ve etkileyici bir üslup benimsemiştir.

İki Şehrin Hikayesi, Fransız Devrimi'nin etkilerini ve sonuçlarını ele almaktadır ve yazar dönemin gerçekliğini bütün çıplaklığıyla yansıtmaktadır.

Romanın genel hatlarıyla özeti ve incelemesi bu şekildedir. İki Şehrin Hikayesi'nin, 1789 Fransız Devrimi (ya da Fransız İhtilali) öncesini, devrim sürecini ve devrimin sonuçlarını küçük bir azınlık üzerinden ama toplumsal olaylara da bağlı kalarak etkili bir şekilde anlatan bir roman olduğunu ifade etmek mümkündür. Duygu ve düşünceler penceresinden değerlendirilecek olursa; her ne kadar şahsım açısından Tarih ilmi, en keyif aldığım ilimlerden biri olmasa da

Fransız Devrimi'nin yıkılmaz denilen mutlak monarşiyi yıka-bileceğini göstermesi, demokrasinin yayılmasına ön ayak olması, egemenliğin halka ait olduğunun kabul edilmesini sağlaması, eşitlik, adalet, özgürlük gibi insan yaşamının vazgeçilmez unsurlarının önemini göstermeye başlaması, evrensel sonuçlar sağlayarak Yeni Çağ'ı kapatıp Yakın Çağ'ın başlangıcı kabul edilmesi, devrimin önemini göstermektedir ve 7'den 70'e herkesin hakkında çeşitli okumalar-araştırmalar yapması gereken bir devrimdir. Dolayısıyla, İki Şehrin Hikayesi romanının okunması bu açıdan önem taşımaktadır. Roman, benim açımdan her ne kadar ağır bir tempoyla başlasa da, romana başlangıcım ile bitişim arasına zaman girmiş olsa da romanın son bölümündeki kısmın sürükleyiciliği, ilgili kısmı tek seferde bitirmemi sağlamıştır. Charles Darnay'ın uzun bir süre hapisanede kalıp özgürlüğüne-ailesine kavuşması, ancak özgürlüğüne kavuştuğu gün yeniden yargılanmak üzere tekrardan hapisaneye götürülmesi, yeniden yargılanma sonucu idama mahkum edilmesi, ancak Sydney Carton'un büyük bir fedakârlık örneği göstererek kendi canını feda etmesi, aşkın, sevginin, fedakârlığın ne büyük ne önemli unsurlar olduğunu bana bir kere daha çok etkileyici ve sürükleyici bir dille göstermiştir. Romanla ilgili yapabileceğim tek eleştiriler, bana göre ağır tempoyla başlaması ve zaman zaman betimlemelerin uzun olmasıdır. Ağır tempoyla başlaması, romanın içine girebilmemi uzun süre zorlaştırdı ve belli bir süre kitabı yeniden açmamama ve yeniden açtığımda ise araya zaman girmesinden kaynaklı ilk kısımlarda anlatılanları hatırlamakta güçlük yaşamama sebep oldu. Betimleme ise bu romandan bağımsız, şahsımın kitaplarda çok hoşuna gitmeyen bir anlatım tekniğidir. Dolayısıyla, başta Rus romanları olmak üzere betimlemenin yoğun olduğu kitapları tercih etmememe sebep olmaktadır. Bunlar dışında İki Şehrin Hikayesi, hepimizin hayatlarını etkileyen evrensel sonuçlara sahip Fransız Devrimi sürecinde küçük grupların ne deneyimler yaşadığını, ne korkularla yüzleştirdiğini, her ne kadar o kaotik dönemde masum insanlar da zarar görse de en nihayetinde halkın haksızlıklarla mücadele ederek zafer elde etmesini, bütün gerçekliğiyle ve sürükleyiciliğiyle anlatması bakımından herkes tarafından okunması gereken bir romandır.

KUYUCAKLI YUSUF

Sabahattin ALİ

Özetleyen: Meriç ALTAYLI

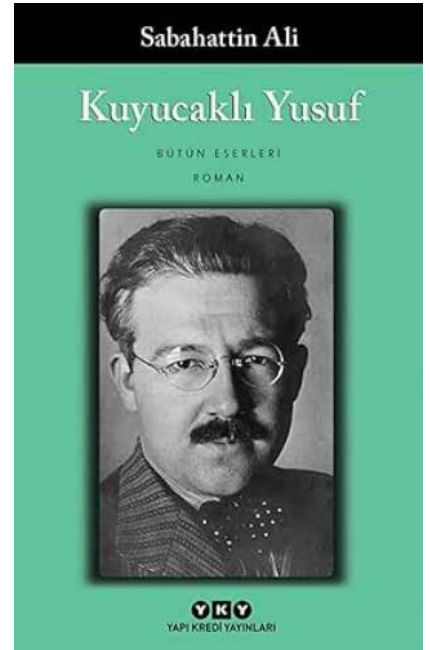
Sabahattin Ali tanınmış bir Türk yazar, şair ve gazetecidir. 1907 yılında doğmuş, 1948 yılında vefat etmiştir. 20. yüzyılın başlarında Türkiye’de sosyal sorunları ve sıradan insanların mücadelelerini gerçekçi bir şekilde tasvir etmesiyle ün kazanmıştır. Eserleri genellikle aşk, baskı ve toplumsal adaletsizlik temalarını ele almaktadır.

Kuyucaklı Yusuf (1937): Kırsal Türkiye’de aşk ve toplumsal mücadelenin hikayesini anlatmaktadır. Roman, 1930’lu yıllarda Türkiye’de Milli Edebiyat Dönemi etkisi altında kaleme alınmıştır. Bu dönemin edebi eserleri, genellikle Anadolu’nun gerçeklerini ve halkın yaşamını anlatmaktadır.. Sabahattin Ali de bu akımdan etkilenerek Anadolu’nun köy ve kasaba yaşamını gerçekçi bir tarz ile ele almıştır. Kuyucaklı Yusuf, toplumcu gerçekçilik akımının önemli örneklerinden biri olarak gösterilebilir. Bu akım, bireyin toplumla olan ilişkilerini, sosyal adaletsizlikleri ve ekonomik eşitsizlikleri vurgulamaktadır. Sabahattin Ali, romanında köylülerin yoksulluğunu, adalet sisteminin çürümüşlüğü ve toplumsal yapının aksaklıklarına değinerek, toplumu realist bir şekilde ele almıştır.

Hikaye, 20. yüzyılın başlarında Batı Anadolu’daki küçük bir

kasabada geçiyor. Kuyucak köyündeki anne ve babası eşkıyalar tarafından öldürüldükten sonra kaymakam Şakir Bey tarafından evlat edinilen yetim bir çocuk olan Yusuf’un hayatını konu almaktadır. Yusuf, Şakir Bey’in evinde büyür, ancak Şakir Bey’in kızı Muazzez dışında, aile tarafından asla tam olarak kabul edildiğini veya sevildiğini hissetmez. Yusuf büyüdükçe, etrafındaki yozlaşmış ve yozlaşmış toplumla sık sık ters düşen güçlü, sessiz ve ilkeli bir genç adam olur. Kendisine karşı hisler besleyen Muazzez’e derinden aşık olur. Ancak, aşkları toplumsal baskılar ve kasabadaki zengin ve nüfuzlu şahsiyetlerin, özellikle de Muazzez’i kendisi için isteyen kasabanın kötü şöhretli iş adamı Hilmi Bey’in entrikaları nedeniyle karmaşıklaşır. Roman, aşk, adalet, toplumsal eşitsizlik ve bir bireyin baskıcı bir sisteme karşı mücadelesi temalarını ele alıyor. Yusuf’un karakteri, etrafındaki yozlaşmış ve çıkarıcı bireylere zıtlık oluşturarak dürüstlük ve ahlaki doğruluk idealini temsil etmektedir. Kuyucaklı Yusuf, Türk edebiyatında eleştirel bir eser olarak kabul edilmekte ve 20. yüzyılın başlarındaki Türkiye’nin sosyo-politik manzarası ve insanlık durumu hakkında fikir vermektedir.

Kuyucaklı Yusuf romanında ana olay, Yusuf’un ailesinin öldürülmesi sonrası kaymakam Şakir Bey tarafından evlat edi-

nilerek Kuyucak’tan Edremit’e getirilmesi olarak belirtilebilir. Yusuf’un burada yeni bir hayata başlaması ve özellikle Şakir Bey’in kızı Muazzez ile duygusal bir yakınlık kurması, romanın temel çatısını oluşturur. Toplumun baskıları ve Hilmi Bey’in Muazzez üzerindeki planları, Yusuf’un adalet arayışını ve bu baskılara karşı direnişini zorlaştırmaktadır. Romanın sonunda Muazzez’in Hilmi Bey ile evlendirilmesi, Yusuf’un dünyasında ciddi bir tahribata yol açmaktadır ve bu durum Yusuf’u alt üst etmiştir. Roman, kronolojik bir sırayla ilerlemektedir. Olaylar zincirleme bir şekilde birbirine bağlantılı olarak ele alınmıştır. Sabahattin Ali, her bir olayın ardından karakterlerin duygusal tepkilerini ve psikolojik durumlarını derinlemesine anlatır. Bundan dolayı okuyucunun karakterlerle daha yakın bir ilişki kurması sağlanır. Olayların birbirine bağlanması ve sıralanışı, Yusuf’un iç dünyasını ve toplumsal adaletsizlikleri ön plana çıkararak güçlü bir toplumsal eleştiri sunmaktadır.

Yusuf karakteri, fiziksel olarak orta boy, güçlü yapılı, sessiz ve içine kapanık bir genç olarak tasvir edilmiştir. Yusuf, ailesini kaybettikten sonra duygusal olarak olgunlaşmıştır. Adalet duygusu güçlüdür. Kendi dünyasında yalnız bir kişilik olarak belirtilebilir. Dürüst, adil, sevgi dolu ama aynı zamanda karamsardır. Köylü bir aileden gelen Yusuf, ailesini kaybettikten sonra kaymakam tarafından evlat edinilir. Bu durum sosyal statüsünü yükseltmesine rağmen toplum tarafından tam olarak kabul edilmediği için kendini yalnız hissetmektedir. Ana karakter olarak, romanın merkezinde yer alan ve olayların kendi etrafında şekil aldığı bir karakterdir.

Muazzez karakteri, fiziksel olarak güzel, narin, çekici ve masum bir genç kız olarak betimlenmiştir. Sevecen, hassas, sevgi dolu ve toplumsal baskı altında çaresiz kalan bir kızdır. Saf, iyi niyetli ve masum bir karakter olduğu vurgulanmıştır. Kaymakam Şakir Bey'in kızı olarak, sosyal olarak Yusuf'tan daha üstte bir yerde yer almaktadır.

Yusuf'un aşık olduğu kişidir. Muazzez, Yusuf'un kararlarını ve duygusal dünyasını derinden etkileyen kişidir.

Şakir bey, fiziksel olarak orta yaşlı, otoriter bir kaymakamdır. Edremit'in kaymakamı olarak yüksek bir sosyal statüye sahiptir. Sert ve kararlı, ama zaman zaman duygusal yapısıyla dikkat

çekerek. Ahlaki olarak doğruyu savunan ancak toplumsal baskılara karşı zayıf bir karakterdir. Yusuf'u evlat edinen ve onu koruyan figürdür, ancak olaylara müdahale edilemez hale gelir.

Hilmi bey, yaşlı ve zengin bir adamdır. Hırslı, bencil ve acımasız biri olarak tanımlanabilir. Ahlaki olarak yozlaşmış, kendi çıkarlarını her şeyin üstünde tutan bir karakterdir. Zengin bir toprak ağası olarak sosyal özellikler yüksektir. Muazzez'i elde etmek için kendi yolunu deneyen kötü karakterdir ve Yusuf'un en büyük rakibidir.

Hacı Etem, orta yaşlı, sinsice hareket eden bir adamdır. Hilekâr, çıkarıcı ve zayıf karakterli biridir. Ahlaki olarak zayıf ve kendine güvenilmezdir. Orta sınıftan biridir. Yusuf'un ve Şakir Bey'in karşısında, Hilmi Bey'in yardımcısı konumundadır.

Kuyucaklı Yusuf romanında mekanlar, karakterlerin içsel çatışmalarını ve toplumsal baskılarını yansıtan önemli unsurlardır. Olayların geçtiği Kuyucak Köyü, Yusuf'un masumiyetini kaybettiği ve ailesini kaybettiği trajik bir yerdir. Edremit Kasabası, daha karmaşık sosyal yapıların bulunduğu, Yusuf'un toplumsal adaletsizliklerle yüzleştiği ve içsel çatışmalarını derinleştirdiği bir mekandır. Şakir Bey'in Evi ise, Yusuf'un evlatlık olarak büyüdüğü ancak aidiyet hissi geliştiremediği bir yer olarak, onun duygusal yalnızlığını simgeler. Kahvehaneler ve sokaklar gibi günlük yaşam alanları ise, toplumun dedi-

Arel USAM Stratejik Bakış

kodu ve baskılarının yoğunlaştığı, karakterlerin dış dünyayla etkileşimde bulunduğu mekanlardır. Zamanla birlikte mekanlar, Yusuf'un karakter gelişimini ve toplumsal yapıdaki değişimleri vurgular.

Anlatıcı, olaylara kendi düşünce ve duygu süzgecinden bakarak bir yorum getirmektedir. Yusuf'un yaşadığı zorluklar ve içsel çatışmalar üzerinden yapılan yorumlar, anlatıcının bakış açısını açıkça ortaya koyar. Örneğin, Yusuf'un memleketini terk etmesi, yaşadığı aşk ve ıstıraplar gibi olaylar, anlatıcı tarafından doğrudan aktarılmakla kalmaz, aynı zamanda bu olaylar üzerinde duygusal ve psikolojik yorumlar yapılmaktadır. Romanın başlıca anlatıcısı Yusuf olsa da, zaman zaman başka karakterlerin bakış açılarına da yer verilir. Bu da okuyucunun olayları farklı açılardan görmesine imkân tanır. Ancak romanın ana bakış açısı, genellikle Yusuf'un iç dünyasıdır. Diğer karakterlerin bakış açıları ise sınırlıdır ve Yusuf'un dünya görüşüyle örtüşen bir şekilde anlatılır.

Romanda anlatımın büyük kısmı öyküleme biçimindedir. Anlatıcı, olayları kronojik bir sırayla aktarmaktadır. Yusuf'un yaşadığı olaylar, duygu durumları ve içsel dünyası öyküleme aracılığıyla okuyucuya sunulur. Romanın ilerleyişi, karakterlerin yaşamlarına dair olaylar üzerinde yoğunlaşır. Ayrıca betimlemelerden faydalanılmıştır. Yusuf'un çevresi ve iç dünyası, özellikle duygusal ve psikolojik durumları sıkça betimlenir. Betimlemeler ile karakterlerin ve çevrenin duygusal özelliklerini detaylı bir şekilde sunulur.

Sabahattin Ali'nin dili yalın ve akıcı bir şekilde kullanılmıştır. Yazar, halkın dilini ve günlük yaşamı etkili bir biçimde yansıtarak, karakterlerin iç dünyalarını ve toplumsal gerçekleri doğrudan aktarımını yapmıştır. Anlatımda açıklık ve duruluk ön plandadır; karmaşık betimlemelerden kaçınılır, bu da romanın anlaşılmasını kolaylaştırır. Yalın bir dil kullanımı, karakterlerin duygusal ve psikolojik durumlarını derinlemesine anlamamıza olanak tanır. Sabahattin Ali, dilde aşırı süslemelerden uzak durarak, duygusal yoğunluğu basit ve etkili bir şekilde iletir. Bu üslup, romanın halk arasında geniş

bir kitleye hitap etmesini sağlar, aynı zamanda karakterleri anlamayı kolaylaştırmaktadır. Kuyucaklı Yusuf, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik yapısını yansıtan önemli bir eser olarak belirtilebilir. Cumhuriyet döneminde Türkiye köklü reformlarla modernleşme sürecine girdiği bir dönemdedir. Ancak bu süreçte, kırsal kesimdeki sosyal ve ekonomik yapı, şehirlerdeki gelişmelere kıyasla daha yavaş bir değişim içerisinde bulunmuştur. Dolayısıyla, Anadolu'da feodal düzenin hâlâ etkili olduğu bir dönemi yansıtmaktadır. Malik Ağa gibi güçlü toprak sahipleri, köylüleri üzerinde büyük bir baskı kurmaktadır. Ayrıca Yusuf'un yaşadığı haksızlıklar ve Malik Ağa ile olan çatışmaları, feodal düzenin bireyler üzerindeki olumsuz etkilerini gözler önüne sermektedir.

Romanda, kasaba yöneticileri arasında yaygın olan yolsuzluklar ve adaletsizlikler dikkat çekmektedir. Hükümet görevlilerinin halkın sorunlarına kayıtsız kalışı ve rüşvet gibi yolsuzluklar, dönemin bürokratik yapısının zayıflığını ve ahlaki çöküşünü eleştirel bir dille ele alındığının göstergesidir. Romanda dikkat çeken bir husus da kadınların toplum içerisindeki yerine değinmiş olmasıdır. Kadınlar, erkek egemenliğinin yoğun hissedildiği kırsal bölgelerde ikinci planda kalmaktadır. Muazzez'in yaşadığı sıkıntılar ve toplumun kadına biçtiği roller, kadınların dönemin Anadolu'sundaki zorlu yaşamından kesitler sunmaktadır.

Romanın karakterleri oldukça gerçekçi bir şekilde ele alınmıştır. Yusuf'un içine kapanık, sert mizacı ve Muazzez'e olan derin sevgisi, karmaşık bir ruhsal yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle Yusuf'un duygularını ifade etmekte zorlanması, okuyucuyu empati kurmaya yönlendirmektedir. Yazarın romanın ana karakteri olan Yusuf'u ve diğer karakteri ustalıkla ele alması okuyucunun kendini romanın içerisinde gibi hissetmesine sebep olmaktadır. Ayrıca romanın dili ve anlatımı değerlendirecek olursak sade ve etkileyici bir tarz ile yazıldığı belirtilebilir. Fakat, yer yer anlatımın durağanlaştığı ve olayların akışında bir yavaşlama hissedildiği bölümler olduğunu düşünmekteyim. Bu durum, bazı okuyucular için tempoyu düşürebilir. Ancak, bu durağanlık aynı zamanda dönemin ağır yaşam şartlarını ve kasabanın monotonluğunu yansıtmaları açısından mantıklı olabilir.

Özetle, Kuyucaklı Yusuf, Anadolu'nun zorlu koşullarında bireyin var olma mücadelesini etkileyici bir şekilde anlatmaktadır. Sabahattin Ali'nin toplumsal duyarlılığı ve güçlü karakter betimlemeleri, romanı etkileyici kılmaktadır. Romanın son kısımda yaşanan üzücü olayın beni derinden etkilediğini belirtilebilir. Yusuf'un sevdiği insanı (Muazzez) kollarında kaybetmesi, yaşadığı trajik son, okuyucu için oldukça yıkıcı bir etki yaratmıştır.Yusuf'un aşık olduğu kişidir. Muazzez, Yusuf'un kararlarını ve duygusal dünyasını derinden etkileyen kişidir.

MADAM BOVARY

Gustave FLAUBERT

Özetleyen: Asena Nur ÇALIŞKAN

Gustave Flaubert, Fransız edebiyatının en önemli yazarlarından biridir ve özellikle realizm akımının öncülerinden biri olarak tanınır. 12 Aralık 1821'de Fransa'nın Rouen şehrinde bir cerrahin oğlu olarak dünyaya geldi. Edebiyata olan ilgisi genç yaşlarda başladı. İlk yazılarını çocukluk ve gençlik yıllarında yazdı. Hukuk eğitimi almak için Paris'e gitti, ancak sağlık sorunları (muhtemelen epilepsi) nedeniyle eğitimi yarım kaldı. Flaubert, münzevi bir yaşam tarzını benimsedi. Aile malikanesinde uzun yıllar sessiz bir şekilde çalıştı. Uzun süren ve platonik olan birkaç ilişkisi oldu, ancak hiçbir zaman evlenmedi. 8 Mayıs 1880'de, Croisset'teki evinde geçirdiği bir felç sonucu hayatını kaybetti. Eserleri; Madame Bovary, Salammbô, Duygusal Eğitim, Basit Bir Yürek, Bouvard ve Pecuchet, Üç Hikaye, Bir Delinin Hatıraları, Aziz Antuan'ın Günahı.

Madame Bovary, bireyin romantik hayalleriyle toplumsal gerçeklik arasındaki çatışmayı temel tema olarak ele almaktadır. Emma'nın romantik hayalleri, taşra yaşamının sıradan gerçekleriyle uyusmaz. Bu çatışma, onun trajedisini yaratır. Emma'nın hikâyesi, kadınların toplumsal baskılar ve beklentiler karşısındaki durumunu yansıtır.

Romanın ana olayı, Emma Bovary'nin taşra yaşamından ve evliliğinden duyduğu tatminsizlik sonucunda kendisini yasak ilişkiler ve lüks düşkünlüğüne kaptırması ve bu süreçte giderek trajik bir sona sürüklenmesidir. Emma'nın içsel hayalleri ve dış dünyanın gerçeklikleri arasındaki uyumsuzluk, romanın tüm olaylarını şekillendirir.

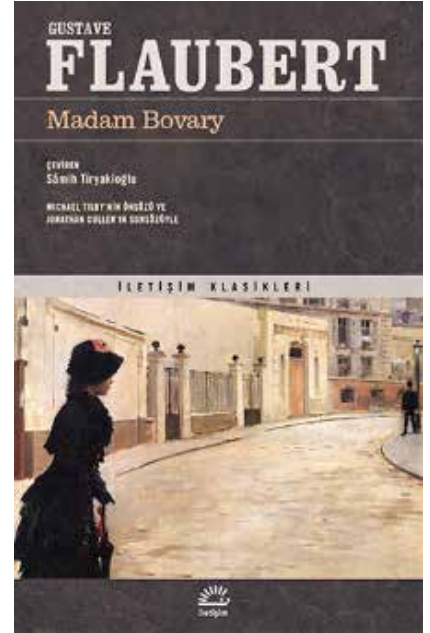
Roman, Emma'nın gelecekteki eşi Charles Bovary'nin sıradan bir taşra doktoru olarak yaşamını anlatarak başlar. Charles ilk eşini kaybettikten sonra bir çiftçi olan Rouault'nun kızı Emma ile evlenir. Bu evlilik, Emma için taşradan ve sıkıcı hayatından kurtulma umududur. Ancak, kısa sürede hayal kırıklığına uğrar. Bu olay, Emma'nın aradığı mutluluk ve heyecana ulaşamamasını ve hayallerini gerçekleştiremeyeceğini fark etmesiyle hikâyeyi başlatır. Emma, taşra yaşamının sıradanlığı ve Charles'in basit kişiliği nedeniyle mutsuz olur. İçindeki romantik hayalleri gerçekleştiremediğini anlar. Bu süreçte Emma, hayalindeki lüks ve tutkulu hayatı aramaya başlar.

Emma, kasabada zengin bir toprak sahibi olan Rodolphe Boulanger ile tanışır. Rodolphe, Emma'nın hayal ettiği romantik ve ihtiraslı ilişkiyi ona sunar gibi görünür.

İlişkileri Emma'ya kısa süreli bir mutluluk verir. Ancak Rodolphe, Emma'nın duygusal bağıllığını fazla ciddiye almaz ve onu terk eder. Bu olay, Emma'nın ilk ciddi hayal kırıklığını yaşamasına ve duygusal bir çöküşe sürüklenmesine neden olur.

Emma, genç bir katip olan Léon Dupuis ile tanışır. Léon, Emma'nın hayallerini paylaşır ve ona entelektüel bir uyum sunar. Emma, Léon ile ilişki yaşar, ancak zamanla bu ilişkinin de heyecanını yitirdiğini fark eder. Léon da Emma'dan uzaklaşır. Bu olay, Emma'nın tutkularının bile onu tatmin edemediğini ve mutluluğu sürekli yanlış yerlerde aradığını gösterir.

Emma, romantik ilişkilerinin yanı sıra lüks bir yaşam arzusuna kapılır. Pahalı giysiler, mobilyalar ve

diğer eşyalar satın alır. Bu tüketim alışkanlıkları onu büyük bir borç yükünün altına sokar. Alacaklılar Emma'ya baskı yapmaya başlar. Bu olay, Emma'nın maddi ve manevi olarak köşeye sıkışmasına neden olur ve trajik sonun zeminini hazırlar.

Çaresiz kalan Emma, borçlardan kurtulmak ve hayal kırıklıklarından kaçmak için intihar etmeye karar verir. Eczaneden arsenik alarak intihar eder. Ölümü, uzun ve acılı bir süreçtir. Bu, Emma'nın tüm hayallerinin ve çabalarının boşa çıktığını dramatik bir şekilde gözler önüne serer. Bu olay, Emma'nın hayal dünyası ile gerçeklik arasındaki çatışmanın nihai sonucudur.

Emma'nın intiharından sonra Charles, gerçekleri öğrenir ve onun ilişkilerini keşfeder. Bu durum, Charles'in ruhsal çöküşüne ve ölümüne yol açar. Kızları Berthe ise yoksulluk içinde büyümek zorunda kalır.

Asıl kahraman Madame Bovary. Flaubert, Emma'yı güzellik ve çelikle tasvir eder. Ancak fiziksel betimlemeleri fazla detaylı değildir; Emma'nın güzelliği daha çok çevresindeki erkekler üzerinde bıraktığı etkilerle yansıtılır. Romantik ve hayalperesttir. Çocukluğunda okuduğu romantik romanlar, onun hayal dünyasını şekillendirmiştir.

Sürekli tatminsizdir; evliliğinde, aşk ilişkilerinde ve taşra yaşamında aradığı mutluluğu bulamaz. Bencildir ve arzularının peşinden koşarken sonuçlarını düşünmez. Kendi mutluluğunu her şeyin üzerinde tutar. Sadakatsizlik ve maddi hırsı nedeniyle ahlaki açıdan zayıf bir portre çizer. Ancak bu özellikler, onun taşra toplumundaki dar görüşlü ve kısıtlayıcı ortamdaki kaçma arzusuyla da ilişkilidir. Orta sınıf bir aileden gelen Emma, taşra burjuvazisinin bir parçasıdır. Ancak bu statüden memnun değildir ve daha yüksek bir sınıfa ait olmayı hayal eder.

Charles Bovary, Emma'nın kocası olarak, onun sıkışmışlık hissinin kaynağıdır. Ancak pasifliği nedeniyle olaylara doğrudan etkisi sınırlıdır. Sıradan bir taşra doktorudur. Flaubert, Charles'ı fiziksel olarak sıradan biri olarak tanıtır. Naif, iyi niyetli ve saf bir karakterdir. Emma'nın hayallerini anlayamaz ve onun ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalır. Sadık ve dürüsttür. Emma'ya derin bir sevgiyle bağlıdır ve onun mutluluğu için elinden geleni yapar.

Rodolphe Boulanger, Emma'nın ilk büyük hayal kırıklığına neden olan kişidir. Onun hayallerini yıkması, Emma'nın psikolojik çöküşünün başlangıcıdır. Zengin ve çekici bir toprak sahibidir. Kadınları kolayca etkileyen, karizmatik ve manipülatif bir karakterdir. Emma'yı baştan çıkarır ama onu terk eder. Duygusuz ve bencil bir yapıya sahiptir. Emma'ya karşı ilgisi tamamen yüzeyseldir. Zengin bir taşra aristokratıdır.

Leon Dupuis, Emma'nın ikinci aşkıdır. Onun kaçış arayışında ikinci bir durak olarak önemli bir yere sahiptir. Genç ve yakışıklıdır. Romantik ve Emma'nın hayallerine yakın bir karakterdir. Ancak zamanla onun yoğun duygusal taleplerine ayak uyduramaz. Emma'ya aşık olduğu için onunla ilişki yaşamaktan çekinmez. Ancak ilişkileri derin bir bağlılığa dönüşmez. Kasabanın genç ve eğitilmiş katibidir.

Monsieur Lheureux, Emma'nın maddi çöküşünün başlıca nedenlerinden biridir. Tefeci ve tüccar olarak tasvir edilir. Kurnaz ve fırsatçıdır. Emma'nın lüks düşkünlüğünü sömürerek onu borca sürükler. Ahlaki açıdan zayıf bir karakterdir; tek amacı maddi kazançtır. Kasabanın ticaret hayatında etkin bir figürdür.

Berthe Bovary, Emma ve Charles'ın kızıdır. Roman boyunca genellikle arka plandadır. Emma'nın annelik rolünü sorgulaması ve ilgisizliği üzerinden onun bencilliğini yansıtan bir unsur olarak yer alır.

Romanın olayları, 19. yüzyıl Fransa'sının taşra kasabalarında geçer. Tostes, Charles ve Emma'nın evliliklerinin ilk yıllarını geçirdiği küçük bir köydür. Bu yer, Emma'nın evliliğinden ve taşra yaşamından duyduğu ilk sıkıntıların ortaya çıktığı yerdir. Tostes, Emma'nın hayalindeki lüks ve tutkulu yaşamdan tamamen uzak, tekdüze bir yerleşim yeridir. Buradaki sıkıcı hayat, Emma'nın içsel bunalımlarının başlangıç noktasıdır. Taşra yaşamının sıradanlığını ve Emma'nın ilk hayal kırıklığını temsil eder.

Yonville-I Abbaye: Emma ve Charles, Tostes'ten ayrılarak Yonville adlı kasabaya taşınır. Yonville, taşra yaşamının biraz daha hareketli ama yine de dar görüşlü ve monoton atmosferini temsil eder. Yonville, Emma'nın yeni arayışlarının ve yasak ilişkilerinin geçtiği yerdir. Emma burada Rodolphe ve Léon ile ilişkilere başlar. Yonville, Emma'nın taşra yaşamından kurtulma çabalarının başarısızlığa uğradığı mekândır. Kasaba, toplumsal değerlerin ve yüzeysel burjuva yaşamının bir aynasıdır.

Emma ve Charles'ın Evi: Sade ve sıradan bir taşra evi olarak betimlenir. Evin atmosferi, Emma'nın sıkışmışlık hissinin artırır. Emma, evini asla bir yuva olarak görmez. Bu mekan, Emma'nın tatminsizliğinin somut bir yansımasıdır. Bu mekân, Emma'nın kaçış arayışlarını tetikleyen temel unsurlardan biridir.

Rodolphe'un Malikanesi: Yonville'nin zengin toprak sahibi Rodolphe'un yaşadığı büyük ve görkemli malikane. Bu malikane, Emma için kısa süreli bir kaçış ve hayal dünyasına açılan bir kapı gibi görünür. Ancak Rodolphe'un onu terk etmesiyle malikane, hayal kırıklığının sembolüne dönüşür. Emma'nın romantik hayallerinin ve bunların geçiciliğinin bir göstergesidir.

Rouen: Yonville'den daha büyük ve kozmopolit bir şehirdir. Emma, burada Léon ile yasak aşkını yaşamaya başlar. Rouen, Emma'nın taşra yaşamından kaçıp, kısa süreli de olsa kendini daha özgür ve sofistike hissettiği bir mekândır. Ancak bu özgürlük yanılsamadır. Şehir, Emma'nın geçici bir heyecan bulduğu yer olsa da sonunda ona daha fazla hayal kırıklığı getirir.

Yonville'nin Eczanesi: Yonville'nin eczacısı Homais'nin evi ve işyeri, kasaba yaşamının entelektüel(!) merkezi gibi işlev görür. Homais'nin konuşmaları ve eczane atmosferi, taşranın yüzeysel entelektüelliğini yansıtır. Eczane, Emma'nın trajik sonunun dolaylı bir nedeni olan arsenik aldığı yerdir. Taşra burjuvazisinin yapmacıklığını ve ahlaki yozlaşmasını simgeler.

Mekânlar, Emma'nın içsel çatışmalarını ve ruh halini yansıtır. Tostes ve Yonville'nin monotonluğu, Emma'nın sıkışmışlık hissini artırır. Rouen ve Rodolphe'un malikanesi ise Emma'nın geçici kaçış arayışlarının mekânlarıdır.

Romanın olay örgüsü, mekân değişimleriyle paralel ilerler. Tostes'ten Yonville'ye taşınma, Emma'nın tatminsizliğinin fiziksel bir dışavurumudur. Yonville'nin sıkıcı atmosferi ise Emma'yı Rodolphe ve Léon ile ilişkiler yaşamaya iter.

Mekânlar, taşra burjuvazisinin dar görüşlülüğünü ve ikiyüzlülüğünü göstermek için bir araçtır. Yonville, bu burjuva dünyasının mikro kozmosudur.

Roman, 19. yüzyıl taşra Fransa'sının gerçekçi bir tasvirini yapar. Mekânlar, dönemin toplumsal değerlerini ve bireylerin üzerindeki baskıyı yansıtır.

Roman, ağırlıklı olarak üçüncü tekil kişi anlatıcı tarafından anlatılır. Bu anlatıcı, olayları dışarıdan gözlemler ve kişilerin iç dünyalarına girerek düşüncelerine de erişebilir. Anlatıcı, olayları farklı karakterlerin perspektifinden aktarır. Başlangıçta Charles Bovary'nin çocukluk yılları anlatılırken bakış açısı daha çok Charles'a odaklanmıştır. Emma'nın hikâyesine geçildiğinde ise bakış açısı Emma'nın duyguları, arzuları ve hayal kırıklıkları üzerine yoğunlaşır. Anlatıcı, Emma'nın hayal dünyasını ve içsel çatışmalarını detaylı bir şekilde aktarır. Emma'nın romantik hayalleri ve hayal kırıklıkları, onun zihinsel durumuna odaklanılarak derinlemesine anlatılır. Ancak bu aktarımda, anlatıcı genellikle yargılayıcı bir dil kullanmaktan kaçınır ve okuyucunun karakter

hakkında kendi yargısını oluşturmaya olanak tanır. Flaubert, romanın anlatıcısını mümkün olduğunca tarafsız ve yorumdan uzak tutmaya çalışır. Bu, realist edebiyatın temel prensiplerinden biridir.

Madame Bovary, anlatıcının olayları büyük ölçüde tarafsız bir şekilde aktardığı, ancak yer yer ince ironi ve eleştiriyle yorumladığı bir romandır. Anlatıcı, olayları farklı bakış açılarıyla sunarak hem Emma'nın bireysel trajedisini hem de taşra toplumunun eleştirisini dengeli bir şekilde işler. Flaubert'in anlatıcı üzerindeki kontrolü, romanın realist yapısını güçlendirirken, okuyucuya karakterleri ve olayları kendi perspektifinden değerlendirme özgürlüğü sunar.

Öyküleme, romanın temel anlatım biçimidir. Olaylar kronolojik bir düzende ya da zaman zaman geriye dönüşlerle öyküleme yöntemiyle anlatılır. Emma'nın Charles ile tanışması, evlilikleri, taşra yaşamındaki sıkıntıları, yasak ilişkileri ve trajik sonu gibi temel olayları okuyucuya sunar. Flaubert, roman boyunca mekânları, karakterleri ve duyguları detaylı bir şekilde betimler. Betimlemeler, özellikle taşra yaşamının monotonluğunu, Emma'nın hayallerinin zenginliğini ve hayal kırıklıklarının derinliğini vurgular.

Roman boyunca diyaloglar önemli bir yer tutar ve karakterler arasındaki ilişkilerin dinamiklerini ortaya koyar. Diyaloglar, taşra toplumunun dar görüşlülüğünü ve bireylerin kişiliklerini sergiler. Bazı bölümlerde, özellikle olayların hızla ilerlemesi gereken yerlerde, Flaubert özetleme tekniğini kullanır. Bu teknik, olayların uzun uzadıya anlatılması yerine, hızlı bir şekilde okuyucuya aktarılmasını sağlar. Emma'nın hayalleri, arzuları ve çelişkileri, iç konuşma tekniğiyle okuyucuya aktarılır. Bu teknik, Emma'nın içsel dünyasının doğrudan bir yansımasıdır. Flaubert, taşra burjuvazisinin yüzeyselliğini ve toplumun sıradanlığını parodi unsurlarıyla eleştirir. Özellikle Homais karakteri, taşra entelektüelinin bir parodisi olarak tasarlanmıştır.

Flaubert, taşra yaşamının sıradanlıklarını, karakterlerin duygularını ve çevreyi çok ayrıntılı betimlemelerle tasvir eder. Her şeyin detayına inerek bir atmosfer yaratır. Betimlemelerde kullanılan dil, realist bir üslupla, ortamın ve karakterlerin ruh halinin çok dikkatli bir şekilde yansıtılmasına olanak tanır. Flaubert, akıcı ve yalın bir dil kullanarak okuyucuyu doğrudan metnin içine çeker. Anlatımda fazla süslü kelimelerden kaçınır, ancak kullanılan dil yine de zengin ve anlam yüklüdür. Dilin yalın olması, Flaubert'in tarzının en belirgin özelliklerinden biridir. Gereksiz süslemeler ve alıntılar yerine, her kelime işlevsel ve anlam yüklüdür.

Flaubert'in anlatımında akıcılık, olayların mantıklı bir sırayla ve güçlü bir dil yapısıyla ilerlemesiyle sağlanır. Olaylar arasındaki geçişler, karakterlerin içsel çatışmaları ile dış dünya arasındaki ilişkiler akıcı bir şekilde sunulur. Romanın akışı, bazen içsel monologlar, bazen de dışarıdan yapılan gözlemlerle kesintisiz bir şekilde sürer. Flaubert, dilin açıklığına ve duruluğuna önem verir. Her şey net bir şekilde ifade edilir, ancak dilin zenginliği ve

derinliği anlatılmak istenenleri anlamayı zorlaştırmaz. Duruluk, anlatıcının doğrudan bir mesaj vermemesi, olayları ve karakterleri olduğu gibi sunması ile sağlanır. Karakterlerin düşünceleri ve eylemleri net bir şekilde aktarılır, ama okuyucuya ne hissetmesi gerektiği direktif olarak verilmez. Flaubert'in dilindeki yalınlık, anlamın basitleştirilmesi değil, anlamın derinlemesine aktarılmasıdır. Romanın dilinde belirgin bir sadeleştirme vardır, ancak her bir kelime ve cümle özel bir anlam taşır. Yalınlık, Flaubert'in dildeki karmaşıklığı ortadan kaldırmaya çalıştığı anlamına gelmez. Dil, yalın ve anlaşılır olduğu kadar derindir.

Gustave Flaubert'in Madame Bovary adlı eseri, 19. yüzyılın ortalarında, özellikle Fransa'da II. Napolyon Dönemi (1850'ler) ve Burjuva toplumunun yükselme döneminde yazılmıştır. Bu dönemin toplumsal, kültürel ve ekonomik özellikleri, romanın temasını, karakterlerini ve genel anlatısını derinden etkilemiştir. Flaubert, romanda dönemin gerçekliğini, toplumsal yapıyı, bireylerin yaşamını ve toplumsal değerleri realist bir bakış açısıyla yansıtmıştır. Madame Bovary, özellikle taşra burjuvazisinin sığılğını ve yüzeyselliğini eleştiren bir romandır. 19. yüzyılın ortalarındaki Fransa'da, hızlı sanayileşme ve kentleşme ile birlikte, yeni bir burjuva sınıfı ortaya çıkmıştır. Bu sınıf, aristokrat kültürünü taklit etmeye çalışırken, aynı zamanda gerçekten kültürlü olma konusunda eksik kalır. Flaubert, bu sınıfın göstermelik kültürünü, sabırsızlık ve açgözlülükle karışmış romantizmle çelişen değerlerini alaycı bir dille eleştirir. Madame Bovary, kadınların 19. yüzyıldaki toplumsal rollerini de ele alır. Emma, zamanın kadınlarının sınırlı toplumsal rollerine karşı duyduğu hoşnutsuzluğu ve isyanı yansıtır. Kadınların eğitim, iş hayatı ve toplumsal hayattaki sınırlamaları, Emma'nın içsel çatışmalarını pekiştiren unsurlardır. Madame Bovary, yazıldığı dönemin toplumsal, kültürel ve ekonomik gerçekliğini yansıtan bir romandır. Flaubert, kapitalizm, romantizm, toplumsal sınıf ve kadınların toplumsal konumu gibi 19. yüzyılın temel dinamiklerini ele alır ve bu unsurları realist bir bakış açısıyla işler. Roman, dönemin taşra burjuvazisinin sığılıklarını ve bireylerin içsel çatışmalarını, toplumsal yapıya dair eleştirilerini detaylı bir şekilde yansıtarak dönemin gerçekliğini izler.

Roman 19. Yüzyıl dönemini yansıtsa da 21. Yüzyıl dünyasında bile kadınların benzer toplumsal sorunlar yaşadığı göze çarpmaktadır. Roman anlatım dili açısından son derece akıcı ve merak uyandırıcıdır. Roman tarafsız bir dille yazılmış olmasına rağmen Emma'ya karşı ironik bir anlatım yapıldığı hissedilmektedir. Yine de kadınların toplumdaki rolü ve yaşadığı sorunlara ışık tutması yönüyle son derece önemli bir eserdir. Özellikle klasik eserlerde yaşanan akış güçlüğü bu kitapta görülmemektedir. Okuması son derece keyifli bir eserdir.

MONTE KRİSTO KONTU

Alexandre DUMAS

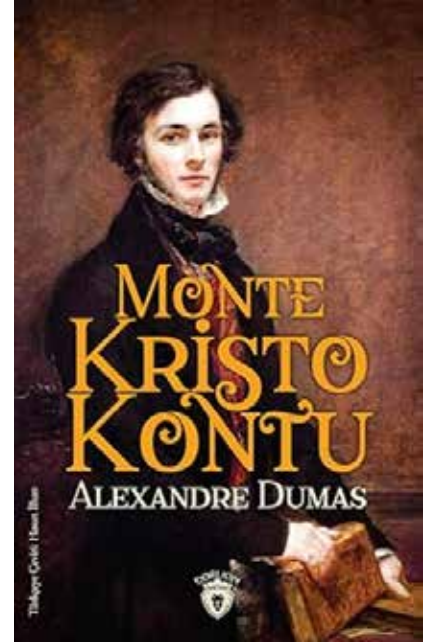
Özetleyen: Ahmet Alişan ALCAN

Alexandre Dumas, Fransız edebiyatının en ünlü yazarlarından biridir ve özellikle tarihi romanlarıyla tanınır. Babası, Fransız Devrimi sırasında general olarak görev yapmış bir subaydır, bu da Dumas'ın yazarlık kariyerini etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Dumas, eserlerinde genellikle cesaret, intikam, dostluk gibi evrensel temaları işler. Fransız edebiyatının Romantik akımının etkisi altında yazan Dumas, kahramanlık ve dramatik çatışmalarla dolu hikâyeler sunmuştur. Monte Kristo Kontu Dumas'ın en ünlü eserlerinden biridir ve 1844-1846 yılları arasında yayımlanmıştır. Roman, haksız yere hapse atılan Edmond Dantes'in intikam hikâyesini anlatır. Dantes, yıllarca hapsedildikten sonra özgürlüğüne kavuşur ve Monte Kristo Kontu adıyla intikam almak üzere harekete geçer. Eser, yoğun dram, aksiyon ve karakter gelişimi ile dikkat çeker. Aynı zamanda toplumsal adalet, ihanet ve intikam temaları üzerine derin bir sorgulama yapar. Monte Kristo Kontu, Dumas'ın edebiyat kariyerinin zirveye ulaşmasına ve dünya çapında tanınmasına olanak sağlamıştır. Eser, onun en çok okunan kitaplarından biri haline gelmiş ve edebiyat dünyasında bir fenomen yaratmıştır. Roman, özellikle sürükleyici anlatımı ve etkileyici karakterleriyle okuyucuyu kendisine çeker.

Monte Kristo Kontu romanı,

Edmond Dantes'in haksız yere hapse atılmasının ardından yıllarca süren eziyeti ve bu süreçte şekillenen intikam planlarının detaylı bir şekilde işlendiği bir hikâyedir. Dantes'in yaşadığı dönüşüm, intikam uğruna kat ettiği yol ve bu yolculuğun insan psikolojisi üzerindeki yıkıcı etkileri roman boyunca sorgulanır. Dantes'in haksız yere tutuklanması, adaletin ne kadar kırılgan olduğunu gösterirken, intikam alarak kendisine adalet sağlama çabası, adaletin doğru bir şekilde sağlanıp sağlanamayacağı konusunda okuyucuya derin bir düşünce alanı sunar.

Dantes'in başına gelen trajedi, en yakın arkadaşları ve sevdikleri tarafından ihanete uğramasından kaynaklanır. Bu ihanet, insanın güven duygusunun ne kadar kırılgan olduğunu ve bu güvenin kaybedilmesi nin yol açtığı tahribatı gözler önüne serer. Roman boyunca Dantes, kimseye güvenmemeyi öğrenir ve başkalarının ihanetlerine karşı nasıl tepki verilmesi gerektiği üzerine düşüncelerini geliştirir. İntikam, romanın ana teması olarak, karanlık duyguların ve bunların insan ruhu üzerindeki tahrip edici etkilerinin altını çizer. Dantes'in yıllarca intikam almak için harcadığı çabalar, sadece kendi hayatını değil, çevresindekilerin hayatlarını da mahveder. Bu süreçte, intikamın sonunda insanın yalnızlaşacağı ve gerçek bir tatmin duygusuna ulaşamayacağı mesajı verilir. Dantes, başlangıçta genç, idealist ve başarılı bir denizci olarak haya-

tının en parlak dönemindedir. Ancak, ona ihanet eden kişiler, özellikle Fernand Mondego, Danglars ve Caderousse tarafından komplo kurularak haksız yere tutuklanır. Bu olay, hikâyenin temel taşını oluşturur. Dantes, hapisshanede tanıştığı Abbe Faria adlı bir rahipten eski bir hazineyi bulma planını öğrenir. Bu, Dantes'in kurtuluşu için bir anahtar rolü oynar. Faria'nın ölümünden sonra cesedinin yerine geçerek hapisshaneden kaçmayı başaran Dantes, Monte Kristo Adası'na sığındığında büyük bir hazine bulur. Bu olay, onun zenginleşmesinin ve Monte Kristo Kontu kimliğini benimsemesinin başlangıcını işaret eder. Başlangıçtaki ihanetler ve Dantes'in hapse atılması, romanın temel çatışmasını oluşturur. Hapis yılları ve hazineyi bulma süreci, Dantes'in içsel değişiminin dönüm noktalarıdır. Zenginleşme-

si, ona sadece maddi güç kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda intikam almak için bir fırsat yaratır. Dantes'in intikam planları, adım adım her bir hedefin başına gelen olaylarla birbirine bağlanır. Romanın sonunda, intikamın bedeli ve içsel değişim, hikâyenin ana teması olan kurtuluş ve yeneden doğuşu simgeler. Romanın yardımcı kahramanları, Dantes'in intikamını almaya çalışan ve ona derin izler bırakan karakterlerden oluşur. Mercedes, Dantes'in eski nişanlısı, başlangıçta sadık ve sevgi doluyken, Dantes'in haksız yere hapsedilmesinin ardından Fernand ile evlenir. Mercedes'in duygusal çatışmaları, romanın önemli bir duygusal bağını oluşturur.

Fernand Mondego, Dantes'in eski arkadaşı olup, Mercedes'e duyduğu aşk yüzünden Dantes'e ihanet eder. O, içsel bir çatışma yaşayan, hırs ve tutkularla dolu bir karakterdir. Danglars, Dantes'in eski iş arkadaşı, açgözlü ve çıkarıcı bir figürdür ve yine Dantes'e ihanet eder. Kendisinin kişisel çıkarları uğruna ahlaki değerlerini göz ardı eder. Caderousse, Dantes'in eski komşusu ve bir başka ihanetçi karakterdir. Temel özellikleri ise tembellik ve açgözlülüktür. Bu karakterlerin arasında en belirgin farklar, içsel çatışmalar ve kişisel zaafarla ortaya çıkar.

Dantes, intikam almak için zekâsını ve servetini kullanırken, diğer karakterler de kendi çıkarları doğrultusunda vicdanlarını hiçe sayarlar. Dantes'in bu yolculuğu, hem kendi ruhsal gelişimini hem de karşılaştığı insanların çöküşünü izler. Her bir yardımcı kahramanın romanın gelişimindeki rolü, Dantes'in intikamının karmaşıklığını ve çok yönlülüğünü ortaya koyar. Bu karakterler, sadece Dantes'in intikam planlarının hedefi olmakla kalmaz, aynı zamanda romanın temel temalarını derinlemesine işler. Kahramanlar, geçmişin yüklerini taşıırken, aynı zamanda içsel güçlerini de ortaya koyarlar. Romanın mekânları da karakterlerin içsel değişimlerini ve

olayların gelişimini yansıtır. If Kalesi, Dantes'in haksız yere hapsedildiği ve içsel dönüşüm yaşadığı bir yerdir. Burada, sadece fiziksel olarak değil, ruhsal olarak da güçlenir ve intikam planlarını şekillendirir. Monte Kristo Adası, Dantes'in yeni kimliğini oluşturduğu, servet ve güç kazandığı bir mekândır. Adanın yalnızlığı, onun içsel boşluğunu ve dönüşümünü simgeler. Paris ise, Dantes'in intikam yolculuğunun doruk noktasına ulaştığı, eski düşmanlarıyla yüzleştiği ve toplumsal gücünü kullandığı bir şehirdir. Bu mekânlar, hem fiziksel hem de ruhsal değişimleri tetikler, romanın ana temalarını derinleştirir ve karakterlerin içsel çatışmalarını yansıtarak hikâyeyi şekillendirir. Dantes'in intikam yolculuğu, bir yandan haksızlığa uğramış bir insanın adalet arayışını simgelerken, diğer yandan bu intikamın insanı nasıl değiştirdiğini ve dönüştürdüğünü gösterir. Dumas, insanın bu karanlık yoldan saparak affetme ve içsel huzura ulaşması gerektiğini vurgular. Anlatıcı, okura özellikle intikam ve adalet temaları üzerine düşünme fırsatı verir.

Romanın ana kahramanı olan Dantes'in eylemleri ve içsel yolculuğu üzerinden, adaletin ve intikamın kişisel sınırlarını sorgulatır. Roman boyunca karakterler arasında sıkça karşılaşılan ihanet, hırs, açgözlülük ve sadakat gibi temalar, yazarın insan doğasına dair sorgulayıcı bir bakış açısını yansıtır. Anlatıcı, yazara ait düşünceler ve mesajları dolaylı bir biçimde aktarırken, doğrudan bir taraf tutmaktan kaçınır ve okurun olayları kendi bakış açısıyla değerlendirmesine imkân verir. Dumas, romanın atmosferini yaratmak için betimlemeyi ustaca kullanır. Mekânların ve çevrenin detaylı anlatımı, okurun olayların geçtiği dünyayı daha iyi hissetmesini sağlar. If Kalesi'nin karanlık ve tutsak edici havası, Dantes'in içsel dönüşümüne paralel bir şekilde betimlenir. Aynı şekilde, Monte Kristo Adası'nın ıssızlığı, Dantes'in yalnızlığını ve ona güç veren yalnız düşüncelerini simgeler. Dantes'in eski dostlarıyla

konuşmaları, karakterlerin içsel dünyalarına dair ipuçları verir. Bu diyaloglar sadece olayları iletmekle kalmaz, aynı zamanda karakterlerin duygusal ve psikolojik durumlarını da açığa çıkarır. Ana kahramanın içsel çatışmaları, onun hem moral hem de ahlaki ikilemlerle mücadele etmesine neden olur. Bu teknikler, karakterin ruhsal evrimini ve değişimini izlememize olanak tanır.

Romanda masumiyetinin cezalandırılması, bir tür toplumsal eleştiri olarak haksızlık ve adaletsizliklere karşı duyulan öfkeyi vurgular. Kullanılan farklı teknikler hem dramatik hem de felsefi açıdan romanı derinleştirir. Dumas, olayları ve karakterleri zengin anlatım biçimleriyle sunarak okura hem yüzeydeki hikâyeyi hem de karakterlerin içsel dünyalarını keşfetme imkânı verir. Dumas, olayların akışını ve karakterlerin düşüncelerini net bir şekilde aktarır. Bu açıklık, karmaşık olayların ve karakterlerin motivasyonlarının anlaşılmasını sağlar. Yazar, anlatımı yalın tutarak okurun hikâyeyi takip etmesini kolaylaştırır, ancak bu yalınlık, derinlikten yoksun değildir. Özellikle dramatik veya duygusal yoğunluğu yüksek anlarda, dilin gücüyle karakterlerin ruhsal durumlarını ve gerilimli anları aktarmada ustalık gösterir. Bu da romanın genel yapısına katkıda bulunur ve karakterlerin yaşadığı dönüşümleri daha etkili kılar.

Dumas hem açıklık hem de zengin betimlemelerle okura hem olayları hem de karakterlerin içsel dünyalarını aktaran bir dil kullanır. Bu da romanı hem sürükleyici hem de edebi açıdan derinlemesine bir deneyim haline getirir. Eser, Fransa'nın Restorasyon dönemi ve Temmuz Monarşisi sırasında yazılmıştır ve bu dönemdeki toplumsal değişimlerin, politik çalkantıların ve bireysel özgürlüklerin sorgulanmasının izlerini taşır. Monte Kristo Kontu, düşük sınıf bir adamın, haksız yere hapsedildikten sonra elde ettiği güçle yüksek sınıflardan intikam almasını konu alır ve bu, dönemin sosyal adalet anlayışına karşı bir eleştiridir. Napolyon sonrası Fransa'daki siyasi belirsizlikler ve restorasyonun getirdiği toplumsal çalkantılar, romanın arka planında görülür. Dantes'in haksız yere hapse atılması ve daha sonra intikam alması, bir anlamda o dönemdeki güç mücadelelerinin ve haksızlıkların altını çizer.

Dumas'ın olayları akıcı bir şekilde kurgulaması, beni her sayfada merak içinde bırakıyordu. Hikâye ilerledikçe, Dantes'in insanlık dışı şekilde cezalandırılmasından sonra kazandığı gücü ve akılcıca kullandığı intikamı görmek, bana adaletin ne kadar kişisel ve göreceli bir şey olduğunu düşündürdü. En çok etkilendiğim bölüm ise Dantes'in aslında intikam almakla ne kadar tehlikeli bir yolculuğa çıktığını fark etmesiydi. Bir yandan adaletin peşinden koşarken, bir yandan da ruhunun karardığını görüyordum. Bu da bana intikamın insanı nasıl değiştirdiğini ve bunun sonunda kimseye fayda sağlamadığını düşündürdü. Özellikle Dantes ve Fernand arasındaki ilişki, ihanet ve intikam temaları etrafında gelişen olaylar beni gerçekten etkiledi. Yazarın, karakterleri ve onların duygusal çözümlemelerini ustaca ele almasıyla okurken onları gerçekten hissedebiliyordum. Sınıf ayrımları, haksızlıklar ve ihanet gibi konular bana o dönemin Fransa'sındaki sosyal yapıyı ve adalet anlayışını sorgulatmakla kalmadı aynı zamanda günümüzde de hala bu tür sorunların devam ettiğini düşündürerek dehşete düşürdü.

VADİDEKİ ZAMBAK

Honore De BALZAC

Özetleyen: Selin KORKMAZ

Honore de Balzac (1799-1850), Fransız edebiyatının en büyük realist yazarlarından biridir. Çocukluğunda hukuka yönelik eğitim alsa da edebiyata olan ilgisi baskın gelmiş ve yazar olma kararlılığı göstermiştir. İnsanlık Komedi adını verdiği dev eser dizisi, 19. yüzyıl Fransız toplumunun neredeyse her yönünü kapsayan bir panorama sunar.

Balzac, toplum eleştirileri, karakterlerin psikolojik derinliği ve ayrıntıcı tasvirleriyle tanınır. Vadideki Zambak, daha çok romantizmin etkilerini barındırır sa da Balzac'ın realist köklerini hissettiren bir eserdir. Roman da duygu yüklenmiş bir platonik aşk hikâyesi sunulurken, Fransız aristokrasisinin çöküşü ve toplumsal değişim eleştirilir.

Balzac, realizmin öncülerinden biri olarak kabul edilir. Ancak Vadideki Zambak, romantizmin duygusal derinliğini ve idealizmini de yansıtmaktadır. Bu yüzden eserde hem realizmin hem de romantizmin etkileri görülür.

Platonik aşk, erdem ve fedakârlık temalarının işlendiği bu eserde, genç ve tutkulu bir adam olan Félix de Vandenesse ile evli, ahlaki değerlere sıkı sıkıya bağlı olan Madame Henriette de Mortsauflar arasındaki ruhsal ve derin bir platonik aşk konu alınmıştır.

Ana olay, Félix'in aristokrat bir kadın olan Henriette ile tanışması ve ona duyduğu derin aşkın etkileri üzerine kurulur. Bu aşk, toplumsal normlar, ahlaki değerler ve Henriette'in ailesine duyduğu sorumluluklar nedeniyle fiziksel bir boyutta ulaşmaz. Olaylar, bu iki karakterin birbirlerine duydukları sevgiyi anlamlandırmaları ve hayatlarında yer bulma çabaları üzerine şekillenir. Roman, Félix'in duygusal yolculuğuyla son bulur.

Romanın ana karakteri Félix de Vandenesse, genç, tutkulu ve romantik bir adam. Aşkın anlamını ruhsal bir derinlikle arayan bir karakter. Madame Henriette de Mortsauflar, ahlaki, fedakârlığı ve aileye olan bağlılığı ile idealize edilmiş bir kadın. Henriette'in eşi ve çocukları, toplumsal çatışma ve sorumlulukların temsilcisi olarak yan rolde yer alır.

Olay örgüsü 19. yüzyıl başlarında, Napolyon Dönemi sonrasındaki Fransa'nın Indre vadisinde geçmektedir. Doğa tasvirleri, karakterlerin ruh hallerini destekler ve olaylara uygun bir atmosfer yaratır.

Roman birinci kişi ağzından anlatılmaktadır ve anlatıcı olan Félix, olaylara kendi duygusal bakış açısıyla yaklaşır. Bu nedenle yazarın bakış açısına paralel, sübjektif bir anlatım söz konusudur.

Balzac'ın dili akıcı ve çoğu zaman şairanedir. Detaylı doğa tasvirleri ve duygu yüklenmiş öznel çözümlemeler dikkat çe-

HONORÉ DE BALZAC

VADİDEKİ ZAMBAK

ÇEVİRİ: TAHİRİN YÜCEL

33. BASKI

can

kicidir. Bazı bölümlerde uzun betimlemeler yapılmıştır. Eserinde öyküleme ve betimleme yoğun olarak kullanılmıştır. İç çözümleme, doğa betimlemeleri, iç konuşma ve zaman zaman mektuplar kullanılmıştır.

Balzac'ın Vadideki Zambak eserinde Napolyon döneminin aristokratik yapısını ve değişen toplumsal değerleri eleştirisi dikkat çeker. Roman, ahlak, aile ve toplumsal sorumluluk kavramlarının o dönemdeki etkilerini yansıtır.

Vadideki Zambak, psikolojik derinliği ve ruhsal çatışmaları ele alışıyla etkileyici bir yapıta dönüşüyor. Balzac'ın ayrıntıcı betimlemeleri bazı okuyucular için yorucu olsa da, bu detaylar romanı zenginleştiriyor. Platonik aşkın dramatik bir şekilde yansıtılması, okuyucuda derin bir etki bırakıyor. Ancak zaman zaman uzun tasvirlerin eserin akıcılığını zayıflattığı da düşünülebilir.

NOTRE-DAME'IN KAMBURU

Victor HUGO

Özetleyen: Elif ÜÇERLİ

Çağının en büyük edebiyatçıları arasında yer alan Victor Hugo, romantizm akımının öncü isimlerindendir. Yazar 1802 yılında Fransa Besançon'da doğmuş, 1885 yılında Paris'te ölmüştür. Yaşadığı dönemin politik gelişmelerini yakından takip eden Hugo, 19. Yüzyıl Fransa'sının fırtınalı atmosferini eserlerine taşımaktan çekinmemiş bunun yanında thiers etat'nın günlük yaşamını ve dertlerini de sıklıkla eserlerine yansıtmıştır. Hugo'nun hikayelerinin merkezinde krallar, lordlar, ilahlar ya da büyük devlet insanları değil, Fransa'nın arka sokaklarında var olmaya çalışan sıradan halk kesimleri yer alır. Onu bu kadar büyük yapan da işte bu özelliğidir. Egemenlerin değil, gerçek toplumun hikayesini anlatır.

Hugo romantizm akımının öncülerinden olsa da eserlerinin satır aralarında yoğun ve bilinçli bir gerçekçilik hayaleti gezmektedir. Romantizmin realizmle oluşturduğu deneysel sentez, eserlerini eşsiz kılmaktadır. Örneğin Sefiller'de Piskopos ve Cosette siyah ve beyaz ayrımı kadar saf ve iyiye, Javert ve Jean Valjean gri karakterlere sahiptir ve önemli karakter dönüşümleri yaşarlar. Sadece bu özelliği bile Hugo'nun yaşadığı toplumla ne kadar ilgili olduğunu gösterir. Çünkü 19. Yüzyıl Fransa'sı Avrupa'yı sarsan şiddetli devrimlerin arka planında direnişin inceliklerini ve yenilginin melankolisini bir arada barındırmaktadır. Yani Fransa'nın kendisi başlı başına bir realizm ve

romantizm sentezidir aslında.

Hugo'yu eşsiz kılan bir diğer özelliği de sadece bir romancı değil aynı zamanda mücadeleci kimliğiyle de var olmasıdır. Hugo döneminin ilerici politik hareketleriyle yakından ilgilenmiş, Altıgen'in farklı köşelerinde sürgün hayatı yaşamak zorunda kalmış ve adını tarihe bir halk kahramanı olarak yazdırmıştır. Hugo'nun bugün sayısız eseri bulunmaktadır. Bunlardan en meşhurları ise Sefiller ve bu incelemede ele alacağımız Notre Dame'ın Kamburu'dur. İncelemeye konu olan eser Hayat Yayınları'nın İstanbul baskısı olmakla birlikte birinci baskı ve 481 sayfadır.

Roman'ın orijinal adı Notre Dame de Paris yani Paris, Notre Dame'dır. Hikâyenin ana teması, birey ve toplum ilişkisinin, toplumsal adaletsizlik kiskacında sorgulanmasına dayanır. Olaylar Paris'teki meşhur Notre Dame Katedrali etrafında yaşanmakta, 15. Yüzyıl Fransa'sında sıradan insanın günlük dertlerine, hayatta kalma çabasına, saflığına, kötülüğüne, tutkularına ve zaafına kısaca insanı insan yapan duygularına son derece gerçekçi bir perspektifle odaklanırken bir yandan da tüm devlet kurumlarına işlemiş ahlaki yozlaşma eleştirilmektedir.

Olayların merkezinde Notre Dame Katedrali'nde zangoç olarak çalışan kambur Quasimodo ve aşık olduğu çingene kızı Esmeralda yer almaktadır. Katedralin başpiskoposu Claude Frollo ve bebekten katedradin

VICTOR HUGO

NOTRE-DAME'IN KAMBURU

ÇEVİRİ: İSMET BİRKAN

36. BASKI

can
BİTİRİ

önünde bulup evlat edindiği Quasimodo, Esmeralda isimli kadına aşık olur. Esmeralda ise Phoebus'a aşıktır ve Phoebus başkasıyla nişanlı olmasına rağmen gizli bir ilişki yürütmektedirler. Frollo, Phoebus'u kıskanıp ona saldırır ve suçu Esmeralda'nın üzerine atar. Bunun üzerine Esmeralda idam cezası alır ancak infazın gerçekleşeceği gün Quasimodo onu kaçırıp katedrale saklayınca işler değişir, çünkü dönemin yasalarına göre Tanrı'nın evine sığınan bir insan dokunulmazdır. Ancak işler ilerledikçe karmaşıklaşır ve Esmeralda'ya olan saplantısından vazgeçemeyen Frollo genç kadını idam edilmek ile kendisiyle birlikte olmak arasında bir seçime zorlar, Esmeralda Frollo'yu reddedince Frollo onu askerlere teslim eder ve genç kadın idam edilir.

Esmeralda'nın idamına çok üzülen ve öfkelenen Quasimodo, Frollo'yu öldürür ve Esmeralda'ya gider. Cesedi Esmeralda'nın cesedinin yanında bulunur.

Romanın esas kahramanı zangoç Quasimodo'dur. Quasimodo doğuştan bazı fiziksel bozukluklara sahiptir ve bu onun toplumdan dışlanmasına sebep olur. Son derece çirkin ve kambur olarak tasvir edilmektedir. Bebekken kilisenin merdivenlerine bırakılmış ve Frollo tarafından evlat edinilmiştir. Quasimodo için kilise sadece bir ev ya da iş yeri değil, onu dışlayan toplumdan uzaklaşabildiği, kendiyle baş başa kaldığı bir sığınaktır. Quasimodo kilise çanını çaldıkça zamanlar sağırlaşır ve sessizleşir.

Bu sağırlık onun toplumsal dışlanmasının bir metaforu olarak da okunabilir. Onunla dalga geçen, onu aşağılayan dünyayı duymamaya ve cevap vermemeye başlar. Quasimodo yalnızdır ve insanlardan nefret etmektedir ancak Esmeralda'nın güzelliği ve masumiyeti onun karanlık dünyasını adeta aydınlatır ve Quasimodo genç kadına aşık olur.

Esmeralda ise genç ve güzel bir çingene kızıdır. Çingeneler tarafından kaçırılıp büyütülmüştür. Güzelliğine rağmen çingene olduğu için toplumda hakir görülmektedir. Bu dışlanma Quasimodo ile en büyük ortak özellikleridir. Belki de Quasimodo bu nedenle Esmeralda'ya bu kadar aşık olmuştur. Esmeralda, Quasimodo'nun aşkına karşılık vermese de ona karşı şefkatli ve sevgi dolu davranmaktadır. Esmeralda romanda masumiyetin ve dünyada az da olsa kalan iyilik kırıntısının temsilidir. Ancak maalesef çıkarıcı ve bencil insanlar bu iyilik kırıntısının da dünyada barınmasına izin vermez.

Romanda bir diğer önemli karakter de Claude Frollo. Notre Dame Katedrali'nin başpiskoposu olan Frollo da Esmeralda'ya aşıktır. Frollo'nun Esmeralda'ya olan saplantılı aşkı ve

din adamı kimliğini kullanarak Esmeralda'yı ölüm yollaması ahlaki çöküntüyü ve dini sistemin içinde bulunduğu çelişkileri temsil etmektedir. Esmeralda'nın aşık olduğu subay Phoebus ise evlilik yoluyla sınıf atlamaya çalışmaktadır. Esmeralda ile ilişkisi Phoebus için gelip geçici bir maceradan öteye geçmemiştir. Hikayedeki her karakterin kendi içinde bir yolculuğu bulunmakta, Phoebus hırsı, Frollo tutkusu, Quasimodo acizliği Esmeralda ise saflığı ile öne çıkmaktadır. Esmeralda'nın hayatı bu üç erkeğin etrafında şekillenmekte ve bu karakterler Esmeralda'ya sürekli müdahale etmektedir.

Olayların merkezinde Paris sokakları bulunmakta ama esas olarak Notre Dame Katedrali yer almaktadır. Katedral hikayede sadece bir mekan değil bir sığınaktır aynı zamanda. Romandaki esas üç karakter Katedral ile yoğun bir ilişki kurmaktadır. Başpiskopos Frollo kendini dini kimliği üzerinden var etmektedir. Bu bağlamda Frollo için katedral bir var oluş mekanıdır aynı zamanda Frollo katedralin yöneticisidir de iktidarını da burada yeniden üretmektedir. Quasimodo ise katedralde büyümüştür ve yaşadığı toplumsal dışlanmayı geride bıraktığı bir sığınaktır onun için katedral. Katedralde giderek sağırlaştıkça yalnızlığını o mekanla birleştirir. En sevdiği yer çan kulesidir orada en yüksekte tek başına kalmakta kendisini sağırlaştıran gürültüden gittikçe uzaklaşmaktadır. Katedralin bu metaforik koruması, Quasimodo'nun Esmeralda'yı buraya kaçırmasıyla birlikte metafor olmaktan çıkar ve gerçekliğe bürünür. Nitekim katedral Esmeralda'nın idamdan kurtulmasını sağlayan bir fanustur. Quasimodo uzlaşmadığı topluma kendini kabul ettirmeye çalışmak yerine aşık olduğu kadını bu katedrale alarak kendi dünyasına sokar aslında ve yalnızlığıyla birleştirir.

Esmeralda için katedral her ne kadar sığınak olsa da bir yandan onun canına kast eden Frollo bu katedralin yöneticisidir. Yani Esmeralda aslında katedralde de güvende değildir.

Nitekim onun yalnızlığı tüm güzelliğine rağmen Quasimodo'nunkinden bile daha güçlüdür.

Katedral bu karakterlerinin hayatlarının kesiştiği ortak noktadır. Frollo ve Quasimodo sevdikleri kadının ölümünü katedralden izlerken iktidarını tesis ettiği bu mekan Frollo için mezar da olur.

Hugo eserde Paris'in tüm sefaletini ve toplumsal eşitsizliği gözler önüne sermekte bir yandan da karakterlerin psikolojilerine derinlemesine bir şekilde odaklanmaktadır. Toplumsal eşitsizliği, adaletsizliği ve yozlaşmayı açık şekilde eleştirirken sıradan insanın zaafı ve ahlaki çöküntüsünün toplumu nasıl bedbaht hale getireceğini son derece taraflı bir şekilde ele alır. Karakterler yer yer gri alana geçse de çoğunlukla siyah ve beyaz kadar net bir ayrım çizgisinde iyi ve kötü temsil etmektedir. Eseri okurken Hugo'nun Esmeralda ve Quasimodo'nun tarafında olduğunu ancak bu iki karakterin hazin sonunun toplumsal çürümenin gölgesinde kaçınılmaz olduğunu ve yazarın buna üzüldüğünü anlamak mümkün.

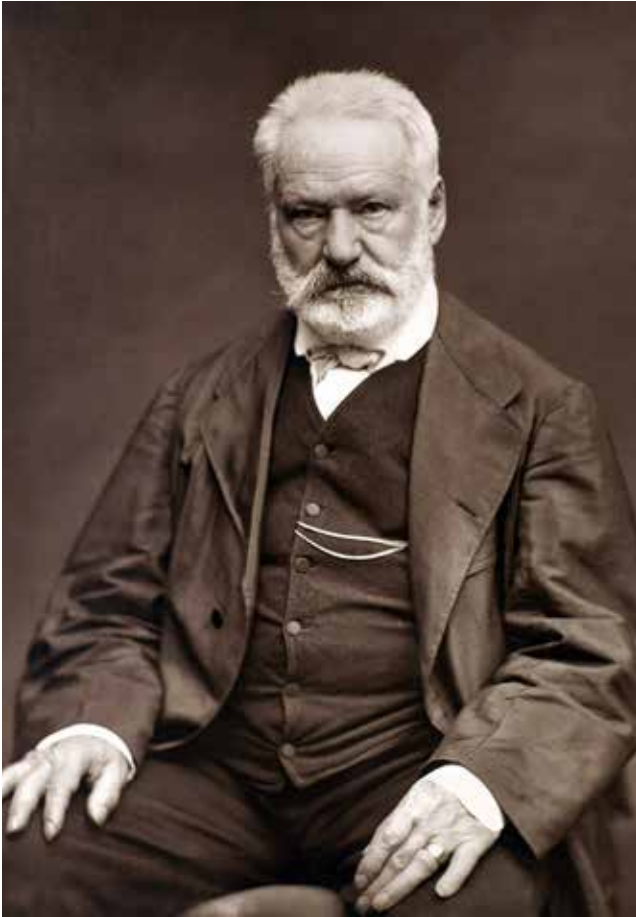
Romanda sıklıkla öyküleme, betimleme ve iç çözümleme yöntemleri kullanılmaktadır. Özellikle katedrale dair detaylı betimlemeler dikkat çekmektedir. Sıklıkla iç çözümlemelere rastlanmakta bunlar okuyucunun karakterlerle kurduğu bağın derinleşmesini sağlamaktadır. Hugo toplumsal eleştirileri ise ironiler yoluyla sağlamakta

böylece romanda verilmek istenen mesaj okuyucuya geçmektedir.

Eserin dili ise romantik akımın temel unsurlarından biri olarak edebi ve süslemelidir ancak yine de son derece akıcı ve sürükleyicidir.

Roman 1831'de yazılmıştır ancak 15. Yüzyılı anlatmaktadır. Metnin başında da bahsedildiği gibi Hugo yaşadığı toplumu çok yakından tanıyan bir yazardır ve romantizm akımının öncüsü olduğu halde son derece başarılı bir realizm örneği sergilemektedir. Paris sokakları, Paris'in sıradan insanları sarıh bir dille anlatılmakta, eser dönemin gerçekliğini başarılı bir şekilde anlatabildiği için okuyucuyu o atmosfere taşıyabilmektedir.

Sonuç olarak Notre Dame'ın Kamburu çağının ötesinde bugün hala okunduğunda güncelliğini koruyan evrensel bir eser olma niteliği taşıyor. Eseri bu denli eşsiz kılan barındırdığı yüksek empati duygusunun yanı sıra Hugo'nun eşsiz gözlem yeteneği ve topluma karşı duyduğu yüksek hassasiyet. Quasimodo'nun fiziksel çirkinliği Esmeralda'nın güzelliği ile birleştiğinde bu iki yalnız ruhun sevgisi gerçek saflığa dönüşüyor. Bunun yanında Frollo'nun iç çelişkileri Phoebus'un riyakar tavırları yozlaşmışlığın ve çürümenin pençesindeki insanlar için iyiliğin aslında katedralin içinde ya da dışında olmalarıyla bir alakası olmadığını, bunu içsel bir arınma olduğunu gözler önüne seriyor.

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ

Ahmet Hamdi TANPINAR

Özetleyen: Taygun ABİRİ

Ahmet Hamdi Tanpınar, 1901-1962 yılları arasında yaşamış ve Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olmuştur.

İstanbul Üniversitesi'nde Yahya Kemal'in öğrencisi olarak yetişmiştir. Hem şiir hem de roman alanında eserler vermiştir. Beş Şehir, Huzur, Mahur Beste, Sahnenin Dışındakiler gibi önemli eserleri vardır. Edebiyat anlayışında bireyin iç dünyası ve toplumsal değişimlerin etkisini işler. Saatleri Ayarlama Enstitüsü de yazarın modernleşme ve batılılaşma üzerine yaptığı eleştirileri yansıtan en ünlü eserlerinden biridir. Roman, Türk edebiyatındaki önemli modern romanlardan biri olarak kabul edilir.

Bu romanda modernleşme ve toplumsal değişim ele alınmakta olup, Tanzimat'tan itibaren Türkiye'nin geçirdiği değişimlerin topluma yansımaları ve bununla birlikte sahte modernleşme çabaları hicvedilmiştir.

Hayri İrdal'ın hayatı üzerinden hem bireysel hem de toplumsal sorunlara ışık tutan eser, temelde sahte düzen eleştirisi yapmaktadır.

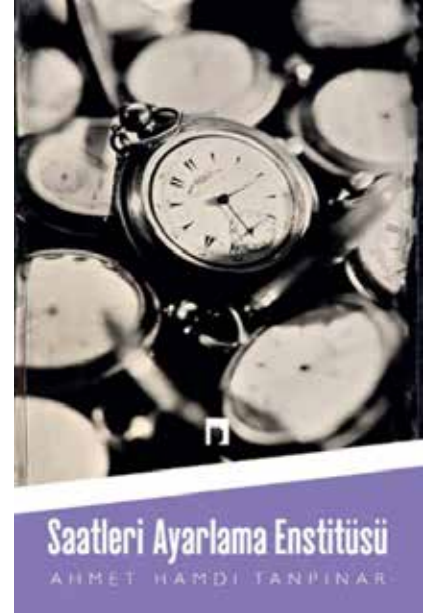
Olaylar, Hayri İrdal'ın çocukluğundan itibaren anılarıyla başlıyor. Hayatındaki önemli kişiler, saat ustası Nuri Efendi ve daha sonra Halit Ayaracı'dır. Halit Ayaracı'nın öncülüğünde "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" kuruluyor. Bu enstitü aslında işlevsiz ama toplumun ve bürokrasinin işleyişine hiciv katıyor. Olaylar birbirini takip eden anılar şeklinde ve ironik bir dille anlatılmış.

Romanda ana karakter olan Hayri İrdal, sessiz, içine kapanık biri. Çoğunlukla çevresinin etkisiyle hareket eder. Halit Ayaracı, zeki ve enerjik bir girişimci. Sahte bir düzen kurucusudur. Toplumdaki değişimleri temsil eder. Nuri Efendi, geleneksel düşüncüyü temsil eden bir saat tamircisidir. Pakize, Hayri İrdal'ın kızıdır. Aile ve toplumsal değişimler arasındaki çatışmayı gösterir.

Olayların çoğu İstanbul'da geçiyor. Çocukluk dönemi mahalleleri, saatçi dükkânları ve enstitünün kurulmasıyla farklı mekânlarda ilerliyor. Zaman olarak Tanzimat'tan Cumhuriyet dönemine kadar süren değişimlerin olduğu bir dönem işlenmiş.

Roman kahraman bakış açısıyla yazılmış. Hayri İrdal olayları anlatıyor. Ancak yazar yer yer ironi yaparak olayları eleştiriyor.

Öyküleme ve betimleme öne çıkıyor. Ayrıca ironi, iç konuşma ve hatıralar üzerinden anlatım önemli yer tutuyor. Cümlelerin akıcı olmasının yanında yer yer Osmanlıca kelimelerin yer alması anlatım dili-

ni biraz daha ağır hale getirmiştir. Tanpınar'ın üslubu düşünceli ve ironik bir yapıdadır. Tanzimat'tan sonra Türkiye'deki modernleşme sürecine eleştiri var. Bürokrasi, toplumsal değişim gibi konular dönemle sıkı bir ilişki içinde.

Roman oldukça ilginç ve düşündürücüdür. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın toplumu hicveden dili fazlasıyla etkileyiciydi. Modernleşmenin yüzeysel bir şekilde ele alınmasını eleştiren noktaları çok anlamlıydı. Hayri İrdal'ın pasifliği ve Halit Ayaracı'nın düzen kurma tutkusu arasındaki çelişki özellikle dikkat çekiciydi. Roman, hem güldürdü hem de derin düşünceler bıraktı.

SİNEKLİ BAKKAL

Halide Edip ADIVAR

Özetleyen: Rümeyza ŞENASLAN

Halide Edip Adıvar 1884 yılında İstanbul'da doğmuştur. Milli edebiyat döneminin en tanınmış ve en usta yazarlarından birisidir. Eğitimi Amerikan Koleji'nde tamamlamış, edebiyat dünyasına gazetecilik ve çeviriler yaparak adım atmıştır. 2. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde aktif şekilde rol almıştır ve halkı bilinçlendirmek için mitinglerde konuşmalar yapmıştır. 1919'da Sultanahmet Meydanında İzmir İşgalini Protesto Mitinginde yaptığı etkili konuşma çokça ünlüdür.

Yazın hayatına bireysellik ve kadın konularını ele alarak başlamış daha sonrasında toplumsal konulara yönelerek bireyin ve toplumun gelişimi önemli yere koymuştur. Eserlerinde kadın haklarından, Doğu-Batı çatışmasından ve dönemin toplumunun dönüşümü konularını ele almıştır. Realist ve psikolojik roman tarzını benimseyerek karakterlerin iç dünyasına odaklanarak gerçekçi roman geleneğinin öncülerindendir.

Romanın temel teması Doğu-Batı çatışması ve bireyin toplum içindeki konumudur. Bunla beraber gelenek ve modernleşme, kadınların toplumdaki yeri, sanat ve özgürlük gibi temalar da işlenmiştir.

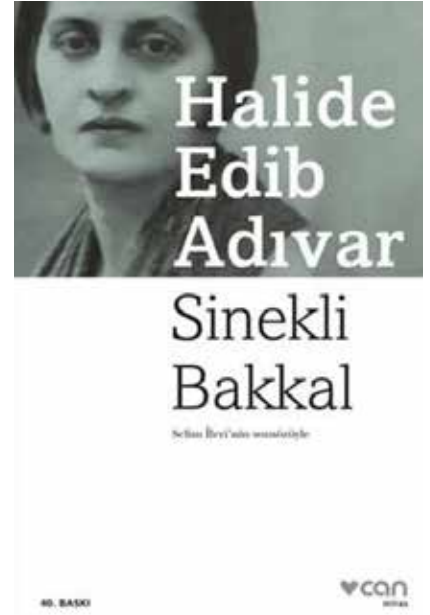
Roman, II. Abdülhamid dönemi İstanbul'unda geçer. Kitabın ismini veren Sinekli Bakkal Sokağı İstanbul'un arka mahallelerinden bir sokaktır ve

bu sokağı diğer mahallelerden ayıran en büyük özellik farklı sınıflardan farklı görüşlerden ve farklı kültürden olan insanların bir arada barındırmasıdır. Burada yazar bu sokağı aslında Osmanlı İmparatorluğunu temsil eden bir mahalle olarak göstermektedir.

Mahalle imamının torunu olan Rabia, geleneksel Osmanlı kültürü içinde yetişmiştir. Dedesi Hacı İlhami Bey onun hafız olmasını ve islami bir hayat sürmesini isterken, Rabia'nın Batı müziğiyle ve düşünce yapısıyla tanışmasının hayatında farklı bir sayfa açmasını konu eder. Rabia'nın İtalyan piyanist Peregrini ile olan ilişkisi, Doğu ve Batı'nın farklılıklarını ve birleşme noktalarını simgeler. Roman, Rabia'nın hem bireysel gelişimini hem de toplumun farklı kesimleri arasındaki çatışmaları işlemektedir.

Roman, Doğu ve Batı'nın bir sentez oluşturabileceğini, körü körüne birine bağlı kalmak yerine uyum sağlamanın önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, kadınların eğitimi ve toplum içindeki bağımsız duruşlarının desteklenmesi gerektiği mesajını verir. Halide Edip, roman aracılığıyla bireysel özgürlük, sanatın dönüştürücü gücü ve hoşgörü gibi kavramları okuyucuya aktarır.

Roman, 19. yüzyılda Osmanlı'da geçen bir Doğu-Batı çatışmasını konu alır. Mahalle imamı Hacı İlhami'nin kızı Emine, ailesinin karşı çıkmasına rağmen meddah ve orta oyuncusu Tefik ile evlenir.

Ancak, Tefik'in tavırları evliliklerinin kısa sürmesine neden olur ve Emine, hamile bir şekilde baba evine geri döner. Bu evlilikten doğan Rabia, dedesi tarafından dini eğitimle yetiştirilir ve hafız olur. Geleneksel Osmanlı kültürü içinde büyüyen Rabia, sesinin güzelliği ve zekâsıyla dikkatleri üzerine çeker.

Bir gün, Rabia'nın sesi, İtalyan piyanist Peregrini tarafından keşfedilir. Bu, Rabia'nın Batı müziğiyle tanışmasının başlangıcını oluşturur. İlk başta yalnızca sesiyle ilgi çekerken, zamanla Batı müziğine duyduğu ilgi artar. Ancak, bu durum hem ailesinin hem de mahallenin tepkisini çeker. Doğu'nun dini ve geleneksel değerleri ile Batı'nın sanat ve özgürlük anlayışı arasında sıkışan Rabia, toplumsal baskılarla karşılaşır. Peregrini'nin Müslüman olup Osman Ferid adını alması, Doğu ve Batı'nın bir arada var olabileceğine dair bir umut ışığı doğurur.

Roman, Rabia'nın kendi yolunu bulma çabasıyla sona erer. Ne tamamen geleneksel değerlere bağlı kalır ne de Batı'yı tümüyle kabul eder; bunun yerine her

iki dünyayı bir arada içselleştirerek özgürlüğünü bulur. Toplumun baskılarına rağmen kendi kararlarını verebilen güçlü bir kadın olarak karşımıza çıkar. Halide Edip'in kadın hakları ve bireysel özgürlük konusundaki düşüncelerini yansıtan Rabia, bu yolculuğunda hem Doğu hem de Batı kültürlerinden beslenen bir figür haline gelir.

Rabia, romanın ana karakteridir. Dedesi mahalenin imamı olan Rabia orta oyuncusu bir zennenin kızıdır. Fiziksel olarak detaylı bir tasviri olmasa da, güzelliği ve etkileyici sesi ön plandadır. Psikolojik açıdan, geleneklere sıkı sıkıya bağlı, disiplinli ve otoriteye saygılı bir kişiliği vardır. Ancak, romanın ilerleyen bölümlerinde, ita-atkâr yapısından sıyrılarak kendi düşüncelerini oluşturan ve bağımsız kararlar verebilen güçlü bir karaktere dönüşür. Dürüst, vicdanlı ve inançlarına sadık bir birey olarak, Osmanlı toplumunun alt sınıfından gelmesine rağmen kültürel ve sanatsal birikimi sayesinde farklı çevrelerle tanışma fırsatı bulur. Kadınların toplumda sınırlı bir yere sahip olduğu bir dönemde, kendi yolunu çizen güçlü bir figür olarak dikkat çeker.

Başlangıçta geleneklerine sıkı sıkıya bağlı, içine kapanık bir genç kız olan Rabia, zamanla Batı müziğine ve Batı düşüncelerine ilgi duymaya başlar. İçsel çatışmaları, öğrenme süreci ve gelişimi, onu statik bir karakter olmaktan çıkarıp, dinamik bir kişiliğe dönüştürür. Annesi ve dedesi Hacı İlhami tarafından dini bir eğitimle yetiştirilmiş olmasına rağmen, babası Tevfik'i tanımamış olmasına rağmen, onun hatalarından izler taşır.

Abdülhamit dönemi Zaptiye Nazırı Selim Paşa, Rabia'nın sesini duyar ve ona hayran kalır. Bunun sonucunda, İtalyan piyanist Peregrini'nin Rabia'ya müzik dersleri vermesi sağlanır. Bu şekilde Rabia ile Peregrini arasında başlayan ilişki, romanda Doğu ile Batı'nın birleşimini simgeler. Peregrini, Rabia sayesinde İslam'ı öğrenir ve Müslüman olur, ismini Osman Ferid olarak değiştirir. Rabia ise Peregrini'nin etkisiyle Batı müziğiyle tanışır ve zamanla kendi kimliğini şekillendiren bir sentez oluşturur.

Peregrini, İtalyan bir piyanisttir ve romanda Batı sanatını ve düşüncesini simgeler. Kültürlü, sanatsever ve nazık bir adam olarak, Rabia'nın müziğe olan yeteneğini fark eder ve onu eğitir. Sanatçı olarak toplumda belli bir statüye sahip ve tanınmış bir kişiliktir. Ahlaki açıdan dürüst, merhametli ve anlayışlıdır. Rabia'yı asla değiştirmeye çalışmaz, tam tersine onun kendisini keşfetmesini destekler. Başlangıçta Osmanlı toplumuna yabancı olmasına rağmen, zamanla bu toplumla uyum sağlamayı başarır ve Müslüman olarak Osman Ferid adını alması, değişime açık bir karakter olduğunu gösterir.

Rabia'nın dedesi Hacı İlhami Bey, geleneksel ve aşırı muhafazakâr Osmanlı toplumunu temsil eder. Saygı gören bir din adamıdır ve katı ahlaki kurallara bağlıdır. Çevresindeki insanların da onun inançlarına sadık kalmalarını bekler. Batı kültürünü yozlaşmış ve tehlikeli görür. Dini değerlere sıkı sıkıya bağlı, otoriter ve disiplinli bir figür olarak, torunu Rabia'yı da aynı şekilde yetiştirmeye çalışır. Hacı İlhami Bey, roman boyunca değişmeyen, muhafazakâr ve geleneksel duruşunu koruyan bir karakter olarak karşımıza çıkar.

Tevfik, Rabia'nın babasıdır. Neşeli, sanata düşkün ama sorumsuz bir adamdır. Orta oyuncusu olarak, oyunlarda zenne rollerini üstlendiği için toplumda "hafifmeşrep" biri olarak görülür. Bir gün, karısı Emine'nin yatak odasını taklit etmesi yüzünden eşi Emine ondan ayrılır ve Tevfik, Gelibolu'ya sürgün edilir. Osmanlı toplumunun geleneksel değerleriyle çatışan, karakter anlamında gelişmeyen bir figürdür.

Emine, Rabia'nın annesidir. İçine kapanık, sessiz ve muhafazakâr bir kadındır. Aile büyüklüğünün sözünden çıkmaz ve kaderine razı olur. Geleneksel Osmanlı kadınının tipik bir örneğidir. Eşi Tevfik'i terk ettikten sonra babası Hacı İlhami Bey ile yaşamaya başlar. Babasının etkisinde hareket eden pasif bir kişilik sergiler.

Romanın ana mekânı, İstanbul'un Aksaray sem-

tinde bulunan Sinekli Bakkal mahallesidir. Bu mahalle, Osmanlı'nın geleneksel mahalle kültürünü ve muhafazakâr yapısını yansıtır. Sinekli Bakkal, aynı zamanda Rabia'nın hayatının şekillendiği, babasının sürgün edilmesiyle yalnız kaldığı, ancak sonunda ailesiyle tekrar bir araya geldiği yerdir. Dede Hacı İlhami'nin temsil ettiği geleneksel ve dini otorite, bakkal dükkanında sanatına uygun bir yaşam kuramayan Tevfik'in dışlanmışlığı ve Rabia'nın dar bir alanda yükselmesi, bu mekânın sosyal yapısı ile güçlü bir bağ kurar. Mahalle, hem kişisel hem de toplumsal çatışmaların yaşandığı bir zemin sağlar.

Romanın bir diğer önemli mekânı ise saray çevresi ve Selim Paşa'nın konağıdır. Burada Osmanlı aristokrasisi ve devlet otoritesinin izlerini görürüz. Rabia, burada alaturka müzik eğitimi alırken, Batı müziğiyle de tanışır. Paşa konağı, aynı zamanda Meşrutiyet'e giden süreçte Osmanlı yönetiminin baskıcı yapısını ve bu yapıya karşı direncini simgeleyen bir mekân olarak da önemli bir rol oynar. Bu mekân, değişim ve modernleşme ile geleneksel değerler arasındaki çatışmayı somutlaştırır.

Tevfik'in sürgüne gönderildiği Şam, dönemin siyasi koşulları doğrultusunda, Osmanlı yönetimi karşıtı kişilerin cezalandırıldığı bir yer olarak romanın önemli mekânlarından biridir. Burada, Osmanlı'daki otoriter yapının bireyler üzerindeki etkisini daha açık bir şekilde görürüz.

Öte yandan, Pregrini'nin yani Osman Ferid'in müziğiyle var olduğu alanlar, Doğu-Batı sentezinin en güçlü şekilde hissedildiği yerlerdir. Bu mekânlar, Batı ve Doğu kültürlerinin buluştuğu, birbirini dönüştürdüğü noktalar. Müziğin buluşma noktası olan bu yerler, romanın ana temasını oluşturan kültürel çatışma ve sentez konusunun en belirgin hale geldiği alanlar olarak öne çıkar.

Tüm bu mekânlar, kahramanların ruh hallerini, içsel çatışmalarını ve toplum içindeki yerlerini şekillendirirken, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun çalkantılı dönemine dair derin bir arka plan sunar.

"Sinekli Bakkal" romanı, üçüncü tekil şahıs anlatıcı tarafından aktarılmıştır. Bu anlatıcı, hâkim (ilahi) bakış açısına sahiptir, yani olayları kahramanların iç dünyalarına girerek anlatabilir ve geçmişten geleceğe dair geniş bir perspektife sahiptir. Ancak anlatıcının tamamen tarafsız olduğu söylenemez. Halide Edip Adivar'ın düşünceleri ve dünya görüşü, anlatıcının olayları aktarış biçimine yansımaktadır.

Roman, Doğu-Batı çatışması, gelenek-modernlik ikilemi etrafında şekillenmiş olup, anlatıcı bu çatışmada yönlendirici bir tavır sergiler. Rabia'nın geleneksel Osmanlı terbiyesi ile yetişmesine rağmen Batı müziğine açılması ve sonunda Doğu ile Batı'nın sentezini temsil eden bir kimlik kazanması, yazarın da savunduğu düşüncelerle örtüşmektedir. Bu durum, anlatıcının objektif bir gözlemci olmaktan çok, okuyucuya belirli fikirleri benimsetme eğiliminde olduğunu gösterir.

Anlatıcı, özellikle Abdülhamit yönetimini tasvir ederken eleştirel bir dil kullanır. Abdülhamit dönemi baskıcı, sansürcü ve otoriter olarak anlatılırken, Genç Türkler hareketi daha olumlu bir çerçevede sunulmuştur. Bu da yazarın siyasi görüşlerinin anlatıcı aracılığıyla metne yansıdığını gösterir. Bununla birlikte, anlatıcı her karakteri kendi içinde değerlendirir; örneğin, Selim Paşa baskıcı rejime sadık bir devlet adamı olarak sunulsa da, onun kişisel çatışmaları ve iç dünyası da okuyucuya aktarılır. Bu yönüyle anlatıcı, bazı noktalarda tarafsız görünse de genel çerçevede olayları yönlendirme eğilimindedir.

Romanda öyküleme yöntemiyle Rabia'nın çocukluktan yetişkinliğe kadar olan değişimi anlatılırken, betimleme ile Sinekli Bakkal mahallesi, dönemin İstanbul'u ve karakterlerin fiziksel - ruhsal özellikleri detaylı şekilde tasvir edilmiştir. Olay akışını hızlandırmak için özetleme, karakterlerin duygu ve düşüncelerini ortaya koymak

için ise sıkça diyalog kullanılmıştır.

Rabia'nın iç çatışmalarını ve psikolojik gelişimini aktarmak için iç konuşma ve iç çözümleme, Osmanlı toplumundaki çelişkileri göstermek için ise ironi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Halide Edip Adivar, Sinekli Bakkal romanında genellikle açık ve anlaşılır bir dil kullanmış olsa da, metin bazen Osmanlıca dil özelliklerine sahip daha ağır bir üslup taşımaktadır. Yazar, hem geleneksel Osmanlı Türkçesi hem de dönemin toplumsal yapısına uygun olarak, zaman zaman süslü ve daha edebi bir dil kullanmıştır. Bu da romanda, karakterlerin iç dünyalarını ve toplumsal ilişkilerini anlatırken biraz daha derinlemesine bir anlatım tarzı oluşturmuştur.

"Sinekli Bakkal" romanı, II. Abdülhamit dönemi Osmanlı İmparatorluğu'nu ve toplumsal yapısını yansıtan önemli unsurlar içerir. Halide Edip Adivar, dönemin baskıcı yönetimi, sosyal sınıf farklılıkları ve toplumun geleneksel yapısını detaylı şekilde aktarır.

Özellikle kadınların toplumsal rolü, geleneksel aile yapıları ve eğitimdeki sınırlılıklar gibi konular, dönemin Osmanlı gerçekliğini yansıtır. Rabia'nın Batı müziğine ilgi duyması ve Doğu ile Batı arasında bir sentez yaratması, dönemin modernleşme çabalarına ve Batı etkisinin artmaya başlamasına bir göndermedir. Ayrıca, Osmanlı yönetimi ve Meşrutiyet'in ilanı gibi siyasi gelişmeler de romanın çerçevesine dâhil edilerek, dönemin toplumsal ve siyasi atmosferine ışık tutulur. Bu unsurlar, romanın sadece bireysel bir hikâye olmanın ötesine geçerek, o dönemin toplumsal ve kültürel yapısını derinlemesine incelemesine olanak sağlar.

Roman, kültürel çatışmalar ve bireysel özgürlükler arasında denge kurma çabalarını derinlemesine ele alıyor. Rabia karakteri, geleneksel Osmanlı toplumunun dayattığı değerlerle Batı'nın modern düşüncelerinin çatıştığı bir ortamda, kendi kimliğini bulma sürecini realistik bir şekilde işliyor. Öyle ki günümüz Türkiye'sinde bile Rabia gibi kendi kimliğini toplum baskılarıyla gösteremeyen ve kendinde bu gücü arayan birçok kız bulunuyor.

Roman, Rabia'nın diğer Osmanlı kadınlarından farklı olarak ya da daha fazla mahalle ve dini baskılara tabi tutulmasının, onun içsel gücünü ve kimliğini keşfetme sürecindeki itici güçlerden biri olduğunu gösteriyor. Rabia, toplumun dayattığı geleneksel rolleri kabul etmek yerine, bu baskıları bir itici güç olarak kullanarak kendi yolunu bulma mücadelesine girişiyor. Mahallenin

muhafazakâr yapısı ve dedesi Hacı İlhami'nin temsil ettiği dini otorite, başlangıçta onu dar bir çerçevede tutmaya çalışsa da, Rabia'nın bu sınırlamalarla mücadelesi, onun kendini bulmasına ve özgürleşmesine olanak tanıyor.

Mekân kullanımı açısından da roman başarılı bir anlatıma sahip. Sinekli Bakkal mahallesi, Rabia'nın içinde bulunduğu dar çevreyi ve geleneksel baskıları mükemmel şekilde yansıtıyor. Bu mahalle, sadece fiziksel bir yer olmaktan çıkıp, Rabia'nın hayatındaki toplumsal ve kültürel sınırları simgeliyor. Diğer yandan, Selim Paşa'nın konağı ve saray çevresi, Batı ile Doğu arasındaki farkları vurgulayan bir arka plan oluşturuyor.

Peregrini'nin Rabia üzerindeki etkisi, Batı müziğinin Rabia'nın hayatındaki yerini ve bu sürecin karakter gelişimi üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli bir nokta. Ancak, Batı'nın Osmanlı toplumuyla tanışması ve bu etkileşimin daha derinlemesine işlenmesi, romanın anlatısını daha da güçlendirebilirdi.

Buna ek olarak, Tevfik karakterinin gelişimi biraz daha derinleştirilebilirdi. Özellikle onun Rabia ile olan ilişkisi, daha fazla vurgulanarak daha zenginleştirilebilirdi. Tevfik, romanın önemli karakterlerinden biri olmasına rağmen bazen klişe bir figür olarak kalmış ve karakterinin içsel çatışmaları daha fazla ele alınabilirdi.

Sonuç olarak, roman, Osmanlı toplumunun çalkantılı döneminde bireylerin kültürel kimliklerini nasıl şekillendirdiği ve geleneksel değerlerle modern düşünceler arasındaki gerilimin insan hayatındaki yansımalarını çok iyi bir şekilde ortaya koyuyor. Rabia'nın karakterindeki dönüşüm, güçlü bir kadın figürünün toplum ve aile baskılarıyla mücadelesini başarılı bir şekilde yansıtıyor.

VEBA

Albert CAMUS

Özetleyen: Miray Gizem TOP

Veba, Albert Camus' nün 1947'de yayımlanan en önemli eserlerinden biridir. Camus (1913-1960), Fransız yazar, filozof ve gazeteci olarak varoluşçuluk ve absürdizm akımlarıyla ilişkilendirilmiştir, ancak kendisi özellikle varoluşçulukla anılmaktan kaçınmıştır. Cezayir'de doğan yazar, Fransız sömürge döneminde büyümüş ve yazılarında bu coğrafyanın etkileri hissedilmiştir. Yabancı, Veba ve Düşüş gibi eserleriyle tanınan Camus, 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. Eserlerinde insanın anlamsızlıkla mücadelesini, etik sorumluluklarını ve bireyin toplum karşısındaki durumunu işlemiştir.

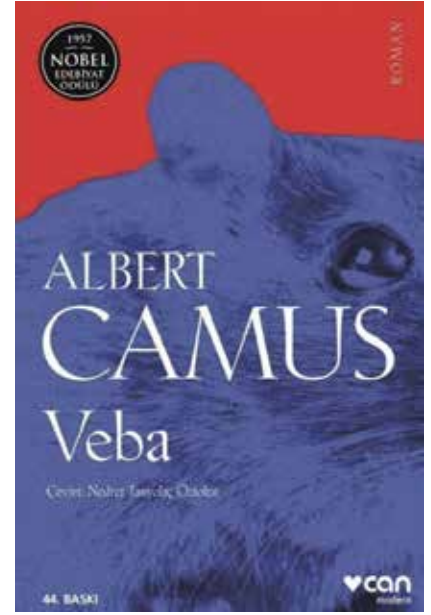
Roman, Cezayir'in Oran kentinde bir veba salgını anlatırken, insanın dünya karşısındaki tepkilerini ve dayanışma, bireysel sorumluluk gibi temaları işler. II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'daki toplumsal ve ahlaki çöküşe bir metafor olarak da okunan Veba, Camus'nün "absürd felsefesi"ni yansıtan en güçlü eserlerinden biridir. Hem edebi hem de felsefi açıdan büyük yankı uyandırmış ve varoluşçuluk ile absürdizm akımlarının önemli yapıtları arasında yerini almıştır.

Albert Camus'nün Veba romanı, bireyin ve toplumun krizler karşısındaki tepkilerini ele alarak absürdizm ve insanın varoluşsal mücadelesi üzerine yoğunlaşır. Cezayir'in Oran kentinde aniden ortaya çıkan bir veba salgını ve bu salgına karşı verilen mücadeleyi konu alan roman, insanların böyle bir felaket karşısında nasıl davrandığını sorgular. Başkarakter Dr. Bernard Rieux, salgına karşı mücadele eden sorumluluk sahibi bir doktordur. Olaylar, kentte farelerin ölü bulunmasıyla

başlar ve yetkililerin durumu hafife alması sonucu salgın hızla yayılır. Karantina uygulandıkça şehirde korku ve çaresizlik artar, ancak bazı karakterler zamanla salgına karşı mücadelede sorumluluk üstlenir. Şehre haber yapmak için gelen gazeteci Rambert, Oran kentinde giriş çıkışlar kapatıldığında ilk olarak kaçış yolları ararken, sonunda kalıp savaşımaya karar verir. Tarrou, olayları gözlemleyen ve insanın ahlaki sorumluluğuna inanan bir yabancıdır. Memur Grand, sıradan ama dirençli bir insanı temsil ederken, Peder Paneloux dini bakış açısını temsil eder ve inançlarını sorgulayan bir figüre dönüşür. Öte yandan Cottard gibi bazı karakterler salgını fırsata çevirmeye çalışır.

Romanın geçtiği Oran kenti, insanların salgınla birlikte toplumdaki izole olduğu kapalı bir dünya olarak resmedilir. Mekân, insanların çaresizliğini ve bireysel sınavlarını vurgularken, zaman net olarak belirtilmese de 1940'lı yılları yansıttığı düşünülür. Anlatıcı genellikle Dr. Rieux'dür ve olaylara tarafsız bir gözlemci olarak yaklaşır. Roman boyunca öyküleme, betimleme, iç çözümleme ve diyalog teknikleri kullanılır. Camus'nün dili sade, akıcı ve durudur; felsefi düşünceler abartısız ve doğrudan bir üslupla işlenir. Veba, yalnızca bir salgın hikâyesi değil, aynı zamanda II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'daki toplumsal ve ahlaki çöküşün bir metaforu olarak da okunabilir. Salgın, insanların çaresizlik, korku ve dayanışma gibi farklı tepkilerini gözler önüne sererken, savaşın yarattığı kaosla benzerlik gösterir.

Roman, insanın anlamsızlık karşısında bile mücadele etmesi gerektiğini vurgulayan etkileyici bir eser. Dr. Rieux ve Tarrou gibi karakterler aracılığıyla fedakârlık ve

sorumluluk bilinci işlenirken, kriz anlarında toplumun farklı kesimlerinden insanların verdiği tepkiler günümüz kriz ortamlarıyla da benzerlik gösterir.

Veba üzerine yapılan eleştirilerden biri, romanın soğukkanlı ve mesafeli anlatımıdır. Camus'nün bilinçli olarak olayları tarafsız bir gözle aktarması, anlatımı gerçekçi kılarsa da bazı okurlar için karakterlerle duygusal bağ kurmayı zorlaştırabilir. Bununla birlikte, romanın belirli noktalarda felsefi tartışmalara yoğunlaşması, özellikle absürdizm ve varoluşçuluk hakkında derin düşünmeyen okurlar için ağır bir anlatım yaratabilir.

Romanın içeriğinde dikkat çeken en güçlü yönlerden biri, toplumun kriz anlarında gösterdiği tepkilerin çeşitliliğidir. Salgın sırasında insanlar farklı roller üstlenir; kimileri mücadele eder, kimileri bencilleşir, kimileri durumu kabullenirken kimileri direnmeye devam eder. Bu durum, her dönemde benzer şekillerde yaşanan krizlerde görülen insan davranışlarını yansıtır. Örneğin, günümüzde pandemi, savaş ya da doğal afetler gibi olaylar karşısında toplumların verdiği tepkiler Veba'da anlatılanlarla büyük benzerlik taşımaktadır. Bunun en iyi örneği 2020 Pandemi döneminde yaşanmıştır.

Romanın en ilgi çekici yönlerinden biri de bireysel özgürlüğün sorgulanmasıdır. Karantinaya alınan şehir, bireylerin özgürlüklerinin nasıl sınırlandığını ve bu durumun onları nasıl etkilediğini gözler önüne serer. Rambert karakterinin özgürlüğüne düşkünlüğü ve kaçış çabaları, aslında birçok insanın kriz anlarında bireysel çıkarlarını toplumun iyiliğinden üstün tutma eğilimini temsil eder. Ancak roman boyunca Rambert'in gelişimi, bireyin sadece kendi özgürlüğünü değil, başkalarının özgürlüğünü de düşünmesi gerektiği fikrini öne çıkarır.

Camus'nün romanda Tanrı ve din kavramlarını sorgulaması da önemli bir konudur. Peder Paneloux, başlangıçta vebayı Tanrı'nın bir cezası olarak yorumlarken, ilerleyen süreçte inancını sorgulamaya başlar. Bu durum, insanların büyük felaketler karşısında dini inançlarını yeniden gözden geçirme eğiliminde olduğunu gösterir. Camus,

Tanrı'nın varlığını doğrudan reddetmese de, insanın kendi eylemlerinden sorumlu olduğu ve hiçbir dış gücün onu kurtarmayacağı fikrini işler.

Son olarak, Veba'nın günümüz dünyasıyla olan paralellikleri oldukça çarpıcıdır. Küresel salgınlar, savaşlar ve doğal afetler karşısında toplumların verdiği tepkiler, Camus'nün anlattıklarıyla büyük benzerlik taşımaktadır. Roman, yalnızca tarihsel bir anlatı olmanın ötesinde, insan doğasına ve toplumsal yapıya dair evrensel bir sorgulama sunar. Camus, bireyin absürd dünyadaki mücadelesini işlerken okuru derin düşüncelere sevk eder. Bazı bölümleri felsefi tartışmalar nedeniyle ağır ilerlese de, sunduğu insani ve toplumsal gözlemler, eseri hem bireysel hem de tarihsel anlamda zamansız bir anlatı haline getirir. Veba, her dönemde okunması ve üzerine düşünülmesi gereken derinlikli bir başyapıttır.

YABAN

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU

Özetleyen: Eray KARA

Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889-1974), Türk edebiyatının Cumhuriyet Dönemi'nin önemli yazarlarından biridir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde (1910) başlayan yazın hayatı, ölüm tarihi olan 1974 yılına kadar sürmüş olan Yakup Kadri; şiir, roman, öykü, makale ve eleştiri türünde pek çok eser vermiştir. Bu uzun yıllar arasında yazılan Yakup Kadri eserleri, üslup özellikleri açısından Türkçe'nin geçirmiş olduğu bütün evreleri içerisinde barındırmaktadır. Edebiyat kariyerine Fecr-i Ati topluluğunda başlayan Yakup Kadri'nin yazarlığı Fransız edebiyatı etkisinde başlamış olsa da Cumhuriyet ile birlikte özgünlüğe kavuşmuş ve sosyal sorunları dile getirmek ve toplumsal dönüşümü incelemek için eşsiz bir duruma ulaşmıştır. Bireyin psikolojisinden toplumu anlama çabası ve realizm düşüncesi eserlerinin ana olgusunu oluşturur.

Yakup Kadri'nin yaşamının değerlendirilmesi ise, bir cumhuriyet aydınının portresini anlamak için oldukça önemlidir. Kahire'de 27 Mart 1889'da doğan Yakup Kadri'nin soyu, daha sonra soyadı olarak kabul edeceği şekilde, Ege Bölgesi'nin etkili ailelerinden "K a r a o s m a n o ğ u l l a r ı" topluluğuna dayanmaktadır. Zaten, erken çocukluk ve gençlik yılları Manisa ve İzmir'de geçen Yakup Kadri, varlıklı bir ailenin çocuğu olarak büyümüş ve kitap sevgisine annesinin kendisine okuduğu romanlar ile ulaşmıştır.

Akhisarlı Abdullah Rahmi aracılığıyla edebiyat dünyasının içerisine girmiş, babasının vefatı sonrası önce Mısır'a geri dönmüş ve orta öğretimini Mısır'daki Fransız ve İsviçre okullarında tamamladıktan sonra, II. Meşrutiyet'in hemen öncesinde 1908 yılında İstanbul'a gelerek Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur. Üç yıl boyunca hukuk okuduktan sonra edebi çalışmalarına daha da ağırlık vermiştir. Osmanlı Devleti'nin yıkılış sürecinde (1912-1918) edebiyatta millileşme döneminin önemli isimlerinden olan Yakup Kadri, İsviçre'deki 'tüberküloz' tedavisinin ardından İstanbul'a dönmüş ve İktidam Gazetesi'nde milli mücadeleyi destekleyen yazılar yazmıştır. Ankara Hükümeti'nin çağrısıyla, 1921 yılında Anadolu'ya geçmiş ve savaş sonrasındaki dönemde milletvekili olarak görev yapmıştır. Milletvekilliği süresince Hâkimiyet-i Milliye, Cumhuriyet ve Milliyet gazeteleriyle, imtiyaz sahipliğini yaptığı Kadro Dergisi'nde edebî ve siyasî yazılar kaleme almıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün de yakın arkadaşlarından olan Yakup Kadri, Kadro Dergisi'nin kapatılması sonrasında, kendisi için "sürgün niteliğinde" gördüğü elçilik görevlerinde 1955 yılına kadar "zoraki diplomatlık" yapmıştır. Bu görevlerin ardından emeklilik hayatına geçse de 27 Mayıs 1960 Müdahalesi sonrası kurucu meclis üyesi ve Cumhuriyet Halk Partisi Manisa milletvekili görev yapmış, ancak kısa bir süre sonra önce partisinden ayrılmış, 1965 yılında ise siyasi

hayata tamamen veda etmiştir. Karaosmanoğlu'nun son resmî vazifesi ise Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu başkanlığıdır. Yakup Kadri, 13 Aralık 1974 yılında hayata veda etmiştir (<https://www.turkedebiyati.org/yakup-kadri-karaosmanoglu/>, 2024). Yazarın çok sayıda eserinin yanında;

"Yaban", "Ankara" ve "Sodom ve Gomore" romanları "aydın ve toplum ilişkisi" bağlamında bir bütünün parçalarını oluşturmaktadır.

Yakup Kadri'nin hayatı, aslında bir cumhuriyet aydınının özeti gibidir. Varlıklı ailelerde dünyaya gelen ve doğdukları devletin yıkılışına şahit olan bu aydın kitlesi, bir ulus devlet kurulma sürecinde milli kimliğin yaratılması için çaba göstermişlerdir. Türkçe'nin sadeleşmesi, laik ve bilimsel bir eğitim sisteminin kurularak halkın okuma-yazma oranının yükseltilmesi, edebiyat ve sanat türlerinin geliştirilmesi gibi pek çok olgu ile birlikte, asıl olarak Türk Modernleşmesinin temel yapı taşlarını oluşturmuşlardır. Yakup Kadri örneğinde olduğu gibi Kadro Hareketi ve benzeri oluşumlarla kurucu iradenin politikalarını da eleştirmekten geri kalmayan bu aydın zümresi, ümmetten millete geçiş sürecinin ayrılmaz birer parçası olarak katkı sunmuşlardır. Ancak incelenecek romanın da başlığı olan "yaban", aslında

Anadolu köylüsünün yabancılara vermiş olduğu bir lakaptır ve Türk aydınının köylü toplumu tarafından algılanışını anlatır. Ana karakterimiz Şahin Bey'in ifadeleriyle;

"İstanbul çocuğu ile Anadolu köylüsü arasındaki fark, bir Londra İngilizle bir Pencaplı Hintli arasındaki farktan daha büyüktür."

Günümüzde bu farkın ne kadar kapandığı bir tartışma konusu iken, cumhuriyetin en önemli projelerinden olan "köy enstitüleri" ile zirve noktasına çıkan köy kalkınması sürecinin, 1950-1960 arası dönemde sekteye uğramasının ardından, 1960 ve sonrasında ise köylerden kentlere başlayan göç ile farklı bir boyuta ulaştığı söylenebilir. Kanımca bu boyut, kentlerin köyün olumsuz nitelikleri ile kuşatılması ile sonuçlanmış ve kentlileşemeyen yığınlardan miras kalan sorunların çözümsüz hale gelmesi ile günümüze gelinmiştir. Yunan işgalindeki Anadolu topraklarında yapılan zulümleri belgeleme amacıyla kurulan "Anadolu Mezâlimi Tahkik Komisyonu" içerisinde görev alan Yakup Kadri, gözlem yeteneği ve edebi birikimi ile komisyona büyük katkılar sunmuş ve bu çalışmalar kapsamındaki izlenimleri ise ilk baskısı 1932 yılında çıkan "Yaban" isimli romanında hayat bulmuştur. Milli Mücadele döneminde Afyonkarahisar'ın bir köyünde geçen roman temel olarak; bireyin toplum içerisindeki rolü, aydınlar ile köylüler arasındaki çelişkiler ve vatana duyulan sevgi temalarını içerisinde barındırmaktadır. Türkiye'nin toplumsal dönüşüm sürecinin bireyler üzerinden anlatıldığı roman; dayanışmanın önemi ve bireylerin kendi köklerine yabancılaşmaması gerektiği meselelerine odaklanılır.

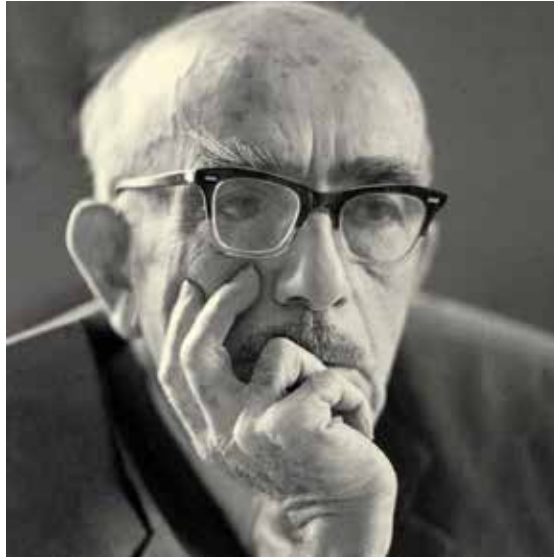
Romanın ana hikâyesi, I. Dünya Savaşı'nda malulen emekli olan Şahin Bey'in Anadolu'nun ücra bir köyüne taşınarak izole bir yaşam sürmek istemesi ile başlamaktadır. İstanbul'dan ayrılan Şahin Bey, Kurtuluş Savaşı'nın ve köylülerle olan çatışmalı ilişkilerinin şekillendirdiği olayların içerisinde kendisini bir köyde bulur. Bir aydın olan Şahin Bey, roman boyunca köylülerin kültürel ve duygusal yabancılaşmasını anlamaya çalışmaktadır. Köylüler savaşın yaratmış olduğu zorlu koşullar karşısında, yıllardır süren savaşların vermiş olduğu yorgunluk ile ilgisiz ve pasif bir tavır sergilerken,

Şahin Bey ise harekete geçmeleri için telkinlerde bulunur. Ancak bu çabalar, büyük çoğunlukla köylülerin kayıtsızlığı ve direnişiyle son bulmakta ve idealler ile gerçeklik arasındaki uçurumu gözler önüne sermektedir. Romanın doruk noktası Yunan askerlerinin köyü basmasıyla gerçekleşir. Bu olay, köylülerin korku ve ilgisizliğini net bir şekilde ortaya koyar ve daha büyük mücadeleden kopuşlarının en çarpıcı örneğini oluşturur. Şahin Bey, kolektif eylemin ve ulusal bilincin gerekliliğine inandığı için köylülerin tepkisizliği karşısında derin bir hayal kırıklığına uğrar. Bunun yerine, köylüler kendi hayatta kalmalarına ve acil kaygılarına öncelik vererek Şahin Bey'in çabalarını boşa çıkarırlar. Köylülerin ileri gelenlerinden Mehmet Efendi'nin "Ağa, bizden ne beklenir ki? Elimiz silah mı tutar? Devlet dururken biz ne yapabiliriz?", köyün yaşlılarından Hüseyin Çavuş'un "Savaş büyüklüğün işi. Biz gariban köylüyüz, ne anlarız askerlikten", köyün gençlerinden Ali'nin "Evi barkı bırak,

canımızı kurtaralım, yeter" ifadeleri teslimiyeti anlatmaktadır. Yorgunluktan bıtmış düşmüş Türk köylüsü, artık savaş istememektedir ve deyim yerindeyse "evi dahi yansa" pasif bir şekilde davranmaktadır. Romanın alt bölümlerinde ise, köyün sosyal ve ekonomik yapısı, köylüler arasındaki bireysel ilişkiler ve savaşın gündelik etkileri anlatılmaktadır. Ana karakterimiz Şahin Bey ise, köylülerle olan etkileşimleri aracılığıyla kendi yalnızlık duygusuyla ve ait olmadığını hissettiği bir dünyada kendine bir yer bulma

mücadelesi vermektedir. Romanın sonunda ise Şahin Bey, kendisi ve köylüler arasındaki derin uçurumla ve bu uçurumu kapatma çabalarının ne kadar yetersiz olduğu ile yüzleşmektedir. Roman, anlatısı boyunca birey ve toplum arasındaki gerilimleri, ulusal bilinç eksikliğini ve savaşın yıkıcı sonuçlarını irdelemektedir. Bu ilerleyiş, insanın hem kişisel hem de kolektif bir özne olarak durumunu gözler önüne sermektedir.

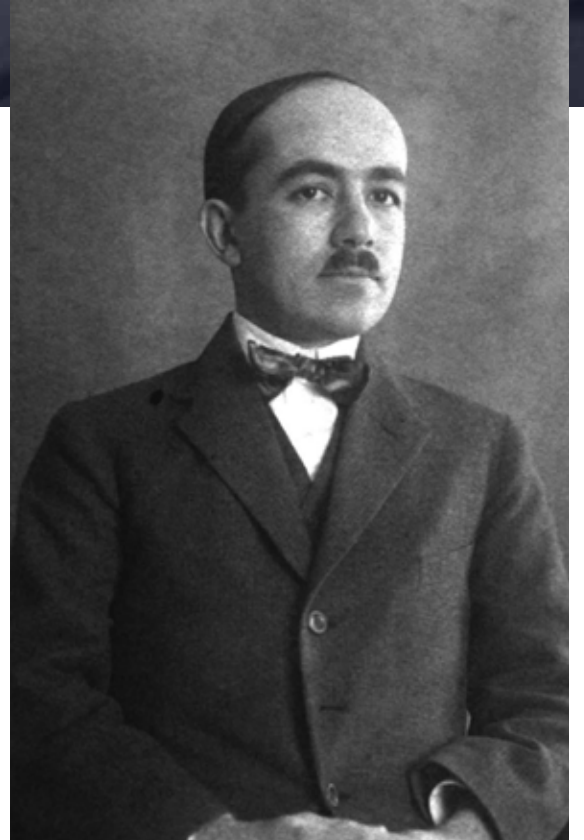
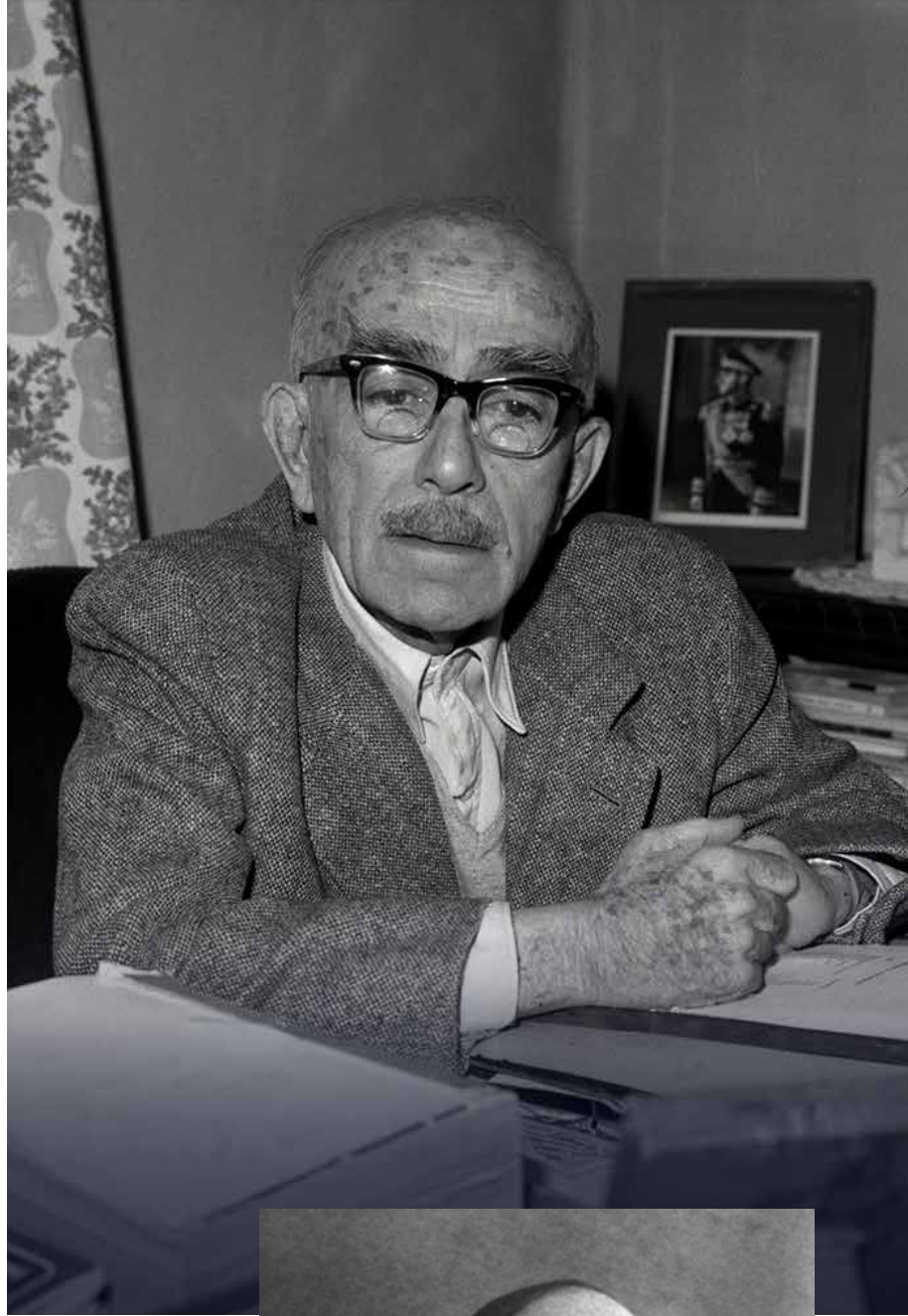
Roman'da çok sayıda kişi olmasına rağmen, bazı karakterler ön plana çıkmaktadır. Bunların içerisinde; romanın merkezindeki aydın ve gözlemci karakterimiz olan "Şahin Bey", romanın ana karakteridir ve hikaye onun bakış açısından anlatılmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sırasında fiziksel olarak sakat kalan Şahin Bey; hayal kırıklığı, yalnızlık ve aidiyet arayışı içinde olan bir

kişiliktir. Şehirli bir aydın olan Şahin Bey, milli bilinç ve toplumsal dayanışmaya önem vermektedir. Köylülerin cehaleti ve ilgisizliği karşısında yalnız kalan bir figür olan Şahin Bey, tipik bir aydın profili sergilemektedir. Köyün temsilcilerinden biri olan köylülerin çıkarıcı, kayıtsız yönlerini yansıtan "Mehmet" ise, geleneksel bir Anadolu köylüsü rolündedir. Korkak, pragmatik ve tepkisiz olan Mehmet, bireysel çıkarlarını her şeyin önünde tutmaktadır. Köylü toplumunu anlatmak için önemli karakterler içerisinde yer alır. Köydeki kadınların korkularını ve savaşın getirdiği çaresizliği temsil eden "Fatma Kadın" ise, çocuklarını ve evini koruma içgüdüleriyle hareket etmektedir. Köydeki diğer kadınlarla ortak bir tutum içinde olan Fatma Kadın, savaşın getirdiği yıkım karşısında duyarsızlaşmıştır. Genç bir köylü olarak, kısmi cesareti ve çelişkili tavırlarıyla dikkat çeken "Ali" ise, bir yandan savaşın yarattığı tehlikeleri anlarken, bir yandan da korkuları nedeniyle geri planda kalmaktadır. Köyün ileri gelenlerinden biri olup otoriter bir figür olan "Salih Ağa" ise, güçlü ve gösterişe düşkün bir köy ağası olarak tasvir edilmektedir. Çıkarıcı, otoriter ve köydeki ilişkilerde baskın bir kişiliğe sahip olan Salih Ağa, kendi menfaatlerini ön planda tutarken,

halkın ihtiyaçları ya da Milli Mücadele için bir katkıda bulunmamaktadır. İdeolojik anlamda da Şahin Bey'in karşısında olan Salih Ağa, feodal yapının bir temsilcisi olarak Şahin Bey'in çabalarını zorlaştırır. Genç bir köylü olan "Hasan" ise, köyün işlerini yapan ve diğer köylülere nazaran Şahin Bey ile ilişkileri daha iyi olan bir karakterdir. İkisinin arasındaki konuşmalar umut verici olsa da Hasan, köyün genel algısından kurtulmaya oldukça uzaktadır. Köy halkının kadınları, erkekleri, çocukları da ayrı ayrı kendisine yer bulurken, karakterlerin bir bütün olarak anlatısı oldukça başarılıdır.

Kurtuluş Savaşı'nda Afyonkarahisar'ın ücra bir köyünde geçen roman, Anadolu köylüsünün hayatta kalma mücadelesi anlatılırken, köyün tasviri de ayrıntılarla betimlenmiştir. Bu betimlemelerde, eleştirilen bir tutum sergilenerek, köyün kasvetli ve hüznü atmosferi yansıtılmıştır. Mekan tasviri ile, romanın asli konusu olan korku ve çaresizlik olguları birleştirildiğinde, aslında asıl anlatılmak istenenin Anadolu'nun yorgun köylüsünün olduğu anlaşılmaktadır. Romanın zaman dilimi Kurtuluş Savaşı'nın verildiği yıllar olan 1920 ile 1923 yılları arasına tekabül etmektedir. Bu kritik yıllar içerisinde, roman Şahin Bey'in köye gelişi ile başlarken, ana karakterin

gözlemleri ile devam etmekte ve Yunan askerlerinin köye baskın düzenlemesi ile zirveye ulaşmaktadır. Bu zaman çizelgesi içerisinde, kişisel hikayeler ile toplumsal olaylarla iç içe geçtiği görülmektedir. Şahin Bey'in psikolojik durumu ve köylülerin değişmeyen gündelik rutinleri ile ilerleyen roman, toplumsal eleştirileri içerisinde barındırarak devam etmektedir. Nihayetinde Anadolu köylüsünden bir millet yaratma meselesinin ne kadar zor gerçekleştiğini anlatan bu roman, aydınların bu süreçteki yalnızlığını da ifade ederek, mekansal ve zamansal bağlamdan değerlendirildiğinde de başarılı bir anlatıdır.

Anlatıcı olarak birinci tekil şahıs olan Şahin Bey, olayları her zaman kendi penceresinden yorumlamaktadır. Bu durum aslında "aydının köylülere bakış açısı" meselesi ile somutlaşan bir durumu ifade etmektedir. Özne ve eleştirel bir anlatıya sahip olan roman, okuyucunun Şahin Bey'in düşüncelerini merkeze alması bağlamında kurgulanmıştır. Anlatıcının duygusal anlamda bireysel bir çöküntü yaşaması ve bazı durumlarda kendi aydın bakış açısının sınırlılıklarını da fark etmesi, anlatıya bir derinlik kazandırmakta ve okuyucuyu yalnızca köylülerin değil, Şahin Bey'in de eksikliklerini sorgulamaya yönlendirmektedir. Romanın tematik yapısı ile özne bakış açısı arasındaki uyum, roman içerisinde bir dengenin varlığına işaret ederken, okuyucu için de kolaylık sağlamaktadır.

Romanın sade ve açık bir dile sahip olması; hikayenin temel meselesinin daha iyi bir şekilde anlaşılmasına, etkileyciliğinin artmasına ve tematik olarak ele alınan konuların da çarpıcı hale getirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu anlamda romanda; betimleme, öyküleme, iç çözümleme, diyalog ve monolog teknikleri ustalıkla harmanlanmıştır. Anadolu köylüsünün yoksulluğu ve köylülerin yaşam biçimlerinin anlatılabilmesi için "betimleme" tekniğine sıklıkla başvurulurken, mekanın ruhunun daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. Romanın temel olay örgüsü ise "öyküleme" tekniği ile şekillenmiştir. Bireysel ve toplumsal çatışma unsurları, bu teknik sayesinde, okuyucuya daha kolay bir şekilde ulaşmıştır. Romanın en dikkat çekici anlatım yöntemlerinden biri de "iç çözümleme" tekniğidir. Bu teknik sayesinde, Şahin Bey'in kişisel hikayesini toplumsal eleştiriyle birleştirilmektedir. Roman boyunca "diyaloglar", köylülerin dünyasını anlamak ve onların düşünce yapısını yansıtmak için önemli bir araçtır. Şahin Bey'in "iç monologları" ise onun aydın kimliğinin ve köydeki çaresizliğinin bir yansımasıdır. Yazar, duygusal yoğunluğu artırmak ve romanın eleştirel tonunu güçlendirmek için simge ve mecazlara sıkça başvurmuştur. Örneğin, köyün karanlık atmosferi, sadece fiziksel bir yoksulluğu değil, aynı zamanda köylülerin cehaletini ve duyarsızlığını simgelemektedir.

Toplumsal yabancılaşmanın başarılı bir anlatısını sunan roman, realist bir yaklaşım ile Milli Mücadele Dönemi'nin toplumsal boyutunu anlatarak, savaş cephelerinin anlatıldığı resmi tarih yazının aksine, halkın günlük hayatının ne ölçüde etkilendiğini göstermesi nedeniyle oldukça önemli bir eserdir. Sade ve etkili bir dilin kullanıldığı roman, bireysel psikolojik çözümlemenin bir örneği olarak, dönemin gerçekliği ile paralel bir çizgide ilerlemiştir. Ancak, aydın-köylü çelişkisi bağlamında abartılı bir dilin olduğu da anlaşılmaktadır. Gerçekten de İstanbul çocuğu ile Anadolu köylüsü arasındaki fark, bir Londra İngilizle bir Pencaplı Hintli arasındaki farktan daha büyük müdür? Roman boyunca geçen bu abartılı söylem, yazarın temel düşüncesini desteklemek için kullandığı bir yöntem olsa da gerçekçilikten uzaklaşılmasına neden olmaktadır. Romanda, köylülerin cehaleti ve vurdumduymazlığı merkez bir anlatı olarak ifade edilirken, o sürece giden süreçte yaşananlar arka planda bırakılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün "milletin efendisi" olarak tanımladığı köylüler, Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecinde yaşanan zorlukları hem ekonomik hem de sosyal anlamda en çok hissetmiş kesimdir. Bu nedenle, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren köy kalkınması en önemli gündemlerden biri haline gelmiştir.

Romana ilişkin önemli bir eleştiri noktası da aslında ülkemizde halen devam eden sorunların kökenidir. Türk aydınının köylülüğe bakış açısı, literatürde "öteki" kavramı ile ifade edilen, küçümseyici bir hali anlatmaktadır. Köylülerin bir bütün olarak ele alınması ve Hasan dışında tüm köylü karakterlerinin tek boyutlu olarak görülmesi de eleştiri noktasıdır. Yazarın ilerleyen dönemlerde kaleme alacağı "Ankara" ve İstanbul'daki aydınların durumunu anlatan "Sodom ve Gomora" ile birlikte düşünüldüğünde "Yaban", tüm sayılan bu eleştirilere rağmen klasik eserler içerisinde yer alan bir önemli bir anlatıdır. Bu anlatı, Yakup Kadri okumaları içerisinde kendisine kıymetli bir yer bularak, ilerleyen dönemlerde Türk edebiyatını şekillendiren ve okuyucu için yeni düşünsel pencereler açan niteliği ile, akademik araştırmaların da önemli bir konusu olmuş ve bu eser hakkında çok sayıda tez, makale ve kitap değerlendirmesi kaleme alınmıştır. Bu çalışmada da yapılmak istenen ise, ilgili romanın çeşitli yönleri ile değerlendirilmesi ve toplumsal, sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamda dönemin bir analizini sunmaktadır. Sonuç olarak, Türk köylüsü ile aydınlar arasındaki çatışma günümüzde de farklı boyutlarda devam ederken, cumhuriyetimizin ve kurucu değerlerimizin korunabilmesi için bu çatışmanın yerine uzlaşının sağlanması büyük öneme sahiptir.